

VEUS QUE TRAVESSEN FRONTERES.

Donant veu a les persones que realitzen la ruta migratòria de l'Àfrica a les Canàries.

Abans de començar amb la recerca em vaig establir un objectiu, que va servir com a fil conductor per poder dur a terme la recerca.

El punt de partida del Treball de Recerca neix del desconeixement i la desinformació que hi ha respecte a la ruta migratòria de l'Àfrica a les Canàries. És cert, que sabem totes les dades: nombre de persones que han arribat o el nombre de pastures. Tot i això, poques vegades coneixem la realitat des dels testimonis de la ruta. Aquest TdR buscava donar veu a aquestes persones i que fossin elles qui expliquessin la seva història.

Per dur a terme la recerca, es va dividir el treball en dues parts, la part teòrica i la part pràctica. La part teòrica es va fer a partir de fonts acadèmiques: mitjans de comunicació, llibres, articles de revista, pàgines web, etc. En el marc teòric es parla dels tres grans blocs d'aquesta ruta migratòria: les causes, el recorregut i l'acollida que reben les persones migrants. Aquests temes són també els que es desenvolupen en la part pràctica, des de la perspectiva dels testimonis.

Com que l'objectiu del treball era donar veu a les persones immigrants, per dur-lo a terme es va fer un viatge a les Canàries, concretament a l'illa de Tenerife. D'aquesta manera es va poder conèixer de primera mà la realitat d'aquest fenomen migratori. Prèviament, es van fer dos contactes: dues associacions diferents que van permetre que s'assistís a les diferents activitats que organitzen. Amb el treball de camp fet allà, les entrevistes que es van fer als testimonis de la ruta i també als diferents voluntaris de les ONG, vetllen per a una millor acollida de les persones immigrants, s'ha construït la part pràctica, on es combina en un mateix redactat les observacions obtingudes durant el treball de camp amb alguns fragments de les entrevistes fetes.

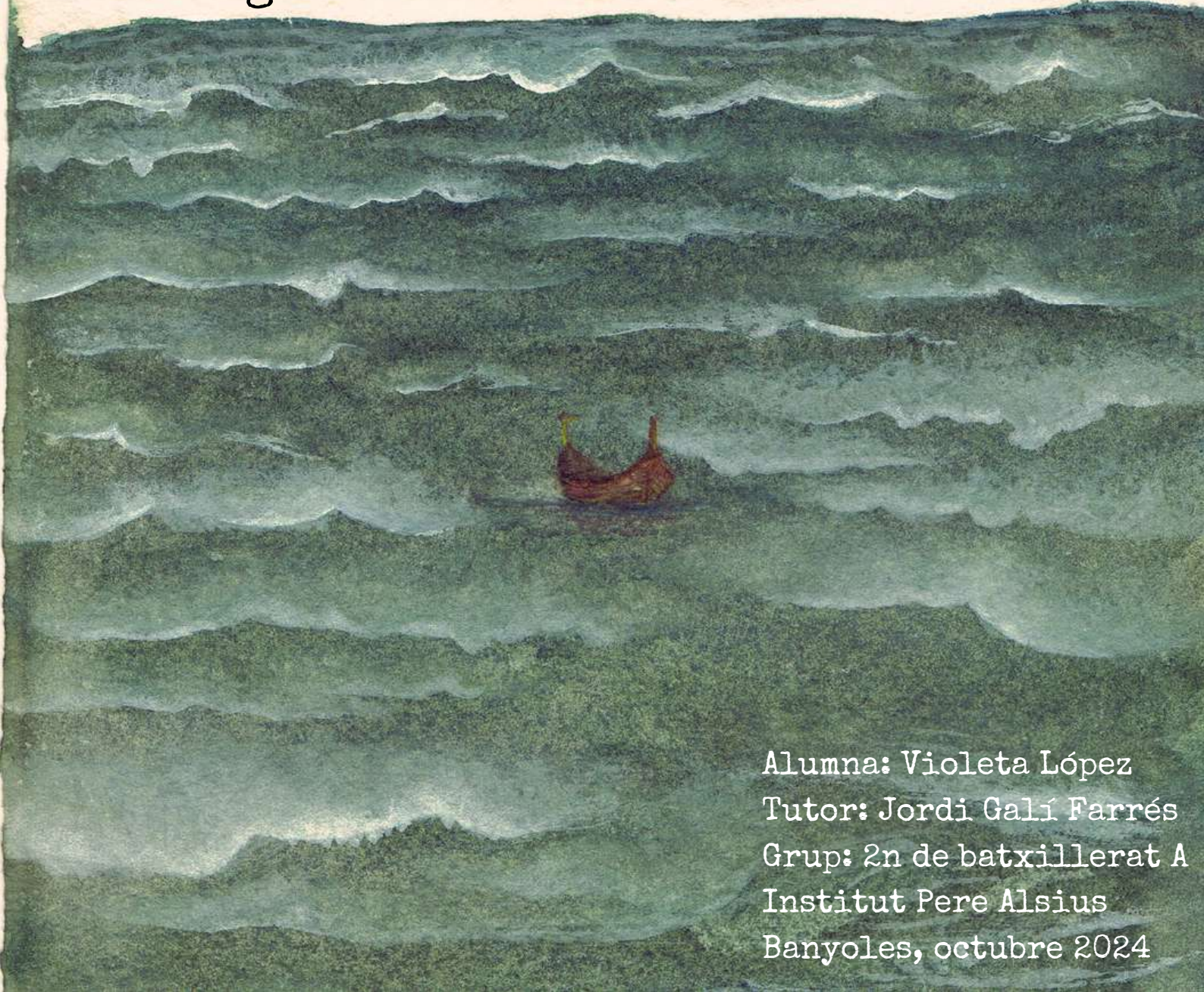
Per tal que la part pràctica tingués un context i s'entengués millor, es va fer que els temes de la part teòrica i la part pràctica estiguessin relacionats, d'aquesta manera si primer llegeixes el marc teòric tens un context sobre el que s'explica en el marc pràctic, ja que en aquest últim els temes són tractats d'una manera més personal, fent que els protagonistes siguin els testimonis de la ruta.

En acabar el treball s'ha pogut arribar a la conclusió que no només el trajecte per arribar fins a les Canàries és la part més perillosa. Un cop arriben a Europa són moltes les dificultats que encara han d'afrontar. Com que totes elles han arribat de manera irregular, el seu procés de legalització al país dura molt més temps, llavors passen llargues temporades d'incertesa, sobretot econòmica i laboral.

Pel que fa a la recerca, s'ha pogut complir l'objectiu, però a petita escala, s'haurien obtingut uns resultats més variats si s'hagués pogut visitar altres illes de l'arxipèlag, així com entrevistar a altres col·lectius que formessin part del fenomen migratori com les dones o els menors d'edat.

Veus que travessen fronteres

Donant veu a les persones que realitzen la
ruta migratòria de l'Àfrica a les Canàries

Alumna: Violeta López
Tutor: Jordi Galí Farrés
Grup: 2n de batxillerat A
Institut Pere Alsius
Banyoles, octubre 2024

"Tot Àfrica està en moviment, de viatge, a la desbandada. N'hi ha que fugen de la guerra i d'altres que fugen de la sequera o de la fam. Fugen, s'equivoquen de camí i es perden. L'home que caminava del nord al sud era una gota anònima dins dels torrents humans que recorren els camins del continent negre, moguts, ja sigui per la por de morir, ja per l'esperança de trobar el seu lloc sota la capa del sol". Eben, Ryszard Kapuściński.

AGRAÏMENTS

Abans de començar, m'agradaria aclarir que la realització d'aquest treball no hauria estat possible sense la col·laboració i el suport de certes persones.

Per una banda, voldria donar les gràcies a la meua família i als meus amics més propers. Sense el seu suport no hauria estat possible. Concretament, a la meua mare, que va ser la meua acompanyant en el viatge a Canàries, al meu pare, que em va ajudar a decidir sobre quin tema fer el meu treball.

Per l'altra banda, m'agradaria agrair a l'associació la Petjada Solidària de la vall del Llierca per la facilitació dels contactes de les ONG canàries.

No em podria oblidar de les associacions que em van acollir a Tenerife: Camaleón África i Estamos Migrando. Em van permetre assistir a diferents activitats i em van acollir durant la meua estada allà. Mereix una especial menció l'Idrissa Sagna de l'associació Camaleón África, que va estar pendent de mi durant tot el viatge i va fer de traductor en moltes entrevistes, i a la Cande i en Fran, de l'associació Estamos Migrando, que també em van ajudar durant la meua estada allà i em van permetre anar a molts dels projectes que organitzen.

També vull agrair a tots els protagonistes d'aquest treball que m'han permès fer-los una entrevista, que han obert i compartit la seva història amb mi, tot i que no fos gens fàcil.

Per últim, però no menys important, voldria donar les meves infinites gràcies a en Jordi Galí, el meu tutor. Per la seva ajuda incondicional i la seva paciència. Quan tot es feia difícil i feixuc ha fet que semblés més fàcil.

ABSTRACT

La inmigración es un fenómeno que ha sucedido durante toda la historia de la humanidad y hoy en día sigue ocurriendo. En este trabajo se expone una vía migratoria, que en los últimos años ha cogido gran relevancia: la ruta de África occidental a las islas Canarias. El objetivo de este proyecto es alejarse de los datos y dar voz a las personas testimonios de esta ruta y también a las que están al pie del cañón, ayudando en una mejor acogida para ellas. Para llevar a cabo este propósito se ha viajado a Canarias, de esta manera se ha visto la realidad desde cerca. Como conclusión de lo que se observó en el archipiélago y de las entrevistas realizadas a los testimonios es que la dificultad de la ruta no es solo el trayecto por el mar, ya que con la llegada a España los obstáculos persisten. Son muchas las trabas que se encuentran las personas inmigrantes que realizan esta ruta, y más porque llegan de manera irregular.

Immigration is a phenomenon that has occurred throughout the history of humanity and still happens nowadays. This work presents a migratory route that has gained significant relevance in recent years: the route from West Africa to the Canary Islands. The objective of this project is to move away from data and give a voice to the people who have experienced this route, as well as to those who are on the front lines, helping to provide better support for them. To achieve this goal, a trip to the Canary Islands was made, allowing a close-up view of the reality. The conclusion drawn from what was observed in the archipelago and from the interviews with those who shared their testimonies is that the difficulty of the route is not just the sea crossing; once you arrive in Spain, the obstacles persist. Many challenges are faced by the immigrants who take this route, especially because they arrive irregularly.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ.....	4
1.1 Justificació.....	4
1.2 Objectius i hipòtesis.....	5
1.3 Metodologia.....	5
2. MARC TEÒRIC.....	7
2.1 Concepte d'immigrant.....	7
2.2 El fenomen migratori de les Canàries. De les causes més llunyanes a les més recents.....	7
2.2.1 Causes històriques.....	7
2.2.2 Neocolonialisme.....	10
2.2.3 Causes econòmiques.....	11
2.2.4 Causes climàtiques.....	13
2.3 Anàlisi actual del moviment migratori de les Canàries.....	13
2.3.1 La ruta canària.....	14
2.3.2 D'emigrants a immigrants.....	15
2.3.3 Les pèrdues al mar.....	17
2.3.4 Canàries desbordada.....	18
2.3.4.1 Finançament per a la immigració.....	20
2.3.5 Les dones en la immigració.....	20
2.4 La immigració: volem acollir?.....	22
2.4.1 Polítiques migratòries.....	24
2.4.1.1 Política d'immigració de la Unió Europea.....	24
2.4.1.2 Política d'immigració de l'estat espanyol.....	26
2.4.2 Organitzacions que diuen sí.....	27
2.4.2.1 Organitzacions europees.....	27
2.4.2.1.1 ACNUR.....	27
2.4.2.1.2 Creu Roja.....	28
2.4.2.2 Organitzacions espanyoles.....	29
2.4.2.2.1 CEAR, Comisión Española de Ayuda al Refugiado.....	29
2.4.2.2.2 ACCEM.....	29
2.4.2.2.3 Caminando Fronteras.....	30
2.4.2.3 Organitzacions canàries.....	31
2.4.2.3.1 Estamos Migrando.....	31
2.4.2.3.2 Camaleón África.....	32
3. MARC PRÀCTIC.....	34
3.1 Persones entrevistades.....	34
3.2 Malgrat sigui la terra que estimo.....	38
3.3 El camí a la recerca d'una vida millor.....	40
3.3.1 Com es formen les pasteres?.....	40
3.3.2 El mar no és sempre un bon aliat.....	41
3.3.3 El camí es fa llarg.....	43
3.4 El despertar del somni.....	44

3.4.1 Començar una nova vida.....	44
3.4.2 El somni comença a esquerdar-se.....	47
3.5 Intentant fer realitat les il·lusions.....	49
3.6 Braços oberts.....	50
3.6.1 Estamos Migrando.....	50
3.6.2 Camaleón África.....	53
4. CONCLUSIONS.....	55
5. BIBLIOGRAFIA.....	58
6. ANNEXOS.....	66
Guió entrevistes.....	66
Transcripció de les entrevistes.....	68
Testimoni 1: Mousa, 32 anys, pescador.....	68
Testimoni 2: Aida Acosta Rival, senyora de 73 anys que s'asseu en un banc d'on cada dia, per ensenyar als nois que volen i estan allà al voltant, castellà.....	70
Testimoni 3: Mansur, de 27 anys, venedor ambulat.....	73
Testimoni 4. Babacar de 26 anys, pescador.....	75
Testimoni 5. Saliou Fall de 21 anys, treballador en un restaurant.....	77
Testimoni 6: Alex de 19 anys, guàrdia de seguretat.....	78
Testimoni 7: Teresa de 37 anys, dependent a una joieria.....	80
Testimoni 8: Idrissa Sagna de 37 anys, secretari general de l'associació Camaleón África.....	80
Testimoni 9: Paco de 39 anys, gestor cultural de l'associació Camaleón África.....	84
Testimoni 10: Fran, professor d'Economia a la Universitat de La Laguna.....	88
Testimoni 11: Mor de 24 anys, pescador.....	102

Índex de figures

Figura 1: Mapa del repartiment d'Àfrica	9
Figura 2: Mapa de la ruta	14
Figura 3: Gràfic immigrants arribats a Canàries	16
Figura 4: Gràfic persones mortes o desaparegudes en el mar	17
Figura 5: Fotografia d'en Mousa	34
Figura 6: Fotografia de l'Aida	35
Figura 7: Fotografia d'en Mansur	35
Figura 8: Fotografia d'en Babacar	36
Figura 9: Fotografia d'en Saliou	36
Figura 10: Fotografia de l'Alex	36
Figura 11: Fotografia de l'Idrissa	37
Figura 12: Fotografia d'en Paco	37
Figura 13: Entrevista amb en Mansur	39
Figura 14: Entrevista amb en Mousa	41
Figura 15: Entrevista amb l'Alex	42
Figura 16: Entrevista amb en Babacar	43
Figura 17: Classe de castellà al campament de Las Raíces	44
Figura 18: Entrevista amb l'Idrissa	48
Figura 19: Entrevista amb en Saliou	49
Figura 20: Classe de castellà al Fraile	52
Figura 21: Classe de castellà al Fraile	52
Figura 22: Classe de castellà al campament de Las Raíces	52

1. INTRODUCCIÓ

1.1 Justificació

Des de petita el tema de la immigració ha estat present en la meua família, ja que el meu pare és immigrant. Ell sempre m'ha explicat la seva situació d'immigrant, com per exemple les barreres que a la gent li posa quan el senten parlar. Per això he volgut triar aquest tema, per poder investigar més sobre aquest fenomen i tenir en compte la veu de les persones migrants. A la vegada la meua família està vinculada a una ONG que fa donacions a altres associacions que treballen amb refugiats o migrants, des d'aquesta organització van fer una donació a ONG canàries, altre fet que em va inspirar per escollir aquest tema.

La migració ha estat present durant tota la història de la humanitat, les persones s'han mogut i es mouen constantment d'un lloc a l'altre. Recentment, però, sembla un problema. Espanya és un país fronterer amb Àfrica, per això l'estat espanyol és un dels països europeus que rep més immigrants, tant per via terrestre com per via marítima. La ruta migratòria de l'Àfrica Occidental a les Canàries per via marítima és un camí que ha agafat molta rellevància, ja que l'augment d'arribades en els últims anys ha estat considerable.

Les persones migrants són font de tota mena de converses, rumors i sospites, moltes vegades produïdes des del desconeixement, sense saber qui són aquestes persones, la seva situació en el seu país d'origen o com ha estat el seu trajecte per arribar fins al seu destí. Es construeixen etiquetes i prejudicis sobre ells, però sense saber exactament qui són, o deshumanitzant-los.

És habitual, mirant els noticiaris, sentir a parlar de dades, del nombre de persones que han arribat, i no de qui són aquestes persones, de com han arribat o de la història i la família que tenen al darrere, quasi sempre són un número. També s'hi sumen els perills d'utilitzar les persones migrants com una arma política, a través de la desinformació que hi ha al voltant d'aquest tema i sobretot mitjançant les notícies falses -també conegudes com a *fake news*-, que contribueixen a relats que fomenten la polèmica i la instrumentalització, i deixen al marge les persones migrants.

S'ha escollit aquest tema per aprofundir en aquest fenomen, per fer-ho de primera mà, *in situ*, anant a Canàries, per parlar i compartir amb les persones migrants que han realitzat aquesta ruta, així com per assistir a diferents activitats organitzades per associacions pròpies de l'arxipèlag. I tot, tenint en compte la veu de les persones migrants: les històries que tenen al darrere, la de les seves famílies i també la seva rebuda en arribar

a Espanya, és a dir, donar veu a persones que susciten debats i polèmiques, però que tenen una veu sovint silenciada.

1.2 Objectius i hipòtesis

Aquest treball de recerca té per objectiu visibilitzar i donar veu a les persones que han viscut i fet la ruta migratòria d'Àfrica fins a Canàries per via marítima. S'ha realitzat a través de testimonis que expliquen la seva història, des que van sortir del seu país d'origen fins a la seva arribada, el motiu d'haver-se jugat la vida al mar i les seves expectatives de futur un cop arribats al continent europeu.

Hipòtesis:

1. La informació que ens arriba del fenomen migratori a les Canàries s'ajusta a la realitat.
2. La majoria de persones que arriben a Canàries marxen per motius econòmics.
3. Un cop arriben a Canàries, ja poden refer la seva vida o complir els propòsits.
4. Per a la majoria de persones el seu objectiu és quedar-se a Espanya.
5. La gent de les Canàries en general vol acollir les persones migrants que hi arriben.
6. Les ONG tenen facilitats per dur a terme activitats per millorar l'acollida de les persones immigrants.

1.3 Metodologia

L'objectiu d'aquest treball de recerca és donar veu a les persones testimonis que realitzen la ruta migratòria de l'Àfrica Occidental a les Canàries, és un objectiu que s'assoleix principalment en la realització del marc pràctic. Aquesta recerca, però, conté dues parts, la teòrica i la pràctica.

En l'àrea teòrica s'ha volgut donar una visió general o un context dels temes que després es desenvolupen en la pràctica. D'aquesta manera, en llegir primer la part teòrica, s'entenen els temes de la part pràctica. Per fer-ho, s'han establert uns continguts que es comparteixen en les dues parts, tot i que estan desenvolupats de manera diferent. En el marc teòric es parla de causes, l'anàlisi del fenomen migratori a les Canàries, el paper de les dones en aquesta ruta, la política migratòria i, per últim, les ONG. S'han generat gràfics i mapes per a una millor comprensió de les dades. Per a la recerca d'aquests temes s'han utilitzat diverses fonts: articles, notícies, llibres, informes, dades obtingudes de diferents organitzacions, etc.

En la part pràctica s'ha volgut presentar uns temes semblants, però han estat executats d'una forma diferent. Per realitzar aquest apartat es va creure convenient i

necessari viatjar a les Canàries per tal de poder veure la realitat des de prop. Allà es va fer un treball de camp, assistint a diverses activitats organitzades per associacions de Tenerife. Es van entrevistar testimonis que havien arribat a les illes mitjançant aquesta ruta i voluntaris i voluntàries que estan al peu del canó vetllant per a una millor acollida d'aquestes persones immigrants.

A partir d'aquestes entrevistes s'han escollit uns temes dels quals parlar. L'efectuació dels continguts s'ha fet mitjançant la veu de les persones entrevistades i les observacions fetes durant el treball de camp. D'aquesta manera es compleix l'objectiu del treball. Un altre tret distintiu són els títols, en la part pràctica, són molt menys formals, ja que el redactat és més personal fruit de l'experiència en primera persona en territori canari. En aquest sentit, és important remarcar la diferència entre el marc teòric i pràctic: el primer està fet a partir de la consulta de fonts acadèmiques i periodístiques, mentre que el segon s'ha elaborat a partir de les veus de les persones testimonis de la ruta migratòria de l'Àfrica a les Canàries.

2. MARC TEÒRIC

2.1 Concepte d'immigrant

Realitzar un treball de recerca sobre una ruta migratòria sense haver definit prèviament què és un “immigrant” seria començar una recerca sense saber ben bé què es vol investigar. D'aquí aquest apartat inicial, que pretén definir l'*objecte* d'estudi d'aquest treball. “Immigrant”, el diccionari la defineix de la següent manera: Que immigra, que ha immigrat. Immigrar vol dir, també segons el diccionari: v. intr. [LC] [SO] Venir a establir-se en un país que no és el propi.

Segons la seva arrel etimològica està formada per dos mots llatins *im*, que vol dir cap a dins, i *migrare* que vol dir canviar de residència o moure's. Per tant, es pot entendre que el mot immigrant és tota aquella persona que prové d'un altre país i s'estableix en el teu propi. És per això que en aquest treball s'emprarà o bé aquest terme o el mot “migrant” (persona que va d'un lloc a l'altre per residir-hi), per fer referència a totes les persones que arriben a l'estat espanyol des del continent africà.

2.2 El fenomen migratori de les Canàries. De les causes més llunyanes a les més recents

Les causes per les quals hi ha una arribada de persones immigrants a Canàries, són fets que es produeixen en el present. Tot i això, tenen un origen històric, com els fenòmens que han ocorregut durant l'edat contemporània, a partir dels segles XIX i XX. A conseqüència de la revolució industrial i l'expansió del capitalisme, es va donar lloc a l'era de l'imperialisme, on països europeus van dominar l'Àfrica. Aquest domini persisteix avui en dia, tot i que d'una altra manera, el que s'anomena neocolonialisme: s'estableixen relacions de domini, dependència i desigualtat d'uns països anomenats “desenvolupats” a uns altres que es consideren *subdesenvolupats* o *en vies de desenvolupament*. L'arribada de persones migrants a Canàries és la conseqüència visible d'aquests fenòmens històrics.

2.2.1 Causes històriques

L'imperialisme del segle XIX i principis del segle XX va consistir en l'expansió del model econòmic i social dels països més desenvolupats en aquest sentit: Europa, Estats Units i el Japó. Aquestes potències industrials van estendre el seu domini, tant polític com territorial, per pràcticament tota Àfrica, Àsia i algunes illes del Pacífic. Aquesta conquesta va estar basada en la revolució industrial. Els països europeus volien expandir els mercats,

apoderar-se dels recursos dels països i, alhora, realitzar una “missió civilitzadora” que consistia a implantar el model de societat europeu a les noves colònies. Els trets principals de l'imperialisme també ho són del capitalisme: la necessitat de desenvolupar un mercat mundial, la lluita per obtenir de fonts estrangeres les matèries primeres i la competència en la recerca de colònies.

L'imperialisme europeu va consistir en el domini de països asiàtics i especialment africans per part de potències com ara França, Espanya, Portugal o el Regne Unit. Això va ser provocat, en part, per la rivalitat entre aquests mateixos països. Tot i que cada potència es va desenvolupar de manera diferent, tots van acabar aconseguint una gran influència en l'economia global i alhora es va establir una gran diferència entre ells i la resta. Van dominar el mercat mundial gràcies al lliure comerç, la circulació dels capitals i la mobilitat laboral produïda per la migració de persones des d'Europa fins a Amèrica o altres continents. Hi havia una gran quantitat de producció industrial, per tant, s'havien de buscar nous mercats on vendre aquests productes.

Durant el segle XV l'expansió europea per Àfrica encara estava limitada, a excepció de l'ocupació francesa d'Algèria, l'expansió holandesa i més tard la britànica al sud d'Àfrica. Aquestes conquestes tenien com a objectiu assegurar les rutes marítimes i fluvials per transportar mercaderies i matèries primeres. Però més endavant l'interès europeu per Àfrica va canviar i augmentar. Les potències europees van començar una cursa per conquerir el continent, el que s'anomena el repartiment d'Àfrica, que es va resoldre principalment a la conferència de Berlín. És important destacar, tal com diu Mbuyi Kabunda, que “la Conferència va precedir al repartiment d'Àfrica”. Aquest es va iniciar uns anys abans de la Conferència i es va prolongar unes dècades després, fins a la Primera Guerra Mundial. L'interès en Àfrica era obtenir matèries primeres, ja que els països imperialistes no en tenien i eren necessàries per al seu desenvolupament industrial.

Mapa del repartiment d'Àfrica

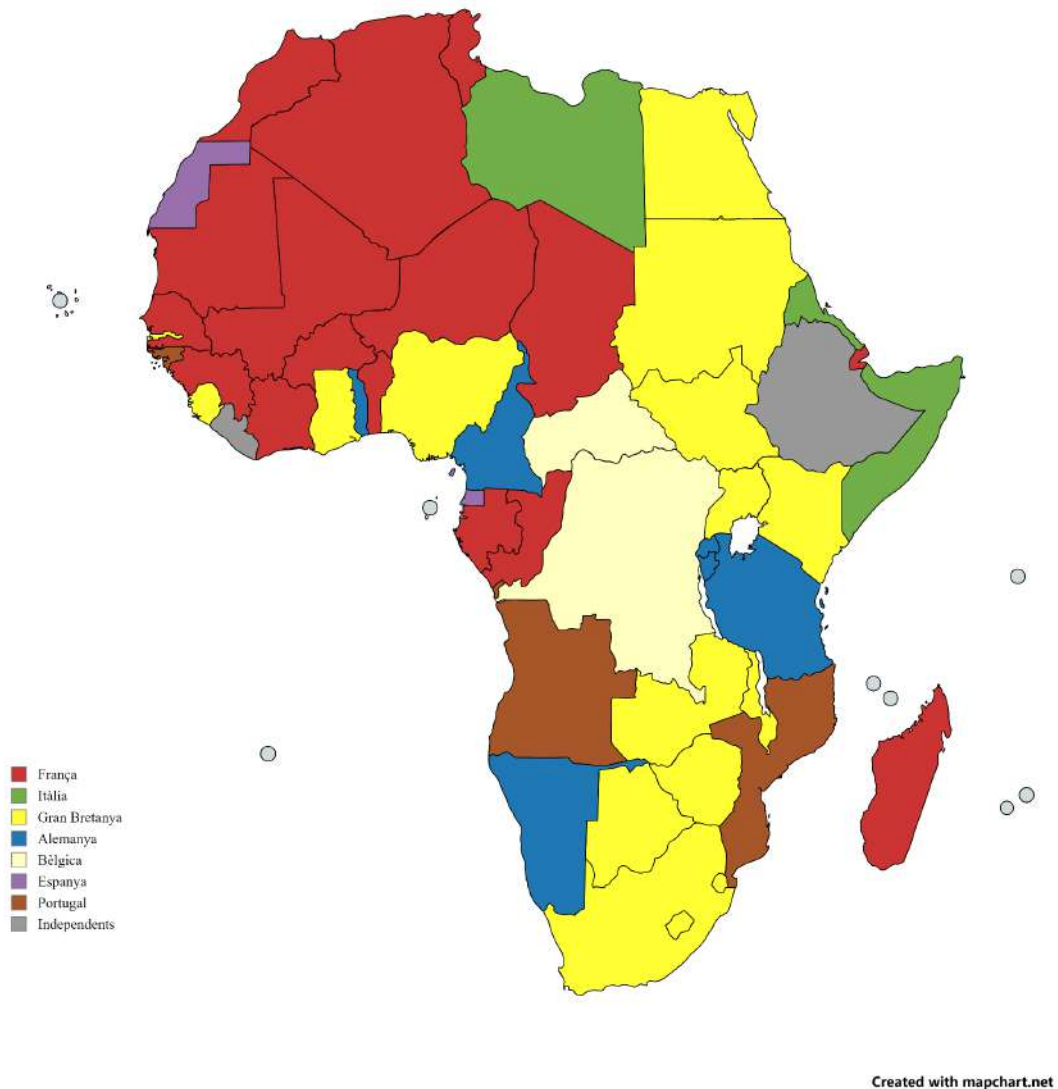

Fig 1. Mapa del colonialisme europeu a l'Àfrica de l'any —. Elaboració pròpia. Font: El Orden Mundial

Encara que els països d'Àfrica hagin aconseguit independitzar-se, aquest domini de les grans potències encara perdura, i l'explotació dels recursos d'Àfrica, també. La manera, però, de com es duu a terme aquest domini és diferent de la del segle XIV o XIX. També el nom: ara s'anomena neocolonialisme.

2.2.2 Neocolonialisme

El neocolonialisme és una nova forma de colonitzar. El país que està neocolonitzat, en teoria, està declarat independent, però en realitat està controlat econòmicament i política des de fora, tal com explica el llibre “Neo-colonialism: the last stage of imperialism”¹. L'objectiu del país imperialista, és a dir, el que imposa el seu domini indirectament, és posar en una situació de dependència cap a ell el país que ha dominat, d'aquesta manera el pot explotar en molts àmbits: econòmic, polític i social, com és el cas d'Europa amb Àfrica. Normalment, el país més “desenvolupat” exerceix el seu poder indirectament a països en via de desenvolupament, que prèviament havien sigut colònies seves. Per resumir, s'entén com a neocolonialisme la dependència econòmica, política, cultural, ideològica d'un país respecte a un altre, tot i que el dependent no estigui ocupat físicament per l'altre país.

Aquesta dependència es genera quan el país imperialista explota els recursos del país dominat, i a canvi li dona un finançament, que hauria d'ajudar a prosperar l'economia del país. El problema és que moltes vegades aquests diners es destinen a indústries que estan controlades per companyies estrangeres. El neocolonialisme en comptes d'ajudar a la prosperitat dels països subdesenvolupats, incrementa més la diferència entre els ells.

Segons Kwame Nkrumah, “el neocolonialisme és la pitjor forma d'imperialisme, pels qui el practiquen és poder sense responsabilitat, i pels que el pateixen és explotació sense compensació”². És a dir, els països europeus poden exercir el poder sobre aquests, sense tenir cap responsabilitat, ni de gestió del país, ni de defensa davant possibles conflictes, tal com passava durant l'imperialisme. En canvi, els països africans que pateixen el neocolonialisme es veuen obligats a explotar els seus recursos i no n'obtenen benefici.

El neocolonialisme que hi ha Àfrica es basa en la dependència que tenen els països africans amb els països europeus que havien sigut colonitzadors d'ells, com seria el cas de França, país que controla indirectament alguns països africans que abans havien estat colònia seva. Per exemple, com explica Mbuyi Kabunda³, en el sistema educatiu hi ha professors francesos que expliquen els valors europeus i el seu model de desenvolupament com el més adequat.

El neocolonialisme és una de les principals causes per les quals les persones immigrants arriben a les costes canàries. A conseqüència de pactes que tenen els governs dels països d'Àfrica Occidental amb la Unió Europea i altres països, aquests exploten els seus recursos naturals, principal font d'economia del país i se'n beneficien en detriment dels locals. Greenpeace és una organització que ho denuncia amb la frase següent: “Europa vol

¹ Nkrumah, K. (2009). *Neo-colonialism: the last stage of imperialism*. Panaf LTD., p.4.

² Nkrumah, K. (2009). *Neo-colonialism: the last stage of imperialism*. Panaf LTD, p. 5.

³ Kabunda, M. El neocolonialismo en África: sus formas y manifestaciones. *África América Latina*, 24, 63-68.
https://sodepaz.org/wp-content/uploads/images_sodepaz_ant/pdf/revista024/11_neocolonialismoafrica.pdf

els seus peixos, però rebutja els seus immigrants”⁴. És a dir, que l’interès està en els recursos i no en les persones, ja que moltes d’elles, un cop arribades, són deportades. Greenpeace demana que en comptes de retornar-les, s’intenti buscar una solució al problema i que la gent dels països explotats no es vegi obligada a fugir.

2.2.3 Causes econòmiques

Una de les principals causes per les quals les persones procedents d’Àfrica Occidental emprenen el perillós viatge cap a Canàries és per motius econòmics. Un dels més importants és la sobrepesca. L’explotació pesquera del mar dels països subsaharians és produïda per grans empreses provinents d’Europa o d’Àsia. Provoquen que gran part de la població de països com el Senegal, Mauritània o Gàmbia es quedin sense feina per manca de peixos, ja que la majoria es dediquen a la pesca artesanal. Aquest és un aspecte criticat per diferents organitzacions, entre elles Greenpeace i organitzacions professionals de pesca del Senegal, ja que no es té en compte la gravetat de l’explotació de recursos que hi ha.

Al voltant d’un 20% de la població de l’Àfrica occidental viu, directament o indirecta, de la pesca. Dins d’aquest segment de població, una part es dedica a anar a pescar amb barques pròpies, i l’altra part, un cop arriba la pesca, la processa i la ven. El tipus de pesca que realitzen la majoria dels pescadors a l’Àfrica és una pesca totalment artesanal i de tipus tradicional. El Senegal, juntament amb els països del seu voltant, té una gran varietat de peix del qual s’alimenta gran part del país. Això inclou també la població que no es troba a la costa. Segons Greenpeace, 33 milions de persones de països com Mauritània, el Senegal o Gàmbia depenen de la pesca per alimentar-se. El sector pesquer a Gàmbia ofereix un total de 200.000 llocs de feina, i al Senegal 600.000. En els darrers anys, però, la feina d’aquests pescadors artesanals i de les persones que processen i venen aquest aliment ha disminuït considerablement.

Aquesta disminució de la pesca es deu a acords que tenen grans potències com la UE i la Xina amb els països d’Àfrica Occidental, entre els quals el Senegal, on es permet a diferents vaixells industrials europeus i asiàtics pescar a les seves aigües.

L’acord entre la Unió Europea i el Senegal té una vigència de 5 anys fins que es torna a renovar. El primer any que es va aprovar data de l’any 1979 i l’última vegada que es va renovar va ser el 2020. L’acord firmat l’any 2020 permet que al mar del Senegal hi hagi 29 vaixells espanyols, 14 de francesos i 2 de portuguesos, entre els quals, 16 espanyols

⁴Greenpeace. (19/11/2020). *Europe wants Senegal’s fish but rejects its migrants*.
<https://www.greenpeace.org/africa/en/press/12666/europe-wants-senegals-fish-but-rejects-its-migrants/>

dedicats exclusivament a la pesca de tonyina⁵. Tal com diu un article del diari Le Monde Diplomatique “L'acaparament de les aigües africanes riques en recursos pesquers per part dels arrossegadors industrials francesos, espanyols, xinesos, coreans, japonesos o russos amenaça la seguretat alimentària del continent.”⁶ En aquests acords no es té en compte l'opinió dels petits pescadors artesanals de la zona. Diverses organitzacions, com Greenpeace, defensen que hi hauria d'haver un límit, una pesca sostenible, per tal que els pescadors tradicionals i totes aquelles persones que viuen d'aquest ofici artesanal de les costes de l'Àfrica Occidental no perdin la seva feina, i les grans empreses pesqueres que estan també en aquest mar continuïn amb la seva tasca. Els grans vaixells industrials han estat saquejant i arrasant amb tot el peix de les aigües dels països de l'Àfrica Occidental: Senegal, Gàmbia, Mauritània, etc.

Tots aquests problemes generen un alt percentatge d'atur als països de l'Àfrica Occidental. “La pobresa i l'alt atur han fet que moltes persones abandonin l'Àfrica Occidental cap a Europa, sovint en petits vaixells de pesca que no són aptes per al mar”, diu l'article “*At Least 140 Drown in Worst Shipwreck of 2020*” del New York Times.⁷ Per tant, moltes d'aquestes persones dedicades a la pesca es veuen obligades a deixar la seva feina a conseqüència d'aquestes grans empreses pesqueres i decideixen arriscar la seva vida al mar fent la travessa fins a Canàries.

El primer any de la pandèmia, el 2020, les arribades de migrants a Canàries va augmentar. Aquest fet s'explica, en part, perquè les grans flotes de pesca internacionals malgrat les restriccions a causa de la situació que es vivia en aquell moment van poder seguir pescant; en canvi, els pescadors artesanals van haver de parar la seva feina, ja que les restriccions posades per les autoritats locals els impediën treballar, tal com denuncia Greenpeace.⁸

Aquesta, doncs, és una de les majors causes per les quals les persones dels països d'Àfrica Occidental decideixen emigrar cap a Europa, per intentar buscar una vida millor de la que tenen al seu país d'origen. Migren a Europa, la mateixa que ha provocat que es vegin obligats a fugir del seu país.

⁵ Unió Europea, (14/11/2019). *Council Regulation (EU) 2019/1926 of 14 November 2019 on the allocation of fishing opportunities under the Protocol on the implementation of the Agreement on a Sustainable Fisheries Partnership between the European Union and the Republic of Senegal.*

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019R1926&qid=1424957307348>

⁶ Kyle, G. (05/2018). *África, despojada de sus recursos pesqueros*. Le Monde diplomatique.

<https://mondiplo.com/africa-despojada-de-sus-recursos-pesqueros>

⁷ Levenson, M. (29/10/2020). *At Least 140 Drown in Worst Shipwreck of 2020, U.N. Agency Says*. New York Times.

<https://www.nytimes.com/2020/10/29/us/senegal-migrants-drowned.html>

⁸ Greenpeace. (04/12/2020). *Las políticas de expolio de recursos de África occidental aboca a muchas personas a emigrar.*

<https://es.greenpeace.org/es/sala-de-prensa/comunicados/las-politicas-de-expolio-de-recursos-de-africa-occident-al-aboca-a-muchas-personas-a-emigrar/>

2.2.4 Causes climàtiques

Les causes climàtiques són una de les altres raons per les quals les persones decideixen emigrar fins a Canàries. Recentment, segons el que diu el Defensor del Pueblo⁹, raons climàtiques provoquen que moltes persones hagin d'abandonar la seva llar, pràcticament d'arreu d'Àfrica. Segons dades de Teachers for Future¹⁰, en el 2029 23,9 milions de persones es van haver de desplaçar per causes climàtiques. Que la migració del món augmenti per motius climàtics són aspectes molt mencionats en informes de l'OIM o altres institucions.

Els efectes causats per l'escalfament global provoquen grans períodes de sequera, inundacions i incendis forestals que destrueixen els cultius, infraestructures i habitatges. A tot això se li afegeix l'escassetat d'aigua i d'aliments, que contribueix en el desplaçament de les persones. Els països que més pateixen les conseqüències del canvi climàtic són aquells que es troben en les zones tropicals.

En el cas d'Àfrica Occidental, el desert del Sàhara cada vegada s'expandeix més i els aqüífers es redueixen. Les pluges no són tan abundants com anys enrere, i quan n'hi ha són tempestes que fan malbé tots els cultius.

Així doncs, és evident que un dels principals motius pels quals hi ha un desplaçament de la població de l'Àfrica Occidental és pel canvi climàtic. És cert que molts d'aquests desplaçaments són intercontinentals, però de mica en mica l'escalfament global va augmentant les arribades a Canàries. En un futur el nombre creixerà exponencialment si no s'estableixen unes mesures per lluitar contra el canvi climàtic.

A més a més, un altre aspecte a tenir en compte és que si aquestes persones es veuen obligades a fugir del seu país per causes climàtiques i així poder sobreviure, se'ls hauria d'atorgar la condició de refugiats i, per tant, poder accedir a la protecció internacional.

2.3 Anàlisi actual del moviment migratori de les Canàries

A causa d'aquests problemes econòmics i climàtics, d'entre altres, ja que n'hi ha de particulars de cada país, que pateixen els països d'Àfrica Occidental provoquen que la població es decideixi arriscar la seva vida en el mar per arribar a les costes canàries, i moltes tristament no se'n surten. Així mateix, aquest augment de les arribades a Canàries suposa un col·lapse en el sistema d'acollida de les persones immigrants i no se les pot atendre d'una manera òptima.

⁹ El Defensor del Pueblo. (2021). *La migración en Canarias*.

https://www.defensordelpueblo.es/wp-content/uploads/2021/03/INFORME_Canarias.pdf

¹⁰ Teachers For Future. *Migraciones climáticas*.

<https://teachersforfuturespain.org/migraciones-climaticas/>

2.3.1 La ruta canària

La ruta migratòria de l'Àfrica occidental fins a Canàries anomenada també ruta canària, ruta atlàntica o d'Àfrica occidental, és considerada una de les rutes migratòries més perilloses del món. La majoria de les persones immigrants que arriben a Canàries provenen de l'Àfrica occidental i el nord d'Àfrica, és a dir països com Marroc, Sàhara occidental, Mali, Mauritània, Senegal, Costa de Marfil, Guinea Conakry, Gàmbia o Nigèria. Els principals punts de partida es troben tant a Mauritània com al Senegal i el Marroc. Tot i això, aquesta ruta la segueixen, a part de les persones pròpies d'aquests tres països, persones provinents d'altres regions, per exemple, de Burkina Faso, Guinea, Costa de Marfil o Mali.

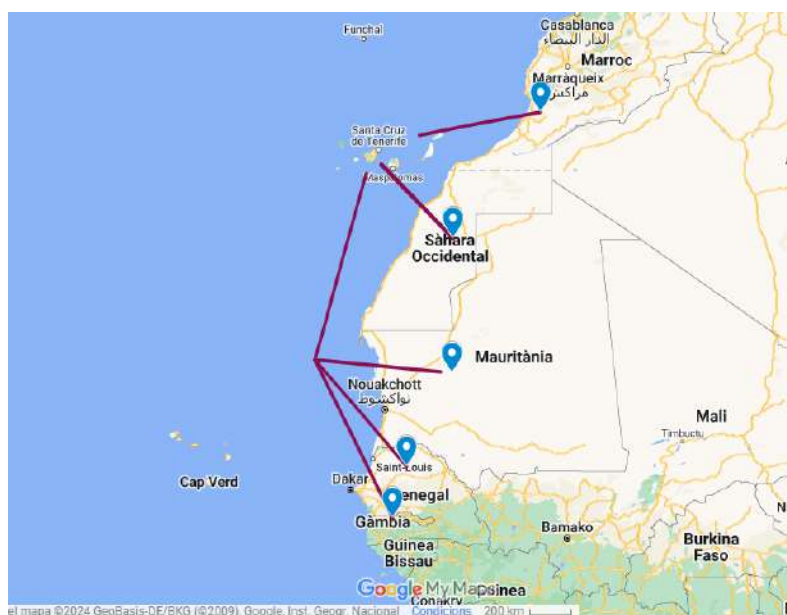

Fig 2. Mapa de la ruta —. Elaboració: pròpia. Font: El Orden Mundial

Un dels llocs d'on surten més pasteres és el port de Noadibú, la segona ciutat més important de Mauritània i, justament, és una ciutat amb molta activitat pesquera. Segons un article de RTVE¹¹, la ciutat és un lloc on arriben moltes persones que desitgen poder agafar una barca per poder arribar fins a les costes Canàries. Moltes de les persones que es troben a la ciutat de Noadibú no són estrictament de nacionalitat mauritana, sinó de països del voltant que hi acudeixen per poder agafar una pastera i marxar cap a Espanya.

El Senegal és un dels països des d'on, actualment, surten més embarcacions. Hi existeixen diversos punts de partida: Saint Louis, Dakar i Kayar. D'aquestes ciutats fins a Canàries, més concretament a l'illa d'El Hierro, que és l'illa més propera a Àfrica si se segueix aquesta ruta, hi ha aproximadament uns 1.450 quilòmetres de distància. Aquesta

¹¹ Eulate, M. (12/02/2024). *El viaje en cayuco de Mauritania a Canarias: clandestinidad, engaños y connivencia*. RTVE.
<https://www.rtve.es/noticias/20240212/mauritania-a-canarias-clandestinidad-enganos-connivencia/15967225.shtml>

és, doncs, la distància que han de recórrer les embarcacions plenes de gent que vol arribar a Europa a través de les Canàries. Pel que fa a M'bour, és una ciutat situada a 80 quilòmetres al sud de Dakar, la capital del Senegal. És una ciutat on la majoria de la població es dedica a la pesca, sigui pescant o després manipulant-la. És també un epicentre de sortides amb pastera cap a Canàries.

2.3.2 D'emigrants a immigrants

A causa dels motius explicats en els apartats precedents, són moltes les persones que decideixen arriscar la seva vida i embarcar-se en la perillosa ruta de l'Àfrica fins a les Canàries per via marítima. La primera arribada registrada es va produir l'any 1994, amb l'arribada de 10 persones. A partir d'aquest any, les arribades van començar a augmentar d'una manera progressiva. A la dècada dels 2000 els pescadors africans que s'endinsaven en el mar veien a la llunyania les illes Canàries, més tard ha sigut la seva solució per intentar buscar una vida millor. Una de les frases més sentides parlant amb testimonis directes de la ruta és "si no puc utilitzar la meva barca per pescar, l'utilitzaré per marxar allà on s'enduen els peixos". Aquesta frase demostra que majoritàriament són els mateixos pescadors els que s'embarquen amb els seus vaixells per arribar a Canàries.

Durant tota la història de la ruta migratòria de les Canàries hi ha hagut diferents punts àlgids, entre els quals la coneguda "crisis de los cayucos", que va ser l'any 2006 i en què van arribar un total de 31.678 persones, segons dades del Ministerio de l'Interior del govern espanyol¹². A partir de l'any 2020, ja durant la pandèmia, el nombre de persones que arribaven a Canàries va augmentar exponencialment. Des d'aquell any el nombre de persones arribades no ha deixat d'incrementar-se. Ho podem observar en els noticiaris, on sovint s'informa que s'ha batut un nou rècord d'arribades de persones a Canàries, o que la xifra s'ha duplicat respecte a un altre any o a una altra època de l'any.

L'any 2021 el diari Le Monde¹³ publicava un article que deia que el nombre d'arribades respecte al 2020 s'havien duplicat. De l'1 de gener fins al 14 de setembre de 2021 havien arribat més d'11.000 persones immigrants, el doble que els 9 últims mesos del 2020.

¹²Ministerio del Interior. *Inmigrantes irregulares llegados a Canarias (Serie histórica 2001-2015)*. https://www.interior.gob.es/opencms/pdf/bal_inm_irregular_2015_6373514.pdf

¹³ Morel, S. (19/09/2021). *Le nombre d'arrivées de migrants aux Canaries a doublé depuis le début de l'année*. Le Monde. https://www.lemonde.fr/afrique/article/2021/09/29/le-nombre-d-arrivees-de-migrants-aux-canaries-a-double-depuis-le-debut-de-l-annee_6096509_3212.html

Segons el diari El Público¹⁴, durant el 2022 i els primers mesos de l'any 2023 semblava que la ruta de les Canàries per via marítima s'estabilitzava i inclús disminuïa, ja que l'any 2022 van arribar un 30% menys d'immigrants que l'any 2021. Tot i això, els mesos d'estiu del 2023 les arribades van començar a augmentar fins que l'octubre d'aquell mateix any es va batre el rècord d'arribades en un mes, un total de 14.976 persones van arribar a les illes Canàries, una xifra que ja supera el total d'arribades que es van produir els primers mesos del 2021.

Gràfic immigrants arribats a Canàries.

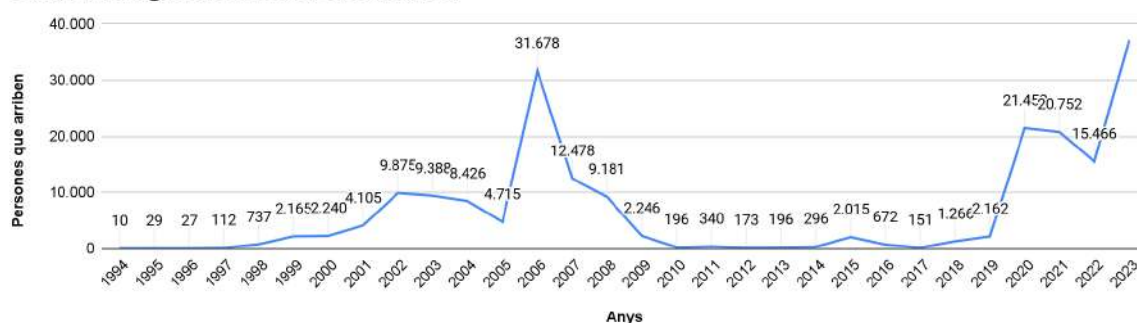

Fig 3. Gràfic persones immigrants arribades a Canàries —. Elaboració: pròpia. Font: Ministerio de Interior.

Observant el gràfic es veu que després del primer pic del 2006 les arribades produïdes a Canàries van disminuir, i a partir del 2019 van començar a augmentar exponencialment, fins que l'any 2023 el nombre d'arribades va superar la xifra del 2006. Val a dir que en el gràfic no s'han inclòs les dades del 2024, ja que és un any no conclòs, tot i que es preveu que sigui un any de moltes arribades. Segons dades del Ministeri de l'Interior d'Espanya¹⁵, el 2024, de l'1 de gener fins al 31 d'agost, han arribat a Canàries un total de 25.524 persones. Aquesta xifra suposa un augment d'un 123,1% respecte als mateixos mesos de l'any anterior.

D'aquest augment se'n parla molt als mitjans de comunicació locals de l'arxipèlag canari. Per exemple, són habituals els titulars com “Más de 25.000 migrantes han llegado a Canarias en lo que va de año”¹⁶ a la Radiotelevisió Canària. Amb tot, també es troben en

¹⁴ Valdés, A. Octubre marca el récord de llegadas de migrantes a Canarias en un mes: 14.976 personas. El Público. <https://www.publico.es/sociedad/octubre-marca-record-llegadas-migrantes-canarias-mes-14-976-personas.html#analytics-buscador:listado>

¹⁵ Ministerio de Interior. (2024). Informe quincenal, inmigración irregular 2024. https://www.interior.gob.es/opencms/export/sites/default/galleries/galeria-de-prensa/documentos-y-multimedia/balances-e-informes/2024/16_informe_quincenal_acumulado_01-01_al_31-08-2024.pdf

¹⁶ Redacción RTVC. (08/09/2024). Más de 25.000 migrantes han llegado a Canarias en lo que va de año. RTVC <https://rtvc.es/mas-de-25-000-migrantes-han-llegado-a-canarias-en-2024/>

mitjans d'àmbit estatal, com per exemple al diari El País del dia 30 d'agost del 2024 on s'apunta que "Canàries tanca el seu estiu migratori més intens"¹⁷.

2.3.3 Les pèrdues al mar

El gràfic que es mostra a continuació és una aproximació de les persones que, tristament, desapareixen al mar intentant arribar a Canàries. És cert, però, que tal com diu la revista 5W en el seu article "Mar de luto" "se contabilizan las que las autoridades o las oenegés registran, pero solo el fondo del mar sabe el número real."¹⁸ No es poden saber amb exactitud aquestes dades, per això, en el gràfic s'han inclòs les dades de dues organitzacions diferents que realitzen tal recompte.

Persones mortes o desaparegudes en el mar

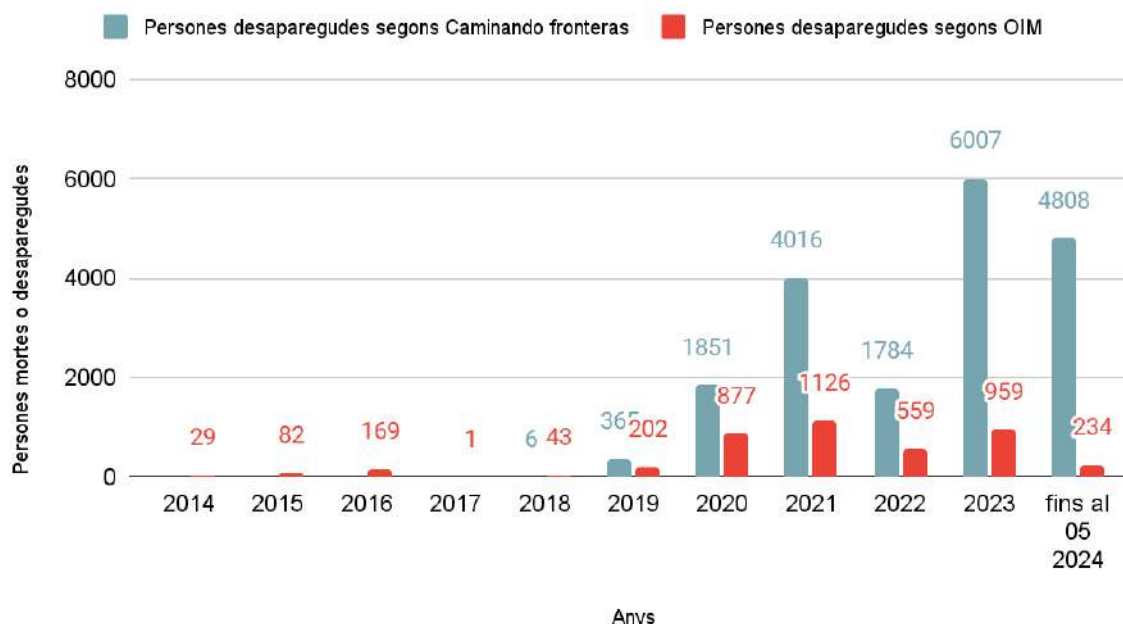

Fig 4. Gràfic persones mortes o desaparegudes en el mar —. Elaboració pròpia. Font: Caminando Fronteras i OIM.

Com es pot observar, els primers registres mostren dades molt inferiors a les d'anys posteriors. Segons l'ONG Caminando Fronteras, és en l'any 2019 quan la ruta canària esdevé la més mortífera, i a causa de l'augment de sortides des de l'Àfrica que comença l'any 2020, també hi ha un augment en les tragèdies en el mar.

¹⁷Vega, G. (30/08/2024). Canarias aguarda el repunte de cayucos tras cerrar su verano migratorio más intenso. El País.

<https://elpais.com/espana/2024-08-30/canarias-aguarda-el-repunte-de-cayucos-tras-cerrar-su-verano-migratorio-mas-intenso.html>

¹⁸ Surinyach, A. (28/11/2023). Mar de Luto. 5W.

<https://www.revista5w.com/temas/migraciones/mar-de-luto-95831>

Encara que hi hagi un esforç per fer el recompte de desaparicions per part d'algunes organitzacions de les persones que moren o desapareixen en el mar, això no és suficient per als familiars d'aquestes persones, ja que en el seu procés de dol necessiten una evidència del que ha ocorregut als seus éssers estimats. Tal com s'explica en l'article "Mar de luto", pels familiars de les persones desaparegudes, rebre aquestes notícies tan tristes és molt dur, però ho és més si tenen la incertesa de no saber què ha passat. Alhora tampoc poden accedir a cap lloc oficial per demanar informació i moltes tenen por de denunciar les desaparicions a les autoritats.

Els processos per identificar els cossos són complicats, i moltes vegades no acaben solucionant res. Identificar els difunts amb proves d'ADN té un cost econòmic, i moltes vegades aquestes famílies no s'ho poden permetre. Segons les dades que proporciona la revista 5W, un 90% dels cossos naufragats que es troben no són identificats, i, per tant, no s'acaba sabent amb exactitud ni quants eren, ni molt menys qui eren. A tall d'exemple, un equip de Catalunya Ràdio va gravar, l'any 2023, l'especial "Mar. El Mur" on es recullen diversos testimonis d'aquesta tragèdia i es mostra com n'és d'angoixós el procés de recerca dels familiars desapareguts. En el pòdcast s'expliquen diverses històries de desaparicions en el mar i es denuncia la poca atenció i ajuda que reben aquestes famílies, pe a qui és pràcticament impossible saber què va passar amb la persona que van perdre.

2.3.4 Canàries desbordada

L'augment en les arribades dificulta l'acollida òptima de totes aquestes persones immigrants a Canàries. Tal com diu l'article "Más de 25.000 migrantes han llegado a Canarias en lo que va de año." de la radiotelevisió local, es tracta de "una situación que está poniendo al límite recursos y capacidad de acogida"¹⁹, sobretot en l'àmbit dels menors d'edat. Actualment, Canàries tutela més de 6.000 menors en 80 centres²⁰. Aquests estan col·lapsats i atenen una quantitat de persones que sobrepassa la seva capacitat d'acollida. Per això des del govern canari es demana que es puguin repartir els menors per la península, de manera que les persones que romanguin a les illes es puguin atendre millor. Molts nouvinguts denuncien que en els centres no tenen cap oportunitat per aprendre ni accedir a una educació, que són els mateixos educadors que els fan classes de castellà, però no són suficients hores a la setmana. S'han trobat també casos de violència física i verbal en aquests centres.

¹⁹ Redacción RTVC. (08/092024). *Más de 25.000 migrantes han llegado a Canarias en lo que va de año*. RTVC <https://rtvc.es/mas-de-25-000-migrantes-han-llegado-a-canarias-en-2024/>

²⁰ Dades extretes del següent article: Recio, E. (30/06/2024). *El colapso en Canarias provoca el horror en los centros de menores: basura, insectos....* The Objective <https://theobjective.com/sociedad/2024-06-30/colapso-canarias-horror-centro-menores/>

Segons informació del Defensor del Pueblo espanyol²¹ quan l'any 2018 van començar a augmentar les arribades per via marítima de manera irregular, l'estat espanyol en comptes de construir nous centres d'acollida per a les persones immigrants que arribaven a les costes espanyoles va optar per repartir l'atenció i l'acollida que s'ha de prestar a aquestes persones a diferents ONG. Amb l'augment de les arribades es va veure que no hi havia prou places per acollir en bones condicions totes les persones que arribaven. Això el que genera és haver de buscar ràpidament llocs, que són recursos d'emergència, com el lloguer d'hotels, o utilitzant espais que ha cedit la comunitat autònoma o les entitats locals.

L'any 2019 es va crear un projecte anomenat "el plan Canarias" per tal de poder habilitar un total de 7.000 places per a l'acollida de les persones que arriben a l'arxipèlag. Per dur-lo a terme, el govern es comprometia a habilitar campaments militars que el Ministeri de Defensa de l'estat espanyol havia cedit, d'aquesta manera s'asseguraven una acollida segura per a les persones nouvingudes. Aquest pla va funcionar amb dues fases: una en cas d'haver de proporcionar solucions d'emergència i l'altra per generar una estabilitat davant l'augment d'arribades. A Tenerife, amb aquest pla es va obrir un recinte cedit pel Ministeri de Defensa que s'anomena Las Raíces i que té una capacitat de 1.500 places i que en cas de situació d'emergència es pot ampliar fins a 2.400. Les persones que estan en aquest campament, però, no es troben en les millors condicions. Un article del diari El País titulat "Las Raíces el campamento *maldito* para los migrantes en Canarias"²². En l'article es parla sobre les condicions en les quals es troben les persones migrants dins del campament, un clar exemple de les dificultats que té el govern canari per establir una xarxa d'acollida digna per a aquestes persones. El centre d'atenció humanitària de Las Raíces va ser instal·lat en una antiga caserna militar pel Ministeri d'Inclusió, Seguretat social i Migracions. Els migrants que estan allà no s'hi troben a gust. Hi ha molta gent i sembla una presó, segons una persona entrevistada per l'article de El País. La policia és molt agressiva amb les persones que hi ha en el campament, i també hi ha moltes baralles entre els residents.

²¹ El Defensor del Pueblo. (2021). *La migración en Canarias*.

https://www.defensordelpueblo.es/wp-content/uploads/2021/03/INFORME_Canarias.pdf

²² Vega, G. (28/02/2021). *Las Raíces, el campamento 'maldito' para los migrantes en Canarias*. El País.

<https://elpais.com/espana/2021-02-27/las-raices-el-campamento-maldito-para-los-migrantes-en-canarias.html>

2.3.4.1 Finançament per a la immigració

Des de la Unió Europea hi ha un pressupost per a la immigració anomenat el Fons d'Asil, Migració i integració (FAMI) i es destina a projectes que ajudin a gestionar els fluxos migratoris i millorin les polítiques comunes d'asil i d'immigració. Els objectius del FAMI són enfortir el sistema europeu d'asil comú, fomentar la immigració legal i la integració dels immigrants, lluitar contra la immigració irregular, millorar el retorn als països d'origen i, per últim, augmentar la solidaritat i el repartiment de responsabilitats entre els països de la UE. FAMI és gestionat per la Subdirecció General de Gestió Econòmica de Fons Europeus del Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions.

La Unió Europea, pel període que va des de l'1 de gener de 2021 fins al 31 de desembre de 2027, té una partida de 9.882 milions d'euros per destinar al FAMI. A Espanya hi destina 482.341.793 euros.

Espanya proporciona a Canàries una subvenció per tal que pugui finançar les despeses que té pel fenomen migratori. Aquesta subvenció és de 50 milions d'euros i dura des de l'1 d'octubre de 2023 fins al 31 de desembre de 2024²³. Aquest pressupost té com a objectiu atendre els menors d'edat, especialment per millorar la seva integració al món laboral, ja que un cop han fet els 18 anys aquests deixen d'estar tutelats. Per últim, aquests diners serveixen, també, per fer millores en els països d'origen.

Malgrat que hi hagi aquests recursos, són insuficients davant l'allau d'arribades que hi ha.

2.3.5 Les dones en la immigració

Històricament, la majoria de les persones que arribaven a les illes Canàries eren homes d'entre 20 i 40 anys. Tanmateix, de mica en mica aquest grup s'ha tornat més heterogeni: ara arriben persones més joves, és a dir, menors d'edat, i també dones. Es calcula que un 20% de les persones que arriben actualment a Canàries són dones i menors d'edat. Només durant l'any 2024 hi han arribat 1.500 dones.

Les dones són víctimes de tres tipus de discriminació: pel fet de ser dones, pel seu origen ètnic i per ser immigrants. Elles fugen del seu país a causa dels problemes econòmics i de la dificultat per aconseguir treball, però, a part d'això hi ha altres motius que només elles pateixen. Aquests motius són a causa del sistema d'organització patriarcal que hi ha a la societat i que fa que a molts països africans es produeixin pràctiques que perjudiquen totes a les dones. Són pràctiques com les següents: el matrimoni obligat de les

²³ Dades extretes del següent informe: Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones. (24/10/2023). *El gobierno concede una subvención a Canarias de 50 millones para compensar sus gastos migratorios*. <https://www.inclusion.gob.es/ca/w/el-gobierno-concede-una-subvencion-a-canarias-de-50-millones-para-compensar-sus-gastos-migratorios>

nenes, la mutilació genital femenina, la prohibició que s'imposa a les dones a accedir a l'educació i la violència domèstica.

Les dones migrants pateixen violència en totes les fases de la migració: en l'origen, durant el trajecte i finalment en el lloc d'arribada. Les violències que pateixen en el seu país d'origen poden ser físiques o psicològiques: físiques quan hi ha casos de violència de gènere que moltes vegades succeeix dins les seves pròpies famílies. Per això, com que la majoria d'elles s'han de fer càrrec dels seus fills i filles i no tenen una bona xarxa de suport, decideixen emigrar per fugir d'aquesta discriminació. La violència psicològica és produïda per l'opressió que senten, ja que moltes vegades no poden accedir a una educació i queden resignades a les tasques de casa. La violència, però, no desapareix un cop comença el seu trajecte per arribar a Espanya: durant aquest camí també en pateixen. Són, sobretot, víctimes d'abusos sexuals. Moltes vegades les dones han d'utilitzar el seu cos per poder pagar el viatge. Com que la ruta migratòria de l'Àfrica a les Canàries és una ruta d'immigració irregular, les dones tenen més risc de patir violència de gènere o abusos sexuals. La solució seria, tal com diu Irene Ortega Guerrero en una entrevista per a Ràdio 5²⁴, establir unes rutes migratòries legals i així evitar que les dones immigrants siguin víctimes de tots aquests abusos. Moltes de les dones que arriben a les costes canàries arriben embarassades o amb nadons acabats de néixer, la majoria de les vegades fruit de les violacions que han patit durant el trajecte. I és que el recorregut no comença a la pastera, sinó que moltes d'elles el comencen molt abans si provenen de països que estan lluny d'on surten les embarcacions. Per últim, segons explica en una entrevista a Radiotelevisió Canària la geòloga Adama Sophie Ndao, experta en migracions i gènere²⁵, si les dones que volen pujar a la pastera en aquell moment tenen la menstruació el cost del viatge serà més car.

El problema no s'acaba un cop finalitza el trajecte, sinó que a la frontera també hi ha una discriminació cap a les dones. Normalment, no se'ls reconeix la seva situació de vulnerabilitat ni tampoc el seu dret a la protecció internacional.

Les dones migrants, quan arriben al seu destí, no s'alliberen d'aquesta discriminació, tot i que a partir d'aquest moment la violència no serà tan física, sinó sobretot psicològica. Són dones i immigrants i la majoria d'elles no estan regularitzades, per tant, són víctimes per partida doble: del racisme i del masclisme. A més a més, per tenir aquesta condició de dona sovint queden relegades a feines molt precàries i en unes condicions de treball molt dolentes. Moltes vegades són explotades, hi ha discriminació salarial, més risc d'accidents, propostes sexuals i tota mena de violència de gènere contra elles. Tots aquests aspectes es

²⁴ Radio 5. (18/12/2023). *La triple violencia que sufren las mujeres migrantes*.

<https://www.rtve.es/play/audios/mas-cerca/triple-violencia-sufren-mujeres-migrantes/7038530/>

²⁵ RTVC. (26/12/2023). *"El relato migratorio de las mujeres está marcado por la violencia sexual"*

<https://rtvc.es/el-relato-migratorio-de-las-mujeres-esta-marcado-por-la-violencia-sexual/>

denuncien a l'informe: "Invisibilizadas: mujeres migrantes en el cruce de fronteras" redactat per les ONG Alboan y Entreculturas²⁶.

En aquest informe es proposen també un seguit de solucions per tal d'evitar aquesta invisibilització que pateix la dona i poder evitar tots els tipus de violència que pateix durant el seu procés migratori. El que demanen és que es modifiquin les polítiques de migració i d'asil per tal que sigui una normativa inclusiva amb les dones i que se'ls posi en el centre.

2.4 La immigració: volem acollir?

L'arribada d'immigrants a qualsevol país ha comportat actituds diverses en el si de les poblacions receptores. Per una banda, gent que està disposada a acollir i a ajudar; però també gent que s'hi nega en rotund, i d'altres que resten indiferents. Antigament, acollir era un acte molt ben valorat a escala internacional; donava prestigi als països que duïen a terme aquesta pràctica, però darrerament sembla que els vents bufen cap a una altra acció. En qualsevol cas, és una font de debats polítics, ja que hi ha partits que són més restrictius i n'hi ha d'altres que són més humanistes i oberts. És evident que la migració de les persones a vegades pot utilitzar-se com una arma política. Segons un article de CIDOB²⁷, es pot usar per aconseguir diferents resultats polítics: en primer lloc, s'usa per a l'obtenció de vots. En segon lloc, s'utilitza per obtenir aspectes d'interès d'altres estats, com per exemple: apropiant-se de territoris, o per obtenir poder sobre una regió.

En el cas dels partits l'extrema dreta hi ha un discurs antiimmigració, mentre que, en general, els partits d'esquerres són més partidaris de cooperar i d'acollir. I en el d'esquerres a favor d'aquesta. L'extrema dreta basa el seu discurs en el risc que suposa la immigració per a la seguretat del país. En aquest sentit, en un article del Orden Mundial²⁸, se cita textualment: "Una de ellas es culpar a los inmigrantes de problemas de inseguridad y de empeorar las condiciones económicas de la población local". Per tant, el discurs d'extrema dreta busca generar por i un rebuig cap a les persones migrants. En el cas d'Espanya, Vox, i en certa manera el Partit Popular, han convertit el discurs d'antiimmigració en un dels seus eixos principals. En l'article "Los peligros de convertir el debate migratorio en una arma política" del diari El País²⁹, s'hi comenta que des que els discursos migratoris s'han tornat més radicals, aquest fenomen s'ha tornat la quarta preocupació dels espanyols. Un altre

²⁶ Mujeres en marcha. *Invisibilizadas: Mujeres migrantes en el cruce de fronteras*.

<https://invisibilizadas.mujiereenmarcha.org/#origen>

²⁷ CIDOB. (05/2021). *Las migraciones como arma política*.

<https://www.cidob.org/publicaciones/las-migraciones-como-arma-politica>

²⁸ El Orden Mundial. (08/09/2024). *La izquierda tiene un problema con la inmigración*.

<https://elordenmundial.com/izquierda-problema-inmigracion-ultraderecha-politica-europa/>

²⁹ El País. *Los peligros de convertir el debate migratorio en una arma política*.

<https://elpais.com/expres/2024-09-01/los-peligros-de-convertir-el-debate-migratorio-en-una-arma-politica.html>

dels perills que suposa que els debats sobre immigració es converteixin en una arma política és que ja no se centra l'atenció en els problemes que són rellevants per a les persones nouvingudes, com per exemple les condicions de treball. També suposa un impediment per buscar una solució efectiva per evitar les persones que arrien de manera irregular. Per últim, també provoca que les persones immigrants se sentin cada vegada més maltractades.

Durant el 2024, com que hi ha hagut un augment de les arribades a Canàries, sobretot dels menors d'edat, molts centres d'acollida de menors s'han vist saturats. La repartició d'aquests migrants per les diferents comunitats autònomes ha suposat un gran debat polític durant l'any 2024. La repartició s'efectuaria de la següent manera, tal com diu l'article "El Gobierno ofrece al PP repartir a los menores migrantes según la población de cada comunidad autónoma" del diari El Mundo "la propuesta consiste en repartir a los menores en base a un solo criterio, el de población".³⁰

Tal com s'ha explicat anteriorment, l'estiu de 2024 s'ha volgut reformar la llei d'estrangeria espanyola i fer que sigui obligatori repartir els nois i noies menors d'edat per les comunitats autònomes quan Canàries es trobi per sobre d'un 150% de la seva capacitat d'acollida. Durant el mateix estiu s'ha acordat la repartició de 347 menors d'edat no acompanyats a la península. Això ha provocat que Vox trenqués governs de coalició que tenia amb el Partit Popular, ja que aquest últim va votar a favor d'aquesta distribució que proposava el govern espanyol. Un diari local de Tenerife, anomenat Diario de Avisos, deia, a propòsit d'aquesta ruptura que: "[...] Abascal demuestra que está más preocupado de tacticismos políticos con la migración por mar, [...], que de arrimar el hombro para afrontar un drama humanitario de primer nivel"³¹, és a dir, s'està evidenciant un dels perills esmentats abans: es deixa de banda el problema rellevant, en aquest cas, la solució per a una l'acollida digna dels menors d'edat no acompanyats, a canvi de buscar rèdits polítics.

³⁰ Lament, J. (02/10/2024) *El Gobierno ofrece al PP repartir a los menores migrantes según la población de cada comunidad autónoma*. El Mundo.

. <https://www.elmundo.es/espana/2024/10/02/66fc2fa4e85ece3b568b4580.html>

³¹ Méndez, S. (12/07/2024). *Vox saldrá de los gobiernos; quiere que los menores migrantes se queden en Canarias*. (46949), p. 6.

2.4.1 Polítiques migratòries

Més enllà de les picabaralles partidistes, però, és necessari conèixer una mica quines són les polítiques migratòries tant de la Unió Europea com de l'estat espanyol. Per això en aquest apartat es fa una pinzellada del corpus normatiu que regula aquest fenomen tant en l'àmbit comunitari com estatal.

2.4.1.1 Política d'immigració de la Unió Europea³²

La Unió Europea basa la seva política migratòria en unes competències que els seus estats membre han d'acomplir. En primer lloc, hi ha la immigració legal on diu que és la Unió Europea qui estableix les normes d'entrada i residència en tots els països que en formen part. Tot i això, els països poden marcar ells quin és el volum de persones immigrants que admeten.

En segon lloc, hi ha la integració de les persones migrants. En aquest sentit, la UE es marca com a competència donar suport i fomentar als països per a una millor integració.

En tercer lloc, l'altra competència que estableix la política de migració de la UE és la lluita contra la immigració irregular, grup al qual pertanyen totes les persones immigrants que arriben a Canàries des d'Àfrica a través de la via marítima. Amb aquest objectiu la Unió Europea està obligada a impedir i reduir la immigració irregular i ho ha de fer mitjançant les polítiques de retorn, sempre, però, respectant els drets humans. Veiem casos, però, en què l'aplicació d'aquestes polítiques generen molta controvèrsia, com el cas d'un migrant de Costa de Marfil que va arribar a Canàries amb pastera. Tan bon punt va arribar se li va obrir un expedient de deportació i després d'un temps en un CIE i en el centre d'atenció humanitària de les Raíces a Tenerife se'l va deportar al Marroc. Poc abans de la seva deportació, el Jutjat de Les Palmes de Gran Canària havia suspès aquest retorn. L'ONG Caminando Fronteras juntament amb Coordinadora de Barrios va denunciar aquest fet, ja que suposava un perill per aquesta persona ser retornat al Marroc.

Per últim, la competència d'acords de readmissió es basa en el fet que la Unió Europea pot pactar aquests acords amb els països d'origen de persones migrants que no respecten les polítiques establertes per la UE.

Abans d'explicar el reglament en si cal aclarir un concepte, el de protecció internacional. La protecció internacional es concedeix a aquella persona que és considerada en condició de refugiada. Es reconeix aquesta condició a les persones que són perseguides per motius d'ètnia, nacionalitat, gènere o orientació sexual, religió, determinats ideals polítics

³² La política europea que s'explica en aquest apartat està basada en la nova reforma que va ser redactada el 05/12/2023, acceptada pels estats membre de la Unió Europea el 08/02/2024 i que es va adoptar el 14/05/2024.

o que pertany a un determinat grup social. Quan es dona la protecció internacional, no està permesa la devolució ni l'expulsió de la persona a la qual se li ha concedit.

La normativa que estableix la Unió Europea s'ha modificat recentment amb l'objectiu d'agilitzar les tasques als països on més persones migrants arriben. Aquestes normes regeixen això que s'especifica a continuació:

La gestió de les sol·licituds d'asil s'han de repartir en diferents països membres de la UE, per així evitar que siguin només uns pocs els que se n'encarreguin. Per exemple, es pot aplicar en casos en què una persona migrant arribi a un país, i tingui un familiar en un altre país que també pertany a la Unió Europea, en aquest cas, el país on es troba el familiar és el que gestionarà la sol·licitud de protecció internacional.

En cas que un estat pertanyent a la Unió Europea es trobi en una situació de crisi migratòria o d'asil, pot demanar a la UE per aplicar normes excepcionals per poder fer front a la situació. Llavors també podrà fer ús de les normatives de solidaritat entre els estats que són membres de la UE, per tant, podrà, per exemple, demanar si altres països poden gestionar sol·licituds d'asil..

La Unió Europea té una base de dades anomenada Eurodac, aquesta conté totes les empremtes dactilars de les persones immigrants que arriben de manera irregular i que han sol·licitat l'asil. Amb la nova normativa, a part de les empremtes dactilars, en aquesta base de dades s'hi inclouran imatges facials i també les dades de les persones migrants que hagin arribat de manera irregular, però que no hagin sol·licitat la protecció internacional.

Quan les persones migrants entren a la UE se'ls fa un control prop de les fronteres que pot durar un màxim de cinc dies, en aquest control hi ha una identificació de la persona, proves sanitàries i s'agafen totes les dades, com les empremtes dactilars o les imatges facials, per incloure-les en la base de dades Eurodac.

La Unió Europea estableix un reglament que ha de ser igual per a tots als països que hi pertanyen. S'anomena procediment d'asil comú i serveix perquè es pugui avaluar més ràpidament si les sol·licituds d'asil són o no admeses. Això es duu a terme mitjançant un seguit de procediments que es fan a la frontera. Aquest control s'anomena procediment fronterer d'asil i les persones que estan en aquest procés no poden entrar a la UE fins que tinguin el permís. Aquest procediment s'ha d'aplicar obligatòriament a les persones que suposin un risc per a la seguretat, donin informació falsa o es neguin a donar una determinada informació. També es farà aquest control a les persones que provenguin d'un país que hagi tingut poques sol·licituds d'asil admeses.

Tots els països de la Unió Europea tenen les mateixes regles a l'hora de decidir si s'accepta o no una sol·licitud d'asil, d'aquesta manera s'evita que hi hagi més sol·licituds de protecció internacional en un país que en un altre, i alhora també s'evita que si a una persona li han denegat l'asil en un país, vagi a un altre a demanar-lo.

La Unió Europea estableix unes condicions d'acollida per a les persones immigrants i sol·licitants de protecció internacional que han de ser les mateixes en tots els països que pertanyen a la UE. Aquestes condicions són: els sol·licitants d'asil han de poder treballar i com a màxim han de poder fer-ho nou mesos després d'haver presentat la sol·licitud. Els menors d'edat han de tenir el dret a tenir una educació, i als menors d'edat no acompanyats se'ls hi ha d'assignar un tutor/a.

Per últim, la UE ofereix unes vies legals i segures per poder accedir a la Unió Europea. El seu objectiu és intentar reduir el màxim possible les arribades irregulars.

2.4.1.2 Política d'immigració de l'estat espanyol³³

La política migratòria de l'estat espanyol es basa en uns principis, però abans de conèixer-los, s'ha d'entendre què es considera estranger a l'estat espanyol. El que diu la constitució és, a grans trets, que “és estrangera tota aquella persona que no té la nacionalitat espanyola”. També cal aclarir que els drets i llibertats dels estrangers que regeix la política espanyola van dirigits a les persones immigrants no irregulars, és a dir, a les que es troben en una situació legal dins del país.

Els principis amb els quals es basa la normativa de migració espanyola són els següents: en primer lloc, totes les regles que es regeixen estan formades d'acord amb el que diu la normativa de la Unió Europea. En segon lloc, les polítiques d'integració social dels immigrants també han d'anar dirigides a la ciutadania espanyola. En tercer lloc, hi ha d'haver el mateix tracte entre els homes i les dones, és a dir, paritat. En el quart lloc es troba el principi de no discriminació, s'ha de respectar perquè així es reconeixin els mateixos drets i obligacions per a totes les persones que viuen i treballen legalment a Espanya. En cinquè lloc, un altre principi en què es basa aquesta política és en la lluita contra la immigració irregular i el tràfic il·legal de persones. En sisè lloc, es parla sobre la igualtat de tracte entre les persones immigrants i les que no ho són, dins l'àmbit laboral, és a dir, per posar un exemple, en una feina totes dues han de tenir les mateixes condicions laborals i de seguretat social. L'últim principi amb el qual es basa la política de migració de l'estat espanyol és en el fet de fomentar el diàleg entre els països d'origen de les persones immigrants i els països de trànsit.

En l'article 2 dels drets i llibertats dels estrangers a Espanya es parla de la integració social dels immigrants. En aquest àmbit, la constitució assegura que es promourà la plena integració dels immigrants, ja que és un país on conviuen diferents cultures i religions. En aquest article també es diu que les administracions públiques volen fomentar la participació econòmica, social, cultural i política de les persones immigrants, sempre, però, respectant el

³³ En aquest apartat dels drets i llibertats dels estrangers a Espanya no s'hi expliquen tots, se n'ha fet un recull dels que es consideren més rellevants i s'han resumit.

que regeix la constitució. Això es fomenta -es diu- mitjançant formacions, donant a conèixer els valors constitucionals i els valors que regeix la UE, els drets humans, la democràcia, la tolerància i la igualtat entre dones i homes. També es garanteix el respecte del dret a l'escolarització en l'edat obligatòria. Per acabar, s'explica que les administracions públiques s'han de coordinar amb les diferents comunitats autònomes per garantir la integració dels menors d'edat no acompanyats.

Per part de Canàries també hi ha un òrgan, anomenat Foro Canario de Inmigración, que proporciona ajuda i assessorament per a totes les persones migrants arribades a l'arxipèlag i també per a les persones refugiades i sol·licitants d'asil que es troben a Canàries. Aquest òrgan s'encarrega de diferents tasques. En primer lloc, fa d'intermediari, és a dir, s'encarrega de coordinar diferents institucions o organitzacions que contribueixen a la integració de les persones immigrants, l'intercanvi de propostes, opinions, etc. També impulsa iniciatives orientades a la defensa dels drets humans de les persones migrants. Així mateix, proposa mesures òptimes per tal de millorar la integració social de les persones nouvingudes i col·labora i dona suport a aquelles organitzacions que s'encarreguen d'observar el fenomen migratori i d'analitzar-lo. També ajuda totes aquelles organitzacions que es dediquen a proporcionar informació, orientació i ajuda a les persones immigrants.

2.4.2 Organitzacions que diuen sí

A continuació es fa un recull de les organitzacions que operen a Canàries per l'acollida dels immigrants, a escala europea, espanyola i per última canària. Des del moment en què arriba la pastera, després en el suport per aprendre l'idioma, fins després d'uns mesos amb l'ajuda en la seva regularització o en l'obtenció d'una feina.

2.4.2.1 Organitzacions europees

2.4.2.1.1 ACNUR

ACNUR (Alt comissariat de les Nacions Unides per als Refugiats) és l'agència pels refugiats de l'ONU i es dedica a protegir i defensar els drets de les persones que es veuen obligades a fugir del seu país a causa de conflictes o persecucions. ACNUR proporciona a aquestes persones les necessitats vitals, com albergs per dormir, menjar, aigua i atenció mèdica. ACNUR defensa, sobretot, el dret a rebre una protecció digna per les persones que s'han vist obligades a marxar, per tal que puguin tenir un millor futur. A més a més, col·labora amb molts països per millorar les lleis i les polítiques de migració i asil, assegurant que sempre es respectin els drets humans.

Pel que fa a la seva tasca a Canàries, tal com diu la seva pàgina web³⁴, ACNUR juntament, amb l'OIM (Organització Internacional per les Migracions) ha avaluat la situació que viu l'arxipèlag per tal de determinar les seves actuacions d'ajuda. Aquestes estan centrades a proporcionar recursos en l'àrea de recepció, per tal de satisfer les necessitats de les persones acabades d'arribar. També ajuda en la identificació de les persones que necessiten protecció internacional o algun altre tipus de protecció.

2.4.2.1.2 Creu Roja

La Creu Roja és una organització de caràcter voluntari. Dona suport a les persones més vulnerables i es basa en els següents principis:

- Humanitat: el Moviment Internacional de la Creu Roja brinda auxili, sense discriminació, a les persones en estat vulnerable, sempre des de la imparcialitat. Vol protegir la vida i la salut de les persones i defensa el respecte dels drets humans.
- Imparcialitat: no fa cap distinció de nacionalitat, ètnia, religió, condició social o ideals polítics. Es dedica a prioritzar les necessitats de les persones sense discriminar.
- Universalitat: el deure d'ajudar-se mútuament és universal, i totes les societats tenen els mateixos drets.
- Unitat: en cada país només pot existir una Unitat de Creu Roja que ha de ser accessible per a tothom.

Creu Roja ajuda totes aquelles persones que volen tornar voluntàriament al seu país d'origen. A més, proporciona recursos per cobrir les necessitats bàsiques (alimentació, roba, atenció sanitària...) i dona allotjament als que ho necessiten. Acullen les persones immigrants que els traslladen a la península des dels Centres d'Internament de Canàries. Tenen un mecanisme d'acció ràpida en cas d'emergència en què desenvolupen tasques de rescat i assistència humanitària a les persones que arriben a les costes espanyoles.

A part d'això també ajuden a la integració social dels immigrants ho fan mitjançant classes de castellà, activitats culturals o ajudant en la recerca d'un habitatge. Donen atenció als menors d'edat no acompanyats, els acullen en residències, o els cedeixen pisos tutelats. Per últims la Creu Roja contribueix a promoure entre els ciutadans la necessitat d'igualtat de drets i oportunitats, i que la lluita contra la discriminació sigui una realitat en la nostra societat.

³⁴ACNUR, OIM y ACNUR realizan una visita conjunta a Canarias ante el aumento de llegadas de personas migrantes y refugiadas.
<https://www.acnur.org/noticias/news-releases/oim-y-acnur-realizan-una-visita-conjunta-canarias-ante-el-aumento-de>

2.4.2.2 Organitzacions espanyoles

2.4.2.2.1 CEAR, Comisión Española de Ayuda al Refugiado

El CEAR (Comisión Española de Ayuda al Refugiado) és una entitat que funciona des del 1979, defensa el dret a l'asil i els drets humans. El seu objectiu és promoure i defensar els drets humans i el desenvolupament integral de les persones refugiades, migrants que necessiten protecció internacional i/o estan en risc d'exclusió social.

El CEAR, tal com s'explica en la seva pàgina web³⁵, atén persones de diferents àmbits, des de l'acollida, la inserció laboral i l'atenció psicosocial, fins a la defensa jurídica, i la denúncia contra la violació dels drets humans en persones refugiades.

La seva tasca a Canàries va començar l'any 1986 amb l'objectiu de millorar les polítiques d'acollida, d'inclusió i d'integració social de persones migrants. Des d'aquesta entitat proporcionen informació a persones sol·licitants de protecció internacional, o a immigrants vulnerables. Els ajuden en la inserció laboral, els orienten i els assessoren.

2.4.2.2.2 ACCEM

ACCEM és una organització sense ànim de lucre que proporciona atenció i acollida a refugiats i immigrants. El seu objectiu és la defensa dels drets fonamentals dels humans i l'atenció i l'acompanyament de persones amb risc d'exclusió social. Els seus membres volen contribuir a formar d'una societat diversa i cohesionada, mitjançant la igualtat en els drets, la participació i l'empoderament de les persones.

Pel que fa a la seva tasca a Canàries, ACCEM hi és present amb la missió d'ajudar en la rebuda dels immigrants. Últimament, ha hagut de reforçar els seus recursos per l'augment de persones que hi arriben. Els cobreixen les necessitats bàsiques, els proporcionen allotjament, menjar i higiene, entre altres coses. Un cop tenen això, estudien si les persones necessiten atenció mèdica o psicològica o si hi ha alguna vulnerabilitat, com per exemple menors d'edat, sol·licitants de protecció internacional. ACCEM també col·labora en el repartiment d'aquestes persones i els proporcionen informació i els orienten un cop arriben a la península.

³⁵Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR). (S.D.) *Conócenos*. <https://www.cear.es/conocenos/>

2.4.2.2.3 Caminando Fronteras

Caminando Fronteras és un col·lectiu de persones que defensen els drets humans i, en especial, els de la comunitat de migrants. Aquesta associació va néixer l'any 2002 amb la trobada de diferents persones defensores dels drets humans procedents de diversos llocs. Caminando Fronteras està en contra de la visió que es té de les fronteres i el que suposa per aquelles persones que les volen creuar. Aquest col·lectiu lluita per restablir els drets en aquestes fronteres, espais que ells anomenen “no llocs”. De mica en mica estan combatent les polítiques que violen els drets de les persones i els de les comunitats migrants. Ho fan resistint a les violències tant estatals, com empresarials i criminals que estan en aquestes fronteres. A més, en aquests espais fronterers asseguren entorns i eines de protecció que possibilitin la reparació dels drets humans. Caminando Fronteras ajuda les persones o comunitats a documentar i denunciar les víctimes d'aquestes polítiques i violències: morts per violència institucional o desaparicions de persones, com seria el cas de les desaparicions en el mar de la ruta canària. Juntament amb les famílies de les víctimes visibilitzen les seves morts i desaparicions per iniciar els processos d'identificació. La seva presència en les fronteres i el seu telèfon de Dret a la Vida ha permès salvar moltes vides a la frontera occidental d'Europa.

Pel que fa a la seva tasca en la ruta canària: Caminando Fronteras s'encarrega de monitorar les víctimes d'aquesta ruta, i en fa un informe anual que va actualitzant cada cert temps. Amb la informació que apareix en aquest treball es pot observar que la ruta de les Canàries és una de les més mortals, ja que també és una de les més transitades. En aquest monitoratge apareixen les persones mortes o desaparegudes i la mitjana de quantes víctimes diàries hi ha. També informen de les dones, els nens i les nenes que n'han sigut víctimes. En aquest informe apareixen les víctimes concretes de cada ruta, la que surt del Senegal, de Mauritània i la zona costanera d'entre Guelmin i Dajla. Durant l'any 2024 les dades s'han disparat i cada mes se superen les 800 víctimes³⁶, per això, des de Caminando Fronteras s'exigeix que no es normalitzin aquestes dades i que els països pertinents estableix els protocols necessaris de salvament marítim. Demanen que es prioritzi el dret a la vida per sobre del control migratori.

³⁶Aquestes dades han estat obtingudes de l'informe “Monitoreo del derecho a la vida 2024” realitzat pel col·lectiu Caminando Fronteras que ha publicat dels primers 5 mesos d'aquest any.

2.4.2.3 Organitzacions canàries

2.4.2.3.1 Estamos Migrando

Estamos Migrando és una ONG petita, encapçalada per en Fran, la Cande i l'Abdou. Aquesta associació es mou per tota l'illa de Tenerife, ja que duu a terme activitats en diferents poblacions.

Els caps de setmana, a la tarda, imparteixen classes de castellà al barri del Fraile, en una parròquia. L'alumnat que hi va ja és un grup establert, que hi va cada cap de setmana i s'hi pot afegir tothom que vulgui.

Els diumenges durant tota la tarda, ensenyen castellà a fora del campament de Las Raíces. En aquesta classe, l'alumnat que hi assisteix varia cada dia. És per això que la classe és sempre d'iniciació al castellà, és a dir, aprendre a presentar-se, a dir les hores, a preguntar per una direcció... aspectes que després són útils per a la comunicació del dia a dia.

Durant tot l'any realitzen el projecte "Informa", que durant el curs escolar es fa tres dies a la setmana, i a l'estiu un dia. En aquest projecte hi participen els estudiants de dret de quart curs de la universitat de la Laguna que han decidit fer les seves pràctiques curriculars amb ells. També hi acudeixen advocats especialitzats en estrangeria i ho fan de manera voluntària. El que es proporciona en aquestes sessions és un servei totalment gratuït d'informació jurídica pels immigrants. També se'ls fa l'acompanyament per a aspectes com: l'empadronament, la petició del permís de treball, de residència o la sol·licitud de protecció internacional.

L'última activitat fixa que tenen són les classes de castellà que donen a la Facultat de Matemàtiques de la Universitat de la Laguna. En aquestes classes hi pot assistir tothom que vulgui, les persones que estan al campament de Las Raíces també hi acudeixen. Es fan tres o quatre dies a la setmana durant el curs escolar.

A part de totes aquestes activitats fixes que tenen, l'associació Estamos Migrando porta a terme activitats a la demanda, per exemple, acompanyar a persones immigrants a centres de salut, assistir a persones que han de demanar el permís de residència, o fer la sol·licitud de protecció internacional. També gestionen casos de persones immigrants que s'han quedat sense lloc on viure, o quan es troba algun cas de menor no acompanyat en instal·lacions on només hi poden haver adults.

2.4.2.3.2 Camaleón África

Camaleón África és una associació petita que va néixer l'any 2017 a un poble de Tenerife, Puerto de la Cruz. El seu objectiu és aconseguir la integració de les persones immigrants a la societat espanyola i europea mitjançant l'intercanvi de cultures, sobretot a través de l'art i de la música; d'aquesta manera, la gent de Canàries coneix la cultura de les persones que arriben allà, i viceversa. Idrissa Sagna, el secretari general de l'associació³⁷, explica que aquest aspecte és important perquè així les persones del poble coneixen de veritat a les persones acabades d'arribar i no els agafen por, o els miren de manera estranya o despectiva.

Aquesta associació treballa conjuntament amb un centre de menors que hi ha en el mateix poble, tots aquests nens i nenes han arribat amb pastera i sense documentació, per tant, un cop arriben, no saben què fer, ni on anar. Camaleón África els ajuda a través de programes d'orientació laboral i de formació professional, per tal que quan surtin del centre, els sigui més fàcil trobar feina. A més, els ensenyen el castellà, ja que la majoria només parlen l'idioma del seu país d'origen. Molts d'aquests menors d'edat han quedat traumatitzats per culpa del viatge tan dur que han hagut de realitzar per arribar fins a Canàries. Tot i que en el centre on estan tenen ajuda psicològica, a molts no els serveix, perquè els psicòlegs que els donen suport no han viscut aquestes condicions ni tampoc coneixen la vida que els nois i les noies tenien en el seu país d'origen. Per tant, Camaleón África els proporciona una ajuda psicològica amb persones que han patit aquesta ruta i que a més a més parlen el seu idioma i coneixen les condicions de vida en el seu país d'origen.

Camaleón África també duu a terme moltes activitats amb el jovent perquè aquests tinguin activitats a fer i no s'avorreixin dins del centre. Molts dels joves que arriben són sastres, i és per això que l'associació s'encarrega d'obtenir les teles i ofereix un curs de costura. Idrissa Sagna explica que el mes de maig de 2024, després d'aquest curs de costura van fer una desfilada per ensenyar tot el que havien confeccionat. Durant el mes de maig, també, l'associació va organitzar un torneig de diferents esports, una manera de posar en contacte les diferents cultures sense necessitat de conèixer l'idioma per poder participar-hi. La gent va poder jugar a futbol, bàsquet, tennis o practicar la lluita senegalesa. Camaleón África també organitza activitats per tal que els joves del centre de menors aprenguin a reciclar. Així, amb alguns objectes reciclats fabriquen instruments, amb els quals després fan un concert. Per últim, Camaleón África també busca que la gent de Canàries conegui la realitat de la vida al Senegal. És per això que està organitzant un viatge que faran el pròxim mes de novembre de 2024. Aprofitaran també per dur-hi material mèdic sanitari, ja que un dels altres objectius d'aquesta associació és solucionar els problemes que

³⁷ Informació fruit d'una conversa telefònica que es va tenir amb ell el dia 20/06/2024.

hi ha a Àfrica, amb l'objectiu últim d'evitar que la gent no hagi de fugir-ne per trobar una vida millor.

3. MARC PRÀCTIC

Per a la realització d'aquest apartat del treball es va anar a Canàries, concretament a l'illa de Tenerife. Prèviament, s'havien fet els dos contactes clau per poder dur a terme el treball de camp: el de l'associació Camaleón Àfrica i el de l'associació Estamos Migrando.

L'estada a Canàries va durar una setmana, del 12 al 19 de juliol de 2024. Durant aquests dies es van fer un seguit d'entrevistes, que després han servit per desenvolupar els següents apartats, on les persones entrevistades són la veu principal. Per a l'explicació dels diferents temes també s'han fet servir les observacions obtingudes durant l'assistència a diverses activitats organitzades per l'associació Estamos Migrando.

3.1 Persones entrevistades

Les persones entrevistades que es presenten a continuació han sigut la principal font per a la realització d'aquest treball de recerca. S'ha fet una breu explicació de cada una d'elles per tal que quan es llegeixi la part pràctica hi hagi una mica de context dels protagonistes que hi apareixen. Estan organitzades segons l'ordre en què es van dur a terme les entrevistes.

En Mousa té 32 anys i va arribar a Las Palmas l'any 2020. Prové del Senegal, allà era pescador. A Tenerife treballa als camps de plataners.

La seva entrevista es va realitzar el 15 de juliol del 2024.

Fig 5. Fotografia d'en Mousa —. Font: pròpia

Fig 6. Fotografia de l'Aida —. Font: pròpia

L'Aida té 73 anys i és de Tenerife. Està jubilada, i durant les tardes s'asseu en un banc d'una plaça de Puerto de la Cruz per fer classes de castellà per a totes aquelles persones migrants que el vulguin aprendre. També els prepara fitxes perquè les facin de deures per a l'endemà.

La seva entrevista es va realitzar el 15 de juliol del 2024.

Fig 7. Fotografia d'en Mansur —. Font: pròpia

En Mansur té 27 anys i va arribar a Tenerife l'any 2021. Prové del Senegal, allà era venedor ambulant. A Tenerife també s'hi dedica, ven diferents articles al carrer.

La seva entrevista es va realitzar el 15 de juliol.

Fig 8. Fotografia d'en Babacar —. Font: pròpia

En Babacar té 26 anys i va arribar El Hierro l'any 2021. Prové del Senegal, allà era de pescador. A Tenerife es dedica a la venda ambulant, i quan hi ha feina a les plantacions de plàtan, també hi treballa.

La seva entrevista es va realitzar el 15 de juliol de 2024.

Fig 9. Fotografia d'en Saliou —. Font: pròpia

En Saliou té 21 anys i va arribar a Tenerife l'any 2022. Prové del Senegal, allà treballava en un restaurant, com a Tenerife.

La seva entrevista es va realitzar el 15 de juliol de 2024

Fig 10. Fotografia de l'Alex—. Font: pròpia

L'Alex té 19 anys i va arribar a Canàries l'any 2024. Prové del Senegal, on treballava com a guàrdia de seguretat. A Tenerife és venedor ambulant.

La seva entrevista es va realitzar el 15 de juliol de 2024.

Fig 11. Fotografia de l'Idrissa—. Font: pròpia

L'Idrissa té 37 anys i va arribar a Tenerife l'any 2021. Prové del Senegal, allà era monitor cultural. A Tenerife és jardiner i és el secretari general de l'associació Camaleón África.

La seva entrevista es va realitzar el 15 de juliol de 2024

Fig 12. Fotografia d'en Paco —. Font: pròpia

En Paco té 39 anys i va arribar a Tenerife l'any 2020. Prové del Senegal, allà es dedicava a la música. A Tenerife també és músic, es dedica a la gestió cultural de l'associació Camaleón África i també és educador social en un centre de menors.

La seva entrevista es va realitzar el 15 de juliol de 2024.

En Fran és de Tenerife. És professor d'Economia a la Universitat de La Laguna. És un dels principals impulsors de l'associació Estamos Migrando.

La seva entrevista es va realitzar el 17 de juliol de 2024.

En Mor té 24 anys, va arribar a Tenerife l'any 2020. Prové del Senegal, on era pescador. A Tenerife treballa en un hotel rentant plats.

La seva entrevista es va realitzar el 17 de juliol de 2024.

3.2 Malgrat sigui la terra que estimo

Les causes per les quals totes aquestes persones, que són la font principal d'aquest treball de recerca, arrisquen la seva vida per arribar fins a les costes canàries poden ser diverses. El que sí que s'ha observat, però, és que totes elles comparteixen un objectiu, ajudar les seves famílies. Per elles, la família sempre va per davant de tot, i per pocs diners que guanyin els envien als seus éssers estimats per tal que tinguin una vida millor. Aquest és un factor comú que es veu en totes les persones entrevistades

Així doncs, s'entreu que al darrere d'aquesta voluntat d'ajudar les famílies hi ha un rerefons econòmic, provocat per la situació que pateixen en el seu país. Moltes d'elles es queden sense feina, pel motiu que sigui, i llavors com que han de mantenir la seva família prenen la decisió de marxar cap a Canàries. És un factor comú que s'observa en totes les persones que s'han entrevistat, que en aquest cas procedeixen del Senegal. És el cas d'en Mousa. Ell es dedicava a la pesca quan vivia al Senegal, es va quedar sense feina i de cop va veure que la seva dona estava embarassada, el seu pare havia mort, i ell com que era el fill gran havia de fer-se càrrec de tots els seus germans petits. Va haver d'anar a Canàries per buscar una vida millor i poder guanyar diners per enviar-los a la seva família. Ho explica, a través del traductor que va fer possible l'entrevista, de la següent manera: "Él antes de venir ya había su mujer que estaba embarazada y no tenía trabajo y él tenía que cuidar de su familia, porque su padre que ha muerto y él tenía que cuidar de sus hermanos y tenía una mujer embarazada y tenía que salir para buscar algo."³⁸

Ajudar la família, tal com s'ha esmentat anteriorment, és un dels altres principals motius pels quals aquestes persones decideixen arribar a Canàries. La majoria de les persones migrants que arriben expliquen que els éssers estimats sempre van per davant de

³⁸ Entrevista d'en Mousa, però la frase la diu el traductor, frase extreta de la pàgina 69.

tot, que per pocs diners que guanyin aquí els envien a les seves famílies per ajudar-les. Tota l'estona pensen en això, fins i tot en el seu temps lliure. En aquest sentit, l'Aida, una senyora que dona classes de castellà en un banc d'una plaça per qui vulgui rebre'n, ho va preguntar als alumnes que té durant les tardes. Molts no sabien què era el temps lliure i d'altres li van respondre això: "Uno me dice, pensar como puedo ayudar a mi familia".³⁹ Aquest fet s'ha pogut observar en totes les entrevistes realitzades. Es pot posar com a exemple el cas de l'Alex, ell explica tot el que vol aconseguir per a la seva família: "Yes, with money that I can give them, with, with a house. I want to help them for a house. [...] I want to give them a good job, I want to give them a car."⁴⁰ Algunes de les persones immigrants que arriben a Canàries són les primeres de la seva família en fer-ho, ja sigui perquè són els grans de la família o perquè en són el pare. En Mor és un d'ells, va arribar a Canàries durant la pandèmia, no coneixia ningú que hagués vingut abans i tota la seva família es va quedar al Senegal: el seu únic objectiu era ajudar-los.

Un altre motiu pel qual venen és per recomanació d'un altre familiar que ja ha arribat a Espanya anteriorment. El que ja fa un temps que està instal·lat, avisa a un germà o fill perquè vingui i l'ajudi. Els animen a anar cap a Canàries o a la península quan ja veuen que tenen una estabilitat econòmica, un lloc on viure, etc. Com en Mansur, un noi que al Senegal era venedor ambulant de sabates. Ell va arribar a Tenerife perquè el seu pare hi havia anat temps abans per buscar una feina i ajudar la família. Es pot observar també el cas d'en Saliou, el seu pare també ja fa uns anys que està a Tenerife i va ser ell qui va animar en Saliou perquè anés cap allà, ja que ell tenia com ajudar-lo un cop arribés aquí. Així ho diu en Saliou Fall: "Y entonces mi padre dice que quiere que yo venga aquí a trabajar, ¿sabes?"⁴¹.

Per últim, hi ha les persones migrants que arriben a Espanya amb la seva família. En Babacar va arribar-hi, ja que la seva vida al Senegal era molt difícil. Al Senegal ell treballava com a pescador i no hi havia prou pesca per guanyar suficients diners, és per això que va decidir venir aquí, juntament amb la seva família per buscar-se una vida millor.

Fig 13. Entrevista amb en Mansur —. Font: pròpia

³⁹ Entrevista Aida, frase extreta de la pàgina 71.

⁴⁰ Entrevista Àlex, frase extreta de la pàgina 79. Traducció de la frase: "Sí, amb diners que els puc donar a ells, amb, amb una casa. Els vull ajudar amb una casa. Vull viatjar a Maca, [...]. Els vull donar una bona feina, els vull donar un cotxe".

⁴¹ Entrevista Saliou, frase extreta de la pàgina 77.

Moltes de les persones que arriben a Canàries des d'Àfrica es dediquen a la pesca. La majoria de les pasteres surten de M' Bur, una zona costanera del Senegal, formada per tot de poblets de pescadors. La seva pesca és artesanal, manual i els seus vaixells són petits i no poden anar a alta mar. Ara, però, hi ha empreses estrangeres dedicades a la pesca molt grans, de les 34 que hi operen 29 són espanyoles, tot i que també n'hi ha de xineses. Aquestes grans empreses tenen xarxes de pesca de fins a 600 metres, cosa que fa que la pesca disminueixi per als petits pescadors i no puguin dedicar-se a aquest ofici. En Mor li va passar, ell era pescador, però amb -tal com l'anomena en Mor- , “la compra del mar” va fer que no tingués prou pesca i que la seva situació fos difícil i hagués de viure en la pobresa, cosa que el va impulsar a emprendre aquesta ruta tan perillosa per arribar a Canàries. Tal com ho explica ell: “La venda del mar, la gente no trabaja, no hay pesca ni nada.”⁴² Això és el que els passa a la majoria dels immigrants que arriben a Canàries. De les persones entrevistades trobem a en Mousa i a en Babacar. Tots dos es van trobar en una situació similar. A en Mousa a més a més se li sumava que havia de fer-se càrrec de tota la seva família, per això, quan es va quedar sense res per pescar, va decidir agafar el seu propi vaixell per arribar fins a les costes canàries. En Babacar es dedicava a la pesca, però com que aquesta activitat econòmica va disminuir molt, la seva vida al Senegal es va complicar, i va decidir anar cap a Canàries a treballar i buscar-se millor la vida.

3.3 El camí a la recerca d'una vida millor

El trajecte d'aquesta ruta comença des del moment en què es forma la pastera, passant pels dies en el mar, que són els més durs, fins que s'arriba a Canàries amb totes les emocions viscudes durant el desplaçament, a més de l'experiència compartida amb tota la resta de persones embarcades, tant si són éssers estimats com desconeguts. Cal tenir en compte, a més, que no totes les persones sobreviuen, de manera que el trajecte pot ser una experiència traumàtica.

3.3.1 Com es formen les pasteres?

Tal com s'ha especificat anteriorment, la majoria de les embarcacions surten de la costa de M'bour, una costa formada per petits pobles de pescadors artesanals amb petites barques. Per culpa de les grans empreses pesqueres espanyoles, xineses... que estan en el mar del Senegal i que arrasen amb tots els peixos, aquests petits pescadors es queden sense pesca, per tant, no guanyen suficients diners per sobreviure. Llavors el que fan és, com que tenen la barca, o bé se la venen perquè algú que vulgui anar cap a Europa i

⁴² Entrevista Mor, frase extreta de la pàgina 103.

emprengui el trajecte, o li donen la barca a algun fill seu perquè sigui ell qui vagi cap a Espanya, o fins i tot són ells mateixos els que agafen la seva embarcació i munten la pastera per arribar fins a Canàries.

Aquest és un dels temes d'investigació d'en Fran, professor de la Universitat de La Laguna, a part d'aclarir aquest aspecte també, en Fran des de la seva facultat vol comprovar que en aquests trajectes no hi ha maltractament de les persones, és a dir, que no és gestionat per màfies tot i que sigui el discurs més habitual dels mitjans de comunicació. Si hi hagués aquests abusos, obligarien les persones a pujar a la pastera, i en aquest cas les persones que emprenen aquest viatge ho fan per venir aquí a buscar-se una vida millor. Així ho explica en Fran:

“Pero para que haya realmente trata de seres humanos, hay que haber un elemento violento, de haber obligado a la persona a subir a la patera, para determinados fines que pueden ser: la trata sexual, venta de órganos, la explotación laboral. Y eso aquí no se está viviendo, no se vivió en 2006 y no se está viviendo ahora”⁴³

En Fran explica que molts mitjans de comunicació parlen que són les màfies les que gestionen el tràfic de pasteres, però que aquest discurs serveix de justificació per tenir una política de migració més restrictiva. Amb aquesta investigació, en Fran ha desvelat que el mètode més habitual a l'hora de formar les pasteres és l'explicat anteriorment. També ha volgut desmitificar el fet que hi ha màfies involucrades en la formació d'aquestes.

3.3.2 El mar no és sempre un bon aliat

Els dies que les persones immigrants passen en el mar abans d'arribar a les costes canàries són dels moments més perillosos i més durs tant anímicament com física que té el trajecte. Són dies d'estar tota l'estona en tensió, perquè el mar està molt mogut, no hi ha espai, ja que hi ha moltíssima gent en una mateixa pastera. La majoria de vegades es queden sense menjar ni beure aigua, o passen dies a la deriva perquè s'han quedat sense gasolina.

En Mousa és un noi que va sortir des de Mauritània amb la seva barca i va arribar a La Palma l'any 2020. Explica que en total a l'embarcació eren seixanta-cinc persones. Van estar deu dies navegant

Fig. 14. Foto després de l'entrevista amb en Mousa. Més a l'esquerra, en Mousa, al mig l'autora d'aquest treball, el de més endavant, Idrissa, el que ajuda a fer de traductor durant l'entrevista. — Font: pròpia

⁴³ Entrevista Fran, paràgraf extret de la pàgina 89-90.

per una mar molt inestable. Van estar-se tres dies sense poder menjar res i tampoc podien beure aigua, ja que la del mar és salada. Ell ho explica així: “En el mar forte. Tres días sin comer, sin beber a-agua, porque en el mar sal. Y muy complicado. 25 gente muerta. [...] Y sus amigos han muerto en el barco y los han tirado al mar”⁴⁴

En Babacar també explica una mica com va ser el seu desplaçament. En la pastera amb la qual va arribar a Canàries hi havia 225 persones, ens diu que era molta gent en un espai molt reduït, cosa que va suposar que el trajecte fos més complicat. Quan ja feia set dies que estaven en el mar es van quedar sense gasolina i els faltaven seixanta quilòmetres per arribar a Tenerife. Van passar vuit dies més mentre esperaven l’ajuda dels guardacostes. En Babacar ho diu de la següent manera: “Sí, muchas personas y no hay mucho espacio. Muy difícil. [...] Estamos aquí más cerca de Tenerife, 60 kilómetros, no hay gasolina y 7 días, después estamos aquí, más cerca ocho días más sin gasolina, estamos esperando la ayuda de...”⁴⁵

L’Alex és un noi senegalès que també va arribar en pastera. En l’embarcació amb la qual va venir hi havia cent persones. En arribar aquí, després de passar cinc dies navegant per l’oceà, una persona havia mort, tal com diu l’Alex: “*One hundred. But when we came here, one was dead.*”⁴⁶

En Mor va sortir de la costa de M’Bour, mencionada anteriorment. En Mor explica com va pujar a la pastera, mentre estava a la platja amb els seus amics: “Yo estaba trabajando, yo vi el barco [...] Ellos viniste conmigo, nos sentamos en la playa, siempre cuando sientas en la playa por la noche, ves el barco cuando sale para ir, nosotros vimos el barco subir.”⁴⁷ Un cop van pujar a la pastera, van estar 7 dies navegant pel mar, hi havia 162 persones dins l’embarcació.

Fig. 15. Entrevista a l’Alex. El del fons en Saliou, ajuda a fer de traductor durant l’entrevista, el de més a la dret l’Alex i la de més a l’esquerra, l’autora d’aquest treball. —. Font: pròpia

⁴⁴ Entrevista a en Mousa, frase extreta de la pàgina 69.

⁴⁵ Entrevista a en Babacar, frase extreta de la pàgina 75.

⁴⁶ Entrevista a l’Alex, frase extreta de la pàgina 79. Traducció de la frase: “100. Però quan vam venir aquí, un estava mort”.

⁴⁷ Entrevista a en Mor, frase extreta de la pàgina 104.

3.3.3 El camí es fa llarg

Per a la majoria d'ells, realitzar aquesta ruta és una experiència molt dura, difícil i perillosa, tant anímicament com física, i més encara si la comparteixen amb familiars o amics, ja que tota l'estona estan pendants que no els passi res, si estan vius o morts, i quan el mar està inestable es preocupen molt més. Per això, s'ha preguntat als testimonis d'aquesta ruta com ha sigut viure-la, i si és el cas que l'han compartida amb éssers estimats, com ha sigut aquesta experiència tan complicada.

En Babacar va arribar a Canàries juntament amb part de la seva família; el seu pare i la seva mare es van quedar al Senegal. Compartir aquesta experiència tan forta amb la seva família va suposar que el desplaçament fos molt més difícil. Ell ho expressa de la següent forma: "Sí, muy difícil. Cada día, cuando levantas y el mar está mal, tu miras, primer cosa miras tu familia, si el barco está bajo, están muertos... Es una cosa muy difícil."⁴⁸ Com es pot observar va ser un trajecte molt difícil anímicament, ja que el compartia amb éssers estimats. Estava tota l'estona en tensió, pendent de la seva família, de si estaven morts o no.

Fig. 16. Entrevista amb en Babacar. Més a l'esquerra l'autora d'aquest treball, tot seguit, en Babacar, al costat d'en Babacar en Saliou i el de més a la dreta l'Alex. —. Font: pròpia

Totes les persones entrevistades que han sigut testimonis d'aquest trajecte, en Mousa, l'Alex i en Babacar, a excepció d'en Mor, comparteixen que els dies que van estar navegant per l'oceà atlàntic van ser els més durs. Ho descriuen així: en Mousa "Y muy complicado"⁴⁹, i l'Alex "It's not easy."⁵⁰

Tot i això, en Mor diu que per ell no va ser tan complicada, ell es va sentir còmode, i li va resultar fàcil, ja que estava acostumat als factors imprevisibles del mar. La seva jornada com a pescador al Senegal durava set dies, tornava tres dies al poble i se'n tornava al mar, per tant, passava més temps en la seva embarcació a l'oceà que en terra ferma. En Mor descriu el seu trajecte així: "Sí, para mi bien. [...] Sí, porque estaba trabajando en el mar cada día[...]. Sí. Para mí es fácil"⁵¹

⁴⁸ Entrevista a en Babacar, frase extreta de la pàgina 76.

⁴⁹ Entrevista a en Mousa, frase extreta de la pàgina 69.

⁵⁰ Entrevista a l'Alex, frase extreta de la pàgina 79. Traducció de la frase: "No és fàcil".

⁵¹ Entrevista a en Mor, frases extretes de la pàgina 104.

3.4 El despertar del somni

L'acollida de les persones immigrants que arriben a Canàries és la part que més s'ha pogut observar, ja que les persones entrevistades estaven vivint aquest moment. Aquest procés fa referència a l'adaptació al lloc on arriben, l'ajuda que reben, les dificultats que es troben: l'idioma, el treball, la seva regularització... així com els protocols que se segueixen en cas que la persona que arribi sigui menor d'edat, dona, home o família. En aquest punt també és important la percepció i l'acollida de les persones locals, és a dir, de les persones que són de Canàries.

En aquest sentit, a més a més de les entrevistes, s'ha pogut assistir a diverses activitats organitzades per l'associació Estamos Migrando: a dues classes de castellà, una situada al barri del Fraile al sud de l'illa de Tenerife i l'altra a fora del campament de les Raíces, ja que no és permès d'accedir-hi. També s'ha pogut veure una de les sessions del projecte Informa, un programa d'assessorament jurídic gratuït per a immigrants, organitzat per aquesta mateixa associació, que es realitza a la facultat de Dret de la Universitat de la Laguna.

3.4.1 Començar una nova vida

Quan la pastera arriba a les costes canàries, és un moment de molta tensió. És administrat únicament per l'organització de la Creu Roja. Un cop aquesta els ha proporcionat l'ajuda i els ha fet les proves pertinents les persones nouvingudes passen a disposició de la policia. Amb l'ajuda d'un traductor se'ls redacta una ordre administrativa de devolució i se'ls dona un NIE. És en aquest mateix moment en què s'observa l'edat, gènere, etc. Llavors hi ha diverses opcions, si la persona és home i major d'edat anirà al campament -si és a Tenerife, es quedarà en el campament de les Raíces. Si la persona és una dona, una dona amb fills i a vegades un home amb fills, en el cas de Tenerife, se'ls enviarà al centre de dones i famílies de Santa Cruz que és administrat per la Creu Roja. Després, si hi ha sospita que la persona és menor d'edat es quedarà en un centre provisional per així fer-li les proves de determinació de l'edat. En aquest punt hi ha diversos problemes. Primer que a vegades s'han trobat amb menors d'edat en els campaments. Tant és així que quan s'hi va anar per fer la classe de castellà es va observar aquest fet: un noi que va assistir com a alumne era clarament menor

Fig. 17 Classe de castellà fora del campament de Las Raíces. —
Font: pròpia

d'edat. Això és il·legal perquè els campaments són únicament per a adults, i està prohibit que adults i menors convisquin sense tenir cap relació de parentesc. A més, molts d'aquests menors han declarat que ho són. Tots aquests conflictes els explica en Fran, que forma part de l'associació Estamos Migrando. Ell amb la seva organització el que fa per intentar solucionar aquest problema és donar un paper a la persona afectada assegurant que és menor, d'aquesta manera ho pot portar a un advocat per veure si així aconsegueix entrar en un centre de menors.

En segon lloc, les proves que es fan per a la determinació de l'edat, són unes proves radiològiques, que se'ls fa en el canell o a la clavícula. El problema és que són unes radiacions no neutrals. Moltes vegades se'ls radia innecessàriament, ja que a simple vista es veu que es tracta d'un menor d'edat. Per últim, aquestes proves van ser tabulades als anys 60 per a nens caucàsics dels Estats Units, per tant, l'error que es comet quan s'aplica la prova a nens de l'ètnia Wolof és molt gran: "Hay un compañero de la Facultad de Medicina que calculó el margen de error que se está cometiendo cuando a una persona de la etnia Wolof le aplicas una tabulación de un caucásico, y hay una tendencia a sobrevalorarla, a darlos como mayores de edad."⁵², explica el professor Fran.

Des de la seva associació juntament amb altra gent, estan proposant que s'instaurin unes proves que siguin multidisciplinàries, és a dir, que hi hagi un educador social, treballador social, un psicòleg, un metge, advocat, etc., per buscar que la prova sigui molt més fiable.

Tal com s'ha esmentat abans, es va poder anar a fora del campament a realitzar una classe de castellà amb l'associació Estamos Migrando. Tot i que no es pot accedir dins del campament, des de fora ja pots veure una mica les condicions en les quals es troben. El lloc on està situat és un dels més durs climàticament de l'illa, tot i que a l'estiu durant el dia fa calor, sempre als vespres fa molta fred, i a l'hivern també.

A l'hora de fer la classe no hi ha cap lloc on poder-la realitzar. El que es fa des de l'associació és portar mantes per posar a terra i després també es duen pissarres, bolígrafs i llibretes per repartir, ja que la majoria dels participants no en tenen. Com que tampoc es pot entrar dins del campament no poden avisar que es farà una classe a fora. Així, el que es fa és avisar les persones que estan fora, i molts d'ells avisen a amics i de mica en mica va arribant gent que s'hi uneix.

Quan es va assistir a la classe de castellà al campament es va poder observar un aspecte que últimament ha generat molta controvèrsia: la distribució de les persones immigrants que arriben a les Canàries per tota la península. A molts d'ells els havien dit aquell mateix dia que l'endemà se n'anaven a un altre lloc, en territori espanyol, però fora de

⁵² Entrevista Fran, paràgraf extret de la pàgina 101.

l'arxipèlag canari. Alguns volien anar-hi, pensant que segurament estarien en millors condicions que en el campament. N'hi havia d'altres, però, que no en tenien tantes ganes. En primer lloc, perquè els espantava marxar altre cop a un lloc desconegut on no coneixien ningú, cosa que els suposava tornar a començar de zero. Durant la classe, va arribar un grup de joves que vivien a Madrid. Ells abans d'anar cap a Madrid s'havien trobat en la mateixa situació que les persones que estaven en el campament, i fins i tot va resultar que havien estat en el campament de les Raíces. Per això, durant el seu viatge a Tenerife van decidir visitar-lo, i van portar galetes perquè tothom berenés. En dir que venien de Madrid, molts dels alumnes que estaven assistint a la classe van demanar el número de telèfon als visitants, per poder obtenir algun contacte en aquella ciutat desconeguda per a ells.

L'òrgan encarregat de distribuir les persones migrants per la península és el Ministeri d'Interior, i pel que s'ha observat no se segueix cap patró lògic. Tampoc s'informa gaire sobre aquestes distribucions, ja que si ho fessin les comunitats autònomes de la península demostrarien molta més reticència. Un 90% de les persones migrants que arriben són repartides per la península, i els que tenen més sort s'estan des de quatre setmanes fins a un mes i mig a un lloc provisional.

Un altre dels conflictes que hi ha envers aquest aspecte és que s'espera molt de temps a enviar-los cap a un lloc de la península, a vegades tarden 3 o 4 mesos, o fins i tot més. Durant aquests quatre mesos moltes d'aquestes persones ja s'han arrelat a l'illa, ja tenen amics, coneixen l'espai, etc. Anar a un altre lloc nou, que no coneixen de res suposa començar de nou una altra vegada, sentir-se abocats a la incertesa, sobretot social. L'Aida, una de les persones entrevistades, ho criticava d'aquesta manera: "No esperen a que tengan amigos, eso es mi batalla, que no esperen a que tengan amigos, hazlo antes, tienen que irse fuera, muy bien, pero antes de que tengan amigos, de que conozcan la isla."⁵³

A més a més, en altres llocs de la península no hi ha tanta xarxa de suport com a les Canàries, on és cert que hi ha gent que està cansada de rebre tantes persones migrants, però també n'hi ha molta que participa en associacions per ajudar-los, o que en la mesura del que pot, fa suport en diferents àmbits.

Des de l'associació Estamos Migrando intenten fer el seguiment també de la persona un cop arriba a la península i han observat que dels millors llocs on poden arribar és al País Basc o a Catalunya. Així ho explica en Fran:

"Los mejores lugares para caer, es el País Vasco, porque la gente, el activismo social lo tienen en vena y lo han volcado desde el ámbito, antes era el independentismo, pero ahora es esto, derechos humanos de los migrantes. Y el segundo lugar, Cataluña también, en general, hay lugares y lugares, y en Cataluña también."⁵⁴

⁵³ Entrevista a l'Aida, paràgraf extret de la pàgina 72.

⁵⁴ Entrevista a en Fran, paràgraf extret de la pàgina 102.

3.4.2 El somni comença a esquerdar-se

Les dificultats en l'acollida són tots aquells inconvenients amb els quals les persones migrants es troben un cop arriben a Canàries. N'hi ha diversos i cadascú se'n troba de diferents; tot i això, a Canàries s'ha pogut veure que n'hi ha alguns que predominen. El més habitual és l'idioma, ja que fins que les persones nouvingudes no aconsegueixen aprendre el castellà, això és un obstacle per executar diverses activitats, com per exemple, poder parlar amb un advocat perquè gestioni el tema de la seva legalització al país. Tal com diu l'Idrissa “yo lo que creo, es, como un círculo, que siempre uno depende del otro, por ejemplo lo lógico, lo más importante es que estos chicos hablen el idioma, porque sin el idioma no hay más cosas”⁵⁵. També a l'hora de buscar feina, o segons quina feina, si és de cara a un públic no pots fer-la perquè no coneixes bé l'idioma.

Un dels altres problemes que hi ha un cop les persones immigrants arriben a Espanya és la seva regularització. És un procés que dura molt de temps, i poden passar fins tres anys abans no s'aconsegueixi la legalització al país. D'aquesta tardança en deriva una altra dificultat: obtenir una feina amb contracte. Si durant aquests tres anys no poden treballar a un lloc fix, aquestes persones s'han de buscar la vida d'alguna manera, ja que necessiten els diners per sobreviure i també per enviar-los a la seva família. Per això la majoria d'elles decideixen posar-se a vendre al carrer. La majoria dels testimonis que s'han entrevistat són venedors ambulants. Expliquen que és una feina en què no poden treballar a gust ni tranquils. Han d'estar tota l'estona pendants de si ve la policia perquè si són vistos, com que no estan regularitzats, no els poden ficar a la presó o posar-los una multa, però el que faran serà treure'ls tota la mercaderia que tenen. Això suposa un pèrdua molt gran de diners per a aquestes persones que es guanyen la vida venent al carrer. En Mansur ho explica així:

*“Porque mucho trabajo aquí. Porque la calle bien, y no bien. [...] Claro, porque la policía no tiene respeto, si tuviera respeto por la persona mejor. Pero la policía no, está molestando mucho. No trabajo tranquilo. Cuando pongo la mercancía aquí yo miro todo. Pero no gusta.”*⁵⁶

Ell, en comptes de treballar al carrer, si estigués en situació regular a Espanya, buscaria una feina millor, com en els plataners.

Durant la realització d'aquest treball es va visitar el poble Puerto de la Cruz, lloc on molts dels entrevistats treballen. Just aquells dies eren les festes del poble, de manera que el volum de policia que hi havia a la zona on ells treballen va augmentar, per tant, la majoria dels immigrants d'aquella zona estaven especialment alerta i tota l'estona amb por que no arribessin d'imprevist. Com que estan distribuïts per diferents zones si un d'ells veia un

⁵⁵ Entrevista a l'Idrissa, frase extreta de la pàgina 82.

⁵⁶ Entrevista a en Mansur, paràgrafs extrets de la pàgina 74.

cotxe o una moto de policia, avisava els altres. D'aquesta manera tothom estava alerta i impediend que els prenguessin tot el material. És un dels altres temes que l'Aida denuncia: "Entonces, es injusto, por ejemplo, que yo he vivido, venir aquí la policía corriendo. ¡Ellos no son delincuentes! Que vayan por ahí a buscar personas con problemas, ellos tienen que ganarse la vida, ayudar a su familia."⁵⁷

L'Idrissa, en la seva entrevista, explica que les dificultats que les persones migrants es troben quan arriben a Canàries funcionen com un cercle, una depèn de l'altra. És per això que si una falla, aconseguir la següent és complicat. Per ell la base és aprendre l'idioma, ja que després és molt més fàcil arribar als propòsits posteriors. Per tant, el primer és aprendre l'idioma, ja que facilitarà la legalització al país de la persona immigrant. Un cop obtingut el permís per treballar pots anar a buscar una feina, i com que tens una font d'ingressos ja pots tenir un allotjament. En aquest sentit, normalment, s'ajunten diverses persones per compartir pis o casa.

Fig. 18. Entrevista amb l'Idrissa. —, Font: pròpia

El problema apareix quan un d'aquests elements falla, i és que si no es pot aconseguir la regularització o es triga molt, per sobreviure necessites una feina; llavors la solució és posar-se a vendre al carrer. Això suposa un risc, tal com s'ha explicat abans: si no tenen prou diners, no poden pagar l'habitatge, i així una cadena en la qual es veu clarament que un factor depèn de l'altre.

Totes aquestes dificultats provoquen que les persones immigrants que arriben a Canàries moltes vegades es trobin en una situació d'incertesa en l'àmbit jurídic, laboral, econòmic i social. Normalment, són aspectes que no es veuen a simple vista, però que a vegades provoquen que es prenguin decisions incorrectes i hi hagi accidents. Hi ha vegades, però, que sí que es veu i es nota que necessiten ajuda d'un/a professional.

⁵⁷ Entrevista a l'Aida, frase extreta de la pàgina 70.

3.5 Intentant fer realitat les il·lusions

Moltes de les persones que arriben a Canàries tenen unes expectatives infundades per coneguts o conegudes que han arribat abans que elles, i que per exemple han pogut enviar diners a les seves famílies i tenen un sou més elevat. El problema sorgeix un cop arriben aquí, ja que com s'ha parlat en l'apartat anterior, són diverses les dificultats amb les quals es troben i una d'elles és la feina i l'obtenció del permís de treball. Llavors, guanyar diners ja no és tan fàcil com semblava en un principi.

En Babacar va veure que els seus amics guanyaven més diners que ell i va decidir anar cap a les Canàries per buscar una vida millor, i poder ajudar la seva família. Ara, però, no pot tenir una feina fixa, i ha de treballar venent al carrer, o quan és la temporada en els plataners.

Un altre objectiu de futur que ambicionen molts nouvinguts és portar la família que tenen al seu país d'origen cap a Espanya o al lloc on estiguin. El problema és que fins que ells no tenen un estabilitat tant econòmica com d'habitatge no els poden portar. Fins que no aconseguixen aquesta estabilitat pot passar molt de temps. En Mor ho té clar, fins que no tingui diners i una casa no portarà la seva família cap a Canàries o el lloc on visqui. Ho explica així: “Sí, más adelante, cuando tenga dinero, una casa, cuando tengo todo puede sí.”⁵⁸. En Saliou pensa el mateix, ell fa poc temps que està aquí i fins que no conegui bé la zona i s'hagi arrelat bé, no té pensat portar la seva família cap a Espanya.

L'Alex també té clar que vol que la seva família vagi a viure amb ell, però quan aconseguixi una estabilitat econòmica, ja que com que no està legalitzat no pot aconseguir una feina estable. “Yes, if I have make here money. I want to they come here all family, but here the business is not doing much money.”⁵⁹-diu textualment l'Alex. Un altre dels temes d'interès pels quals s'ha preguntat és sobre si tenen la intenció de quedar-se a viure a Canàries, marxar cap a un altre lloc de la península o anar a un altre lloc del món. Alguns d'ells han dit que sí que es volen quedar a Canàries i n'hi ha d'altres que no. Marxar a un altre lloc del món que no sigui Espanya també suposa esperar molt de temps, ja que fins

Fig. 19. Entrevista a en Saliou. —. Font: pròpia

⁵⁸ Entrevista a en Mor, frase extreta de la pàgina 103.

⁵⁹ Entrevista a l'Alex, frase extreta de la pàgina 79. Traducció de la frase: “Sí, si aquí faig diners. Vull que tota la meua família vingui aquí, però aquí el negoci no està generant molts diners”.

que no ho tenen tot en regla no poden moure's. El que provoca això és que com que passa molt de temps, les persones que tenien la intenció de marxar ja s'han construït una vida a Espanya, ja tenen una estabilitat, han aconseguit els papers, tenen feina i un lloc on viure, tenen amistats, etc., llavors marxar a un altre país suposaria començar de zero una altra vegada.

Alguns dels testimonis que s'han entrevistat tenen clar que es quedaran a viure a les Canàries, ja sigui a Tenerife o a alguna altra illa. És el cas d'en Mansur, que té part de la seva família aquí, per tant, no vol anar a viure a cap altre lloc. A en Mousa també li agradaria quedar-se a viure a Tenerife; tot i això, quan tingui suficients diners i la seva legalització en ordre li agradaria estar entre Tenerife i Senegal. En Babacar si té feina es quedarà a Tenerife, si no, anirà a buscar-se la vida a un altre lloc.

Quant a en Mor, el seu objectiu, quan aconsegueixi la residència, és anar-se'n a viure a Barcelona, ja que molts dels seus amics estan a la península. "Sí, luego me quiero ir a Barcelona a vivir, en Barcelona"⁶⁰ diu explícitament.

Per altra banda, l'Alex, quan aconsegueixi el passaport vol anar a viure als Estats Units, aquest procés, però, és lent.

En Saliou també té la idea de marxar, en el seu cas cap a Anglaterra, però com que ha aconseguit la seva legalització a l'estat espanyol i té una feina que li agrada ho deixarà per a més endavant: "No, Inglaterra todavía no, ahora yo tengo trabajo aquí, no, vamo a ver, vamo a ver si yo..."⁶¹, explica en Saliou. A ell li agradaria anar a Anglaterra perquè allà també hi veu un futur, i perquè el seu germà hi viu.

3.6 Braços oberts

Les associacions amb les quals hi ha hagut contacte per fer aquest treball tot permetent de participar i assistir en les activitats que es duen a terme són, en general, organitzacions petites. En concret en són dues: l'associació Estamos Migrando i l'ONG Camaleón África.

3.6.1 Estamos Migrando

Estamos Migrando és una ONG que la formen principalment en Fran, persona entrevistada per aquest treball, l'Abdou, un noi senegalès que va arribar en pastera i ha sigut un referent per a les noves persones que han arribat, i la Cande, la noia amb qui s'ha tingut més contacte i ha informat de les diferents activitats per tal que s'hi pogués assistir.

⁶⁰ Entrevista a en Mor, frase extreta de la pàgina 105.

⁶¹ Entrevista a en Saliou, frase extreta de la pàgina 78.

Aquesta associació compta amb aquestes persones fixes; les altres són persones que fan voluntariat, però que van i venen quan poden o volen, tal com diu en Fran:

*“estamos totalmente desestructurados, y nos encanta ser así porque nos permite ser flexibles. Nosotros queremos que la gente que esté no tenga ningún tipo de obligaciones, pesos, que sea totalmente libre, que una persona que está hoy y se marcha mañana no tiene que dar explicaciones de nada.”*⁶²

Aquesta llibertat, però, suposa el risc que a vegades siguin poques persones les que realment estan pendents de les activitats de l'associació. Tanmateix, aquesta llibertat fa que determinades persones hi passin temporades i després marxin i se sentin completament lliures. Per això els agrada aquest tipus d'organització, ja que ningú sent un pes o una pressió i pot marxar en qualsevol moment sense haver de donar explicacions.

Pel que fa a les activitats que realitzen, en tenen de puntuals i de fixes. Una de les fixes és el projecte Informa. Aquest és un programa d'assessorament jurídic per immigrants, que el funcionament del qual s'ha explicat anteriorment. En aquest projecte, a part d'assessorament jurídic, també s'ajuda a tramitar aspectes legals, com el permís de residència, la sol·licitud de protecció internacional, empadronaments o la petició del permís de residència, així ho explica en Fran: “Entonces, ¿que hacemos?, en esa parte del proyecto Informa, se informa a las personas de sus derechos, pero se le acompaña también en el ejercicio de sus derechos.”⁶³ Que s'assabentin dels seus drets és important, ja que s'han trobat molts casos on aquests no es respecten, com per exemple al metge. A vegades hi ha hagut personal mèdic que s'ha negat a visitar-los, explica en Fran. Ajudar a exercir els seus drets també és important, ja que la burocràcia és un procés molt llarg, i més si se li suma la dificultat de l'idioma, com per exemple a l'hora de demanar l'asil. Ara, per fer el tràmit s'ha de fer una sol·licitud, manifestant que es vol ser sol·licitant d'asil i, a més a més, abans de fer-la s'ha de demanar una cita, que avui en dia, es dona en un termini d'entre sis i deu mesos vista. A més a més, recentment han afegit un altre servei, amb la voluntat que hi hagi estudiants de treball social i més endavant també volen que n'hi hagi de psicologia per tal que ajudin a aquelles persones que es troben en aquesta incertesa tant laboral com jurídica o social. D'aquí la importància de proporcionar aquest servei gratuït als immigrants.

Una altra de les activitats fixes que tenen són les classes de castellà del Fraile, que es realitzen els dissabtes i els diumenges. Aquesta és una de les activitats a les quals s'ha pogut assistir. L'alumnat i el professorat es reuneix en una parròquia i allà es fa la classe. La donen dues persones, el dia que s'hi va assistir eren en Fran i la Ema, una altra voluntària de l'associació. A part d'ells dos, també hi ha altres voluntaris que estan allà per fer suport i estar pendents de si algú necessita alguna cosa. La classe funciona de la següent manera:

⁶² Entrevista a en Fran, paràgraf extret de la pàgina 93.

⁶³ Entrevista a en Fran, frase extreta de la pàgina 96.

primer es parla sobre temes de l'actualitat, com per exemple sobre la final de l'Eurocopa i sobre les eleccions de França.

Lavors també es parla, si algú vol, sobre novetats en aspectes personals o si hi ha alumnes nouvinguts, es fan les presentacions corresponents.

Cada dia tracten un tema diferent. Per exemple, es va poder presenciar una sessió en

què es va parlar sobre els comerços del barri (farmàcia, fleca, òptica, etc.), llavors es dona a l'alumnat una fitxa que es fa durant la classe, i l'última activitat que es fa és escoltar un àudio i a partir d'aquest respondre unes preguntes. Val a dir que és una classe molt dinàmica i divertida.

Un altre projecte fix que tenen és el de l'escoleta. Aquest es fa a fora del campament de Las Raíces cada diumenge a la tarda, moment en què s'imparteix una classe de castellà.

En aquesta classe també s'hi va poder assistir i ajudar a donar la classe. Funciona de la següent manera: un cop s'arriba a la part de fora del campament, s'avisava totes les persones que estan a fora que es farà la classe, quan ja hi ha una mica de gent, es prepara tot, es posen unes mantes a terra, es reparteixen pissarres i es donen llibretes i bolígrafs a qui ho necessiti. En aquella ocasió, es van repartir entre tres grups diferents, ja que hi havia tres professors. En dos grups es feia la traducció en francès i en l'altre, tal com es va poder observar en primera persona, la major part del temps la traducció era en anglès. Com que sempre hi ha gent nova, i normalment les persones que estan al campament fa poc que han arribat, s'expliquen els aspectes bàsics del castellà, com presentar-se, preguntar direccions, explicar la

Fig. 20. Classe de castellà al Fraile. —. Font: pròpia

Fig. 21 Classe de castellà al Fraile. —. Font: pròpia

Fig. 22. Classe de castellà de l'escoleta, fora del campament. La persona que fa la classe és la Natasha, voluntària de l'associació Estamos Migrando. —. Font: pròpia

procedència, etc. Després es pregunta a l'alumnat què els interessa més saber i en funció del que diguin se'ls explica. Aquesta és una classe molt més llarga i durant tota l'estona s'hi va afegint gent nova.

Per últim, l'altra activitat fixa que tenen són unes altres classes de castellà a la Universitat de La Laguna, a la Facultat de Matemàtiques. Es donen tres o quatre dies a la setmana i les persones que estan al campament també hi van. Al principi tenien un autobús que els portava fins a la facultat, però en haver-hi un canvi a l'ajuntament el van deixar de posar, i les persones del campament han d'anar-hi a peu. Aquest és un fet perillós, ja que no hi ha vorera; tot i això, el nombre d'alumnes que hi va ha augmentat. En Fran diu que estan pressionant per tal que posin un autobús:

“Y ahí estamos presionando muchísimo, a través del rector, a través de gente que conocemos del ayuntamiento para que pongan la guagua, por favor, que menos. Para la enseñanza de lo básico que es la comunicación para, que es beneficioso en las dos vías, que sea para beneficiarse a ellos y para nosotros también. Cuando vayan al médico para que este les entienda y para un montón de cosas, ¿no?”⁶⁴

A banda d'aquests projectes fixos, ells tenen esdeveniments puntuals, tal com diu en Fran: “[...] *después estamos en esa flexibilidad a la demanda*”⁶⁵. Tracten amb temes de menors, si hi ha algú que s'ha quedat sense lloc on anar, o fan acompanyaments a centres de salut. Estar a la demanda és el que els porta més temps, per això, ja no tenen més activitats fixes. El que fan ara és donar suport a iniciatives, però no encarregar-se'ls directament de tot.

3.6.2 Camaleón África

L'altra associació amb la qual es va tenir contacte va ser Camaleón África. Aquesta és una organització senegalesa més petita situada a Puerto de la Cruz. Es dedica a fer intercanvis culturals entre l'ètnia Wolof i la cultura espanyola. L'associació es diu Camaleón África perquè al Senegal hi ha diferents ètnies: la Wolof, Mandinga, Fula... Aleshores com que el camaleó és un animal que canvia de color i s'adapta al seu voltant, és una manera de dir que l'associació és per a tothom, per a qualsevol ètnia. Així ho explica en Paco:

“*tu sabes que el camaleón cambiar su color siempre, entonces, esto asociación, no, una asociación solo, ejemplo, nosotros no, esto es una asociación para todo, que el camaleón cambiar su color multicolor, entonces, esto asociación está abierto porque en los africanos hay muchas etnias diferentes, hay Fula, hay Serer, hay Mandinga, hay Wolof, mucho.*”⁶⁶

⁶⁴ Entrevista a en Fran, paràgraf extret de la pàgina 96-97.

⁶⁵ Entrevista a en Fran, frase extreta de la pàgina 97.

⁶⁶ Entrevista a en Paco, paràgraf extreta de la pàgina 86.

L'associació Camaleón África a part de realitzar aquest intercanvi cultural també busca generar activitats pels menors d'edat que estan en els centres de Puerto de la Cruz, ja que aquests a les tardes no tenen cap activitat a realitzar i estan al carrer avorrits.

Malauradament, durant el treball de camp efectuat a Tenerife, no es va poder assistir a cap activitat organitzada per aquesta associació perquè no n'hi havia de programades en aquelles dates. Camaleón África no té un local fix, per tant, sempre que volen fer una activitat han de demanar permís a l'ajuntament en qüestió. Això els suposa un problema, perquè l'ajuntament triga molt a concedir-los permís. A vegades fins una setmana abans no els diuen res, i a vegades els el deneguen, de manera que tot el que havien organitzat per l'activitat ho han d'anul·lar, tal com assegura a l'Idrissa: “[...] para hacer una actividad siempre nos cuesta porque primero tenemos que hacer mucho papeleo para actualizaciones y todo eso a veces en el último momento no nos autorizan a hacer la actividad, [...]”.⁶⁷

A més a més, a vegades un altre aspecte que els dificulta dur a terme les activitats és l'assistència dels participants, ja que la majoria de les persones immigrants que hi participen es dediquen a la venda al carrer. Llavors, fer aquestes activitats que poden durar dues hores, els suposa una pèrdua de diners que no els recompensa

Per això, el que busca aquesta associació és agermanar-se amb altres per poder agafar força i poder compartir despeses, ja que un dels altres problemes és l'economia. Quan aconsegueixen diners el que fan és ajudar totes aquelles persones que estiguin al carrer i necessitin menjar o lloc on viure. També tenen projectes a l'Àfrica i necessiten diners per dur-los a terme. Tot i que l'ajuntament els ajuda no és sempre així, i a més hi ha el perill que si estan molt de temps sense fer res, l'ajuntament no els brindi l'ajuda desitjada. Tal com apunten tant l'Idrissa com en Paco, és important fer suport a aquests tipus d'associacions, ja que són un referent per a les persones nouvingudes i són de gran ajuda per a totes elles: “Lo que es necesario es un poco, lo que decimos, apoyar la gente del mismo cultura que ya están aquí y están haciendo cosas porque sus intenciones es bueno, por ejemplo, las asociaciones que están actuando”⁶⁸.

Aquestes dues associacions són petites, però de mica en mica van fent activitats que ajuden i donen suport i fan que se sentin més acollides totes les persones immigrants que arriben a Canàries. Com s'ha explicat anteriorment, s'ha pogut estar en diversos esdeveniments organitzats per una d'elles, i es pot observar clarament com són d'importants per a la integració i l'acollida de totes les persones nouvingudes.

⁶⁷ Entrevista amb l'Idrissa, frase extreta de al pàgina 81.

⁶⁸ Entrevista amb l'Idrissa, frase extreta de al pàgina 82.

4. CONCLUSIONS

En acabar la recerca per aquest treball es pot dir que s'ha complert l'objectiu proposat al començament, que consistia a donar veu a les persones que han viscut en primera persona la ruta migratòria de l'Atlàntic. També s'han pogut comprovar les hipòtesis plantejades inicialment.

Davant l'objectiu exposat, la part teòrica el que buscava era posar un context més acadèmic o una visió general del que després es desenvoluparia en la part pràctica. Per tant, tot i que l'objectiu es resolgui principalment en el marc pràctic, conèixer el teòric és clau per després gaudir d'una bona comprensió i poder tenir un context de tot el que s'explica en la part pràctica.

El propòsit s'ha resolt principalment quan es va dur a terme la part pràctica. Per fer-ho es va viatjar a les Canàries, concretament a l'illa de Tenerife. Allà es va assistir a diferents activitats organitzades per associacions, també es van entrevistar testimonis de la ruta, i voluntaris que vetllen per a una millor acollida de les persones immigrants. Amb tota la informació recopilada durant el treball de camp, s'ha construït la part pràctica, posant com a protagonistes les persones testimonis d'aquesta ruta. A partir de les entrevistes i del que es va veure es van establir un seguit de temes ordenats cronològicament (des de causes fins al futur), on es combinen les observacions fetes en el treball de camp i les veus de les persones entrevistades. D'aquesta manera, s'ha complert l'objectiu, ja que les històries que s'expliquen són les que les persones immigrants han transmès en primera persona.

Pel que fa a les hipòtesis se'n van formular sis. La primera fa referència a la informació que es rep sobre el fenomen migratori canari. Afirmava el següent: la informació que ens arriba del fenomen migratori a les Canàries s'ajusta a la realitat. Aquesta hipòtesi és falsa, ja que rebem part de la informació, però no tota. Un cop les persones migrants arriben a Canàries són moltes les dificultats que han d'afrontar. Es porta també, força en secret, la distribució dels immigrants per la península o el temps que es triga a dur-se a terme.

La segona hipòtesi parla dels motius que impulsen les persones immigrants a marxar cap a Canàries i és la següent: la majoria de persones que arriben a Canàries marxen per motius econòmics. Realitzant les entrevistes als testimonis, s'ha pogut veure que sí, la majoria d'ells marxen per causes econòmiques: s'han quedat sense feina, o veuen que si van cap a Espanya el seu sou serà més alt. Val a dir, però, que també s'ha aclarit que els motius econòmics no són els únics, també n'hi ha de familiars: molts marxen del seu país per poder buscar una vida millor per a la seva família.

La tercera hipòtesi afirmava el següent: un cop arriben a Canàries, ja poden refer la seva vida o complir els propòsits que tenien en anar cap a Espanya. Aquesta sí que s'ha pogut comprovar que és totalment errònia. Les persones immigrants que arriben a Canàries

per via marítima ho fan de manera irregular, per tant, el seu procés de regularització és molt llarg i complicat. Mentre dura aquest procés no poden treballar amb un contracte, aleshores, és molt difícil obtenir una estabilitat econòmica. A tot això se li sumen les dificultats de l'idioma o la integració en la societat espanyola.

La quarta estableix que per a la majoria de les persones el seu objectiu és quedar-se a Espanya. Aquesta hipòtesi en part és certa i en part no, ja que en un principi pot ser que el seu objectiu un cop arribin a les costes canàries sigui anar a un altre lloc d'Europa. El problema és que fins que no obtenen el seu passaport no poden marxar cap a un altre país, i aquest procés de regularització pot durar fins a més de tres anys. Al cap d'aquests tres anys moltes d'aquestes persones ja han obtingut una estabilitat a Espanya i acaben quedant-se.

La cinquena anuncia que, en general, la gent de Canàries vol acollir les persones migrants. Aquest enunciat és cert, la xarxa d'acollida que troben els immigrants a Canàries és molt més gran que la de la península. S'observa en els testimonis entrevistats, la gran majoria s'han sentit benvinguts. Tot i això, no s'ha pogut comprovar si a nivell particular s'està d'acord amb l'acollida d'aquestes persones immigrants.

Per últim, la sisena hipòtesi plantejada és la següent: per a les ONG és fàcil dur a terme activitats per millorar l'acollida de les persones immigrants. Aquesta és una hipòtesi que no es pot afirmar per a la majoria de les ONG, ja que no s'han pogut conèixer totes les organitzacions que treballen a Canàries. Tanmateix, sí que s'ha vist el cas de l'associació Camaleón África, a ells els resulta complicat dur-les a terme, ja que no tenen un lloc fix on realitzar-les.

És cert que s'ha complert l'objectiu, però a petita escala. L'estada a Canàries va durar una setmana, per tant, les persones que es van poder entrevistar no van ser moltes i, per tant, es tracta d'una mostra limitada. A la vegada també hi havia la dificultat de l'idioma, moltes de les persones entrevistades, com que feia poc que havien arribat, no dominaven gaire el castellà. No es va poder entrevistar cap dona immigrant, hauria estat interessant per investigar un dels col·lectius més invisibilitzats del fenomen de la migració. El problema, però, és que la majoria d'elles, en el cas de Tenerife, es troben en un centre a Santa Cruz que és gestionat per la Creu Roja, i no s'hi pot accedir. És per aquest motiu que a la part teòrica se n'ha dedicat tot un apartat. No s'ha pogut parlar cap menor d'edat no acompanyat perquè en trobar-se en aquestes condicions és molt delicat transmetre segons quines dades. Tampoc no s'ha pogut obtenir informació de primera mà sobre com és el moment just en què arriba una pastera a l'arxipèlag, ja que aquest moment també és gestionat únicament per la Creu Roja, i no s'ha pogut rebre una resposta per part d'aquesta organització.

Com a suggeriments per a un futur treball que amplii o complementi la investigació, cal tenir en compte tots els aspectes mencionats anteriorment, i també estaria bé incloure l'opinió dels menors d'edat que arriben per aquesta via.

Com a valoració personal del treball, a part de ser un objectiu acadèmic, m'ha servit per iniciar-me en el món de la recerca i m'ha obligat a organitzar-me per poder incloure tota la informació obtinguda d'una manera ordenada. El més important, però, ha sigut el creixement personal experimentat. M'ha servit per conèixer una realitat totalment desconeguda per mi. He pogut compartir molts moments amb les persones immigrants que m'han ajudat a entendre la seva situació per després poder-la transmetre en aquest treball. Tanmateix, l'experiència a Canàries no només m'ha sigut d'utilitat pel treball sinó que serà una de les més importants de la meua vida, i mai la podré oblidar.

5. BIBLIOGRAFIA

ACCEM. *Accem refuerza su trabajo para atender la situación de emergencia en Canarias por el aumento de las llegadas por vía marítima*. [Consultat 2 d'abril de 2024]
<https://www.accem.es/accem-refuerza-trabajo-atender-la-situacion-emergencia-canarias-aumento-las-llegadas-via-maritima/>

ACCEM. *Conócenos*. [Consultat: 2 d'abril de 2024]
<https://www.accem.es/conocenos/>

ACNUR, Agència pels refugiats de l'ONU. [Consultat: 3 d'abril de 2024]
<https://www.acnur.org/acerca-de-acnur>

ACNUR, OIM y ACNUR *realizan una visita conjunta a Canarias ante el aumento de llegadas de personas migrantes y refugiadas*. [Consultat 9 d'abril de 2024]Ç
<https://www.acnur.org/noticias/news-releases/oim-y-acnur-realizan-una-visita-conjunta-canarias-ante-el-aumento-de>

Agencia Estatal, Boletín Oficial del Estado (BOE, 2000, 11 de enero). *Derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social*. [Consultat: 15 de març de 2024] Disponible a: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2000-544>

Agencia Estatal, Boletín Oficial del Estado (BOE, 2009, 11 de diciembre). *Derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social*. [Consultat: 15 de març de 2024] Disponible a: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2009-19949>

Amin, Samir. *Imperialismo y globalización*. [Consultat 6 de juny de 2024]
https://www.archivochile.com/Imperialismo/doc_poli_imperial/USdocimperial0004.pdf

Bartolomé, Marcos. (7 de diciembre de 2017). *La invención de la raza blanca. El orden mundial*. [Consultat: 5 de juny de 2024]
<https://elordenmundial.com/la-invencion-de-la-raza-blanca/>

Béjar, M.D. (2019). *Historia del siglo XX: Europa, América, Asia, África y Oceanía*. Siglo veintiuno.

Caminando Fronteras. (2021). *Monitoreo del Derecho a la Vida en la frontera Occidental Euroafricana*. [18 de setembre de 2024]
https://caminandofronteras.org/wp-content/uploads/2022/01/MONITORE-DALVES_v05.pdf

Caminando Fronteras. (2022). *Monitoreo del Derecho a la Vida – Año 2022*. [18 de setembre de 2024]
<https://caminandofronteras.org/monitoreo/monitoreo-del-derecho-a-la-vida-ano-2022/>

Caminando Fronteras. (2023). *INFORME MONITOREO DEL DERECHO A LA VIDA – AÑO 2023*. [18 de setembre de 2024]

<https://caminandofronteras.org/monitoreo/monitoreo-del-derecho-a-la-vida-ano-2023/>

Caminando Fronteras. (2024). *Monitoreo del Derecho a la Vida – primeros 5 meses 2024*. [18 de setembre de 2024]

<https://caminandofronteras.org/monitoreo/monitoreo-del-derecho-a-la-vida-primeros-5-meses-2024/>

Caminando Fronteras. *El Gobierno español deporta a un ciudadano de Costa de Marfil a Marruecos*. [Consultat: 27 d'agost de 2024]

<https://caminandofronteras.org/el-gobierno-espanol-deporta-a-un-ciudadano-de-costa-de-marfil-a-marruecos/>

CCMA. *El mar, el mur*. [19 de setembre de 2024]

<https://www.ccma.cat/3cat/el-mar-el-mur/>

Ceamanos, R. (2020). *El reparto de África: de la Conferencia de Berlín a los conflictos actuales*. Catarata.

CIDOB. (05/2021). *Las migraciones como arma política*. [14 de setembre de 2024]

<https://www.cidob.org/publicaciones/las-migraciones-como-arma-politica>

Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR). *CEAR Canarias*. [Consultat: 28 de març de 2024]

<https://www.cear.es/conocenos/>

Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) [Consultat: 28 de març de 2024]

<https://www.cear.es/projects/cear-canarias/>

Creu Roja. *Inclusión social*. [Consultat: 13 d'abril de 2024]

<https://www2.cruzroja.es/ca/que-hacemos/inclusion-social>

Creu Roja. *Personas Inmigrantes*. [Consultat: 13 d'abril de 2024]

<https://www2.cruzroja.es/-/personas-inmigrantes>

Creu Roja. *Sobre la Creu Roja*. [Consultat: 12 d'abril de 2024]

<https://www2.cruzroja.es/ca/sobre-cruz-roja>

De Cabo, Almudena. (27 d'octubre de 2023). La peligrosa ruta a Canarias: "Se llega a un estado de delirio tal que algunos saltan del bote pensando que han llegado a tierra y se ahogan". *BBC News Mundo*. [Consultat 12 de maig de 2024]

<https://www.bbc.com/mundo/articles/cjm4zeel02lo>

Domínguez, B. (05/09/2024). *El Defensor del Pueblo instó en julio al Gobierno a que abriese centros de recepción de menores migrantes ante el aumento de llegadas en Canarias*. El País. [3 de setembre de 2024]

<https://elpais.com/espana/2024-09-05/el-defensor-del-pueblo-insto-en-julio-al-gobierno-a-que-abriese-centros-de-recepcion-de-menores-migrantes-ante-el-aumento-de-llegadas-en-canarias.html>

El Defensor del Pueblo. (2021). *La migración en Canarias*. [3 de setembre de 2024]
https://www.defensordelpueblo.es/wp-content/uploads/2021/03/INFORME_Canarias.pdf

El Orden Mundial. (08/09/2024). *La izquierda tiene un problema con la inmigración*. [14 de setembre de 2024]
<https://elordenmundial.com/izquierda-problema-inmigracion-ultraderecha-politica-europa/>

El Orden Mundial. (4/09/2024). *Las rutas migratorias desde África hacia España*. [17 de setembre de 2024]
<https://elordenmundial.com/mapas-y-graficos/rutas-migratorias-espana/>

El País. *Los peligros de convertir el debate migratorio en una arma política*. [14 de setembre de 2024]
<https://elpais.com/expres/2024-09-01/los-peligros-de-convertir-el-debate-migratorio-en-una-arma-politica.html>

Equal Times. (12/09/2020). *La encrucijada de los pescadores senegaleses: hambre o exilio*. [28 d'agost de 2024]
<https://www.equaltimes.org/la-encrucijada-de-los-pescadores?lang=en>

Eulate, M. (12/02/2024). *El viaje en cayuco de Mauritania a Canarias: clandestinidad, engaños y connivencia*. RTVE. [17 de setembre de 2024]
<https://www.rtve.es/noticias/20240212/mauritania-a-canarias-clandestinidad-enganos>

Fernández, J. (14/02/2021). Historia de la política europea de inmigración y asilo. *El Orden Mundial*. [Consultat: 27 d'agost de 2024]
<https://elordenmundial.com/historia-politica-europea-inmigracion-y-asilo/>

Gauriat, V. (11/02/2022). *La pesca de grandes buques extranjeros asfixia a la pesca tradicional en Senegal*. Euronews. [28 d'agost de 2024]
<https://es.euronews.com/2022/02/11/la-pesca-de-grandes-buques-extranjeros-asfixia-a-la-pesca-tradicional-en-senegal>

Gobierno de España. (2022, 26 de noviembre). *Fondo de asilo, migración e integración (FAMI)*. [Consultat: 17 de març de 2024]
<https://www.fondoseuropeos.hacienda.gob.es/sitios/dgfc/es-ES/paginas/fami.aspx>

Greenpeace. (01/06/2021). *Feeding a monster: How European aquaculture and animalfeed industries are stealing food from West African communities*. [28 d'agost de 2024]
<https://es.greenpeace.org/es/wp-content/uploads/sites/3/2021/05/Feeding-a-Monster-EN-low-res.pdf>

Greenpeace. (01/06/2021). *Greenpeace revela el dramático impacto de la industria europea de harinas y aceite de pescado en África occidental*. [28 d'agost de 2024]
<https://es.greenpeace.org/es/sala-de-prensa/comunicados/greenpeace-revela-el-dramatico-impacto-de-la-industria-europea-de-harinas-y-aceite-de-pescado-en-africa-occidental/>

Greenpeace. (04/12/2020). *Las políticas de expolio de recursos de África occidental aboca a muchas personas a emigrar*. [28 d'agost de 2024]
<https://es.greenpeace.org/es/sala-de-prensa/comunicados/las-politicas-de-expolio-de-recursos-de-africa-occidental-aboca-a-muchas-personas-a-emigrar/>

Greenpeace. (19/11/2020). *Europe wants Senegal's fish but rejects its migrants*. [28 d'agost de 2024]
<https://www.greenpeace.org/africa/en/press/12666/europe-wants-senegals-fish-but-rejects-its-migrants/>

Greenpeace. (21/11/2020). *Cuando la desesperación gana y el desastre se instala en las costas senegalesa y canaria*. [28 d'agost de 2024]
<https://es.greenpeace.org/es/noticias/cuando-la-desesperacion-gana-y-el-desastre-se-instala-en-las-costas-senegalesa-y-canaria/>

Guía de ONG. [Consultat: 2 d'abril de 2024]
<https://www.guiaongs.org/directorio/ongs/accem-5-1-2211/>

Hameida, E. (18/07/2024). *Menores migrantes denuncian maltrato en Canarias: "Sé que no estoy en casa, pero quiero que me traten bien"*. RTVE. [3 de setembre de 2024]
<https://www.rtve.es/noticias/20240718/menores-migrantes-denuncian-maltrato-canarias/16189695.shtml>

Kabunda, M. *El neocolonialismo en África: sus formas y manifestaciones*. *África América Latina*, 24, 63-68. [19 de setembre de 2024]
https://sodepaz.org/wp-content/uploads/images_sodepaz_ant/pdf/revista024/11_neocolonialismoafrica.pdf

Kyle, G. (05/2018). *África, despojada de sus recursos pesqueros*. Le Monde diplomatique. [28 d'agost de 2024]
<https://mondiplo.com/africa-despojada-de-sus-recursos-pesqueros>

Lament, J. (02/10/2024) *El Gobierno ofrece al PP repartir a los menores migrantes según la población de cada comunidad autónoma*. *El Mundo*.
<https://www.elmundo.es/espana/2024/10/02/66fc2fa4e85ece3b568b4580.html>

Levenson, M. (29/10/2020). *At Least 140 Drown in Worst Shipwreck of 2020, U.N. Agency Says*. *New York Times*. [28 d'agost de 2024]
<https://www.nytimes.com/2020/10/29/us/senegal-migrants-drowned.html>

Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones. (24/10/2023). *El gobierno concede una subvención a Canarias de 50 millones para compensar sus gastos migratorios*. [24 de setembre de 2024]

<https://www.inclusion.gob.es/ca/w/el-gobierno-concede-una-subvencion-a-canarias-de-50-millones-para-compensar-sus-gastos-migratorios>

Ministerio de Interior. (2024). *Informe quincenal, inmigración irregular 2024*. [Consultat: 20 de setembre de 2024]

https://www.interior.gob.es/opencms/export/sites/default/galleries/galeria-de-prensa/documentos-y-multimedia/balances-e-informes/2024/16_informe_quincenal_acumulado_01-01_al_31-08-2024.pdf

Ministerio de Interior. *Protección Internacional*. [Consultat: 27 d'agost de 2024]
<https://proteccion-asilo.interior.gob.es/es/proteccion-internacional/que-es-la-proteccion-internacional/>

Ministerio del Interior. *Inmigrantes irregulares llegados a Canarias (Serie histórica 2001-2015)*. [Consultat 12 de maig de 2024]

https://www.interior.gob.es/opencms/pdf/bal_inm_irregular_2015_6373514.pdf

Ministerio del Interior *Balance inmigración irregular 2016*. [Consultat 12 de maig de 2024]

https://www.interior.gob.es/opencms/pdf/prensa/balances-e-informes/2016/bal_inmigracion_irregular_2016.pdf

Ministerio del Interior *Informe quincenal de inmigración irregular datos acumulados del 1 de enero al 15 de diciembre de 2019*. [Consultat 12 de maig de 2024]
https://www.interior.gob.es/opencms/pdf/prensa/balances-e-informes/2019/informe_quincenal_acumulado_01-01_al_15-12-2019.pdf

Ministerio del Interior *Informe quincenal de inmigración irregular datos acumulados del 1 de enero al 31 de diciembre de 2018*. [Consultat 12 de maig de 2024]
https://www.interior.gob.es/opencms/pdf/prensa/balances-e-informes/2018/24_informe_quincenal_acumulado_01-01_al_31-12-2018.pdf

Ministerio del Interior *Informe quincenal de inmigración irregular datos acumulados del 1 de enero al 31 de diciembre de 2021*. [Consultat 12 de maig de 2024]
https://www.interior.gob.es/opencms/pdf/prensa/balances-e-informes/2021/24_informe_quincenal_acumulado_01-01_al_31-12-2021.pdf

Ministerio del Interior *Informe quincenal de inmigración irregular datos acumulados del 1 de enero al 31 de diciembre de 2023*. [Consultat 12 de maig de 2024]
https://www.interior.gob.es/opencms/export/sites/default/galleries/galeria-de-prensa/documentos-y-multimedia/balances-e-informes/2023/24_informe_quincenal_acumulado_01-01_al_31-12-2023.pdf

Morel, S. (19/09/2021). Le nombre d'arrivées de migrants aux Canaries a doublé depuis le début de l'année. *Le Monde*. [Consultat: 20 de setembre de 2024]
https://www.lemonde.fr/afrique/article/2021/09/29/le-nombre-d-arrivees-de-migrants-aux-canaries-a-double-depuis-le-debut-de-l-annee_6096509_3212.html

Mujeres en marcha. *Invisibilizadas: Mujeres migrantes en el cruce de fronteras*. [18 de setembre de 2024]
<https://invisibilizadas.mujeresenmarcha.org/#recomendaciones>

Mujeres y Salud. (05/11/2021). *INMIGRACIÓN, PATERAS Y GÉNERO*. [18 de setembre de 2024]
<https://matriz.net/numero-50/inmigracion-pateras-y-genero/>

Naranjo, J. (21/11/2021). *Viaje a Mbour, la costa senegalesa de los naufragios olvidados: "Este lugar está muerto"*. *El País*. [17 de setembre de 2024]
<https://elpais.com/espana/2020-11-20/mbour-la-costa-de-los-naufragios-olvidados.html>

Nkrumah, K. (2009). *Neo-colonialism: the last stage of imperialism*. Panaf LTD Organización Internacional para las Migraciones. *Missing Migrants Project*. [18 de setembre de 2024]
<https://missingmigrants.iom.int/>

Radio 5. (18/12/2023). *La triple violencia que sufren las mujeres migrantes*.
<https://www.rtve.es/play/audios/mas-cerca/triple-violencia-sufren-mujeres-migrantes/7038530/>

Recio, E. (30/06/2024). *El colapso en Canarias provoca el horror en los centros de menores: basura, insectos....* *The Objective*. [24 de setembre de 2024]
<https://theobjective.com/sociedad/2024-06-30/colapso-canarias-horror-centro-menores/>

Redacción RTVC. (08/09/2024). *Más de 25.000 migrantes han llegado a Canarias en lo que va de año*. RTVC. [Consultat: 20 de setembre de 2024]
<https://rtvc.es/mas-de-25-000-migrantes-han-llegado-a-canarias-en-2024/>

Rodríguez, J. (26/08/2024). *Treinta años de pateras en Canarias: siete hitos en la historia de la ruta migratoria más peligrosa*. *El Público*. [14 de setembre de 2024]
https://www.eldiario.es/desalambre/migrar-europa-utilizar-cayuco-pescar_1_1784256.html

Rodríguez, M. (21/12/2018). *Explotación pesquera en Senegal: "Si ya no puedo usar mi cayuco, lo haré para ir adonde se llevan los peces"*. *elDiario.es*. [28 d'agost de 2024]
<https://www.publico.es/sociedad/treinta-anos-pateras-canarias-siete-hitos-historia-ruta-migratoria-peligrosa.html#analytics-buscador:listado>

Sofía Picó Olaortua. *De pescadores a manteros*. [28 d'agost de 2024]
<https://sofiapic.com/de-pescadores-a-mantearos>

Surinyach, A. (28/11/2023). *Mar de Luto*. 5W. [19 de setembre de 2024]
<https://www.revista5w.com/temas/migraciones/mar-de-luto-95831>

Teachers For Future. *Migraciones climáticas*. [19 de setembre de 2024]

<https://teachersforfuturespain.org/migraciones-climaticas/>

The migration route. (05/12/2023). *¿Cómo se llega desde Senegal hasta Canarias?* [17 de setembre de 2024]

<https://www.themigrationroute.com/2023/12/05/como-se-llega-desde-senegal-hasta-canarias>

TVC. (26/12/2023). *“El relato migratorio de las mujeres está marcado por la violencia sexual”* [24 de setembre de 2024]

<https://rtvc.es/el-relato-migratorio-de-las-mujeres-esta-marcado-por-la-violencia-sexual/>

Unió Europea, (14/11/2019). *Council Regulation (EU) 2019/1926 of 14 November 2019 on the allocation of fishing opportunities under the Protocol on the implementation of the Agreement on a Sustainable Fisheries Partnership between the European Union and the Republic of Senegal*. [Consultat: 20 de setembre de 2024]

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019R1926&qid=1424957307348>

Unió Europea. (2023, octubre). *Política de inmigración*. [Consultat: 26 de febrer de 2024]

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/es/sheet/152/la-politica-de-inmigracion>

Unió Europea. (2024, gener). *Pacto sobre Migración y Asilo*. [Consultat: 26 de febrer de 2024]

<https://www.consilium.europa.eu/es/policies/eu-migration-policy/eu-migration-asylum-reform-pact/>

Unió Europea. *Asylum, Migration and Integration Fund*. [Consultat: 17 de març de 2024]

https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/asylum-migration-and-integration-fund_en?prefLang=es

Unión Europea. *Normas uniformes para las solicitudes de asilo*. [Consultat: 27 d'agost de 2024]

<https://www.consilium.europa.eu/es/policies/eu-migration-policy/eu-migration-asylum-reform-pact/rules-asylum-applications/#fair>

Unión Europea. *Respuesta ante situaciones de crisis migratoria y de fuerza mayor*. [Consultat: 27 d'agost de 2024]

<https://www.consilium.europa.eu/es/policies/eu-migration-policy/eu-migration-asylum-reform-pact/migration-crisis/#measures>

Unión Europea. *Un procedimiento de asilo común*. [Consultat: 27 d'agost de 2024]

<https://www.consilium.europa.eu/es/policies/eu-migration-policy/eu-migration-asylum-reform-pact/asylum-procedure/>

Valdés, A. *Octubre marca el récord de llegadas de migrantes a Canarias en un mes: 14.976 personas*. El Público. [Consultat: 20 de setembre de 2024]

<https://www.publico.es/sociedad/octubre-marca-record-llegadas-migrantes-canarias-mes-14-976-personas.html#analytics-buscador:listado>

Vargas, J. (09/09/2022). *El Gobierno deporta de Canarias a Marruecos a un migrante marfileño pese a una orden judicial que lo impedía*. El Público. [Consultat: 27 d'agost de 2024]

<https://www.publico.es/sociedad/gobierno-deporta-canarias-marruecos-migrante-marfileno-pese-orden-judicial-impedia.html>

Vargas, N. (19/05/2024). *Radiografía de la red de atención a migrantes en Canarias: la acogida de menores sigue siendo su punto débil*. El Diario. [3 de setembre de 2024]

https://www.eldiario.es/canariasahora/migraciones/radiografia-red-atencion-migrantes-canarias-acogida-menores-sigue-punto-debil_1_11376016.html

Vega, G. (28/02/2021). *Las Raíces, el campamento 'maldito' para los migrantes en Canarias*. El País. [3 de setembre de 2024]

<https://elpais.com/espana/2021-02-27/las-raices-el-campamento-maldito-para-los-migrantes-en-canarias.html>

Vega, G. (30/08/2024). *Canarias aguarda el repunte de cayucos tras cerrar su verano migratorio más intenso*. El País. [3 de setembre de 2024]

<https://elpais.com/espana/2024-08-30/canarias-aguarda-el-repunte-de-cayucos-tras-cerrar-su-verano-migratorio-mas-intenso.html>

6. ANNEXOS

Guió entrevistes

Entrevista als testimonis que han viscut la ruta migratòria per via marítima d'Àfrica a Canàries.

- Com es diu?
- Quina edat té?
- A què es dedicava allà? Quina era la seva feina?
- Com era la seva vida allà, quins van ser els motius/causes que el van impulsar a emigrar cap a Europa?
- Té família? Si és així, ells estan aquí a Europa? O estan en el seu país d'origen? Té intenció de portar-los cap aquí a Europa?
- Coneixia altres tipus de rutes per anar cap a Europa? La ruta migratòria que ha seguit era la seva única opció? Per què va escollir aquesta via? Coneixia alguna altra persona que l'hagués seguit?
- Ha vingut sol o acompanyat? Si és acompanyat, de qui, quina relació té amb aquesta persona? Com ha sigut compartir aquesta experiència tan dura amb aquesta persona?
- Si es veu en cor, pot explicar com va ser el procés de tota la ruta? Amb quin tipus d'embarcació ha vingut? Quantes persones hi havia a l'embarcació? Quant ha hagut de pagar? Des que surt de casa seu, fins que arriba aquí, a Canàries? Com es va sentir?
- Com ha sigut l'arribada a Canàries? S'ha sentit benvingut, ben acollit? L'ajuda que li han proporcionat ha estat l'òptima? Creu que hi hauria d'haver més facilitats?
- Quin és el seu objectiu en venir a Europa? Es vol quedar aquí a Espanya? Vol anar a un altre país?
- Per últim, com que aquest és un espai per donar-li veu, si vol expressi el que vulgui, un missatge...

Entrevista als voluntaris, organitzadors, impulsors de les diferents organitzacions que ajuden a les persones que arriben a Canàries a través de la ruta migratòria per via marítima des d'Àfrica.

Voluntaris

- Com es diu?
- Quina edat té?
- En quina ONG participa?
- Quina és la seva professió? Quina formació ha obtingut?
- Quin és el teu rol dins de l'ONG? Quin protocol seguia des que s'anuncia que hi ha una arribada?
- Què el va impulsar a ajudar a les persones immigrants que arriben aquí a Canàries?
- Quina ha sigut la seva experiència? Com va arribar a fer de voluntari a aquesta organització?
- Com és l'organització dins l'ONG? Com es reparteixen els torns? Com és la coordinació amb els altres cossos d'atenció? Se segueix el mateix protocol amb una dona, que amb un nadó, home?
- On creu que hi ha més mancances i quines són a l'hora d'ajudar tant a l'arribada dels immigrants, com en la seva integració i acollida, ja sigui per la part legal, facilitació de documentació "papers" perquè puguin treballar i prosperar econòmicament, tan bon punt arriben, la facilitació d'un habitatge. També l'acollida de la població pròpia o ja establerta del país cap a aquestes persones.
- Com es podria millorar aquesta ajuda? Per part de qui s'hauria de promoure més?

Fundadors d'organitzacions o associacions:

- Com es diu?
- Quina edat té?
- En quina ONG participa?
- Quina és la seva professió? Quina formació ha obtingut?
- Quin és el teu rol dins de l'ONG? Quin protocol seguia des que s'anuncia que hi ha una arribada?
- Què li va impulsar a crear aquesta associació?
- Com ha sigut el procés? Quines dificultats ha tingut?
- On creu que hi ha més mancances i quines són a l'hora d'ajudar tant a l'arribada dels immigrants, com en la seva integració i acollida, ja sigui per la part legal, facilitació de documentació "papers" perquè puguin treballar i prosperar econòmicament, tan bon punt arriben, la facilitació d'un habitatge. També l'acollida de la població pròpia o ja establerta del país cap a aquestes persones.
- Com es podria millorar aquesta ajuda, per part de qui s'hauria de promoure més?

Enquesta a persones de Canàries sobre la seva opinió respecte a aquest fenomen.

- Com es diu?

- Quina edat té?
- Quina és la seva professió/formació?
- Què opina sobre l'arribada d'immigrants a Canàries des d'Àfrica a través de la via marítima?
- Per quins motius té aquesta opinió?

Transcripció de les entrevistes

S'han transcrit les entrevistes tal com van ser gravades, encara que hi hagués errors en el llenguatge. D'aquesta manera també proporciona informació, per exemple, la dificultat de l'idioma.

Enllaç a la carpeta amb els àudios de l'entrevista: [ÀUDIOS ENTREVISTES](#)

Entrevista Ana Hernández Perruquera de 47 anys.

No li agrada l'arribada dels immigrants, ja que sent que els donen més atenció a ells que els mateixos illencs, i que a més a més, són ells els que ho paguen. També diu que l'illa ja no està capacitada per rebre més immigrants i per culpa d'això els recursos s'esgoten, i els serveis es col·lapsen, com la sanitat. A més a més, diu que molta de les feines les fan els immigrants sense papers, perquè així els empresaris no han de pagar seguretat social i un sou més baix, llavors com que guanyen diners prefereixen contractar-los a ells en comptes dels espanyols, ella diu que això genera encara més pobresa entre la gent nativa de les illes Canàries.

Testimoni 1: Mousa, 32 anys, pescador

(Violeta) *¿Como te llamas?*

(Mousa) *Mousa*

(Violeta) *¿Qué edad tienes?*

(Mousa) *Treintaiidos.*

(Violeta) *¿De dónde vienes?*

(Mousa) *De patera*

(Violeta) *Vale, ¿pero de qué país vienes?*

(Mousa) *Las palmas*

El traductor que hi havia allà, li diu en Wolof, que de quin país prové.

(Mousa) (Després d'entendre-ho) *De Senegal, sí.*

(Violeta) *¿A qué te dedicabas en Senegal?*

El traductor li fa la pregunta en Wolof.

(Mousa) *Era pescador.*

(Violeta) *¿Qué te impulsó a venir aquí?*

El traductor li fa la pregunta en Wolof.

(Mousa) *Antes, mi familia muy pobre, yo soy el niño mayor. Yo decir a mi padre y a mi madre, yo querer ayudar a mi familia, mis niños, mis niñas. Claro que sí.*

(Violeta) *Entonces, ¿Tienes familia aquí?*

(Mousa) *¿Aquí? No.*

(Violeta) *¿Allí?*

(Mousa) *Senegal, sí.*

(Violeta) *¿Y tienes intención de que más tarde vengan para aquí?*

El traductor li fa la pregunta en Wolof.

(Mousa) *¡¡¡Sí!!! Claro*

(Violeta) *¿Conocías alguna otra persona que hubiese venido aquí antes, un amigo, un familiar?*

El traductor li fa la pregunta en Wolof.

(Mousa) *No.*

(Violeta) *¿Y como llegaste, entonces, a conocer esta vía para llegar aquí?*

El traductor li fa la pregunta en Wolof.

(Mousa) *Si, si* (intenta respondre en castellà, no pot i en Wolof li respon al traductor.)

(Traductor) *Él era pescador y tenía el barco, y vino en su barco.*

(Mousa) *Dime, dime, vamos.*

(Violeta) *¿Si te sientes cómodo, me puedes contar un poco el proceso de como fue la ruta para llegar aquí? ¿Cómo te sentiste?*

El traductor li fa la pregunta en Wolof.

(Mousa) *Responde en Wolof*

(Traductor) *Él antes de venir ya había su mujer que estaba embarazada y no tenía trabajo y él tenía que cuidar de su familia, porque su padre que ha muerto y él tenía que cuidar de sus hermanos y tenía una mujer embarazada y tenía que salir para buscar algo.*

(Mousa) *Continúa la historia en Wolof.*

(Traductor) *Él ha cogido su barco y ha hecho 10 días en el mar*

(Mousa) *En el mar forte. Tres días sin comer, sin beber a-agua, porque en el mar sal. Y muy complicado. 25 gente muerta.*

(Traductor) *Y sus amigos han muerto en el barco y los han tirado al mar.*

(Violeta) *¿Y cuántos eran en el barco?*

(Mousa) *En el barcoooo, sesentaaiiciin* (Dubta)

(Violeta) *¿Sensentaicino?*

(Mousa) *Sí.*

(Mousa) *Parla en Wolof al traductor, i diu Mauritània*

(Violeta) *¿Saliste de Mauritania?*

(Mousa) *Sí, de Mauritania.*

(Violeta) *¿Y llegaste, en qué isla? ¿Aquí en Tenerife?*

(Mousa) *No aquí en Tenerife. Las Palmas*

(Violeta) *¿Las Palmas?*

(Mousa) *No las Palmas, La Palma.*

(Violeta) *¿Y cómo fue tu llegada aquí a Canarias, te sentiste bienvenido, bien acogido?*

El traductor li fa la pregunta en Wolof.

(Mousa) *¡Sí, sí! Muy bien, la policía, Cruz Roja, todos. 2020.*

(Violeta) *¿Llegaste en 2020?*

(Mousa) *2020. Comer, habla la gente, ayudarte, comida, ropa. Sí, todo tranquilo. Yo no tengo móvil antes. Y complicado, mi familia no sabe donde estamos. (Li van donar un mòbil i va avisar la familia)*

(Violeta) *¿Y cuál es su objetivo en venir aquí a Europa? ¿Quiera quedarse aquí en España o ir a otro país?*

(Mousa) *Noo, yo quiero vivir aquí, Tenerife, Senegal.*

(Violeta) *¿Pero te quieres quedar aquí en Tenerife?*

(Mousa) *Explica en Wolof*

(Traductor) *Cuando se arregle, quiere ir a Senegal y luego regresar.*

(Violeta) *¿Quieres añadir algo más?*

(Mousa) *Buuff, no ya está bien mucho cosa*

(Violeta) *De acuerdo, muchas gracias.*

Testimoni 2: Aida Acosta Rival, senyora de 73 anys que s'asseu en un banc d'on cada dia, per ensenyar als nois que volen i estan allà al voltant, castellà.

(Aida) *Son gente buenísima, encantadora, con mucho corazón e interés. Entonces, es injusto, por ejemplo, que yo he vivido, venir aquí la policía corriendo. ¡Ellos no son delincuentes! Que vayan por ahí a buscar personas con problemas, ellos tienen que ganarse la vida, ayudar a su familia. Oye, que no pueden venir así corriendo con el coche ese todo lleno de policías, NO. Pero afortunadamente no es siempre, pero cuando pasa es muy triste porque ellos no se merecen eso, de verdad. Tú a ellos siempre les preguntas, ellos siempre quieren ayudar a su familia, por ejemplo, les pongo ejercicios hechos por mí, así. Por ejemplo, una cosa que yo puse, mmm, que haces tu tiempo libre, eso me hizo*

mucha gracia, muchos no saben lo que es, no tienen tiempo libre, trabajan doce horas. Uno me dice, pensar como puedo ayudar a mi familia, ¿y yo le digo cómo vas a estar en tu tiempo libre pensando en eso? ¡NO!, cuando tú seas mayor y trabajes, ayudas a tu familia, ahora no pienses en eso. Cosas muy tristes que te llegan, y te das cuenta como son. ¿Qué niño de aquí te dice eso? Ni de aquí, ni de la península, ni de nada. ¿Entiendes? Pensar en cómo ayudar a mi familia, por ejemplo, ¿Quién dice eso? O, no tengo tiempo libre, o que es el tiempo libre, entonces eso te llega y te dan ganas de ayudarles. Entonces, claro, me pongo en mi casa a pensar y hacerles cosas. Y entonces vengo aquí un ratito, me entretengo y me voy contenta. Bueno, tu pregunta.

(Violeta) No, bueno, un poco eso, ¿Qué te había impulsado a venir aquí a ayudar?

(Aida) Sabes cómo empecé yo aquí? Fíjate, yo soy de aquí, claro, y una vez, hace mucho tiempo, estaba aquí sentada y justo Alu, era Alu. Estaba con unos señores y entonces tenía un problema de español que yo lo estaba oyendo y pensando, el chico no entiende nada. Me da pena, entonces yo le dije: Mira, si necesitas algo de español cuando yo esté sentada me puedes preguntar, no me importa. Ya está. Ya estaba negro por todas partes. Ahora hay menos, pero cuando eso! Mira, hasta ahí sentados en la pila, y yo dije aaaaa, pero que hice yo? Porque sabes, antes no, pero ahora en el hotel los están ayudando, porque ellos necesitan que los ayuden, necesitan más. Por ejemplo, por ejemplo, uno de ellos de 14 años, que nunca había ido al colegio, Mohamed, ai, nunca había ido a un colegio. Le enseñé, y eso me hizo mucha satisfacción, a escribir, ya sabe escribir, ¡aprendió a leer!, aaii, que contento que estaba él, ¿entiende? Y claro. ¡Ah! Y entonces, ese niño, por ejemplo, va al instituto de la Orotava, da la casualidad que mi hija es profesora y él va al instituto de dónde ella trabaja, pero ya ves 14 años, y está con niños mucho más mayores que no se enteran de nada, hacen con ellos en el instituto lo que pueden, pero no están recibiendo lo que requiere. Tendrían que estar con niños más pequeños, porque claro, no saben nada y los meten en un instituto es difícil. Mi hija dice, hago lo que puedo, pero es difícil, ellos no saben nada. No van al colegio, directamente al instituto. O sea, yo cero que aquí colaboramos bastante, la gente colabora, la gente ayuda.

(Idrissa) Claro, hay mucha gente que colabora, pero hay otros que no.

(Aida) Sí, igual que la policía, como el Antonio

(Mansur) Antonio trabaja

(Aida) ¿Antonio está trabajando hoy, entonces? Antonio es un policía muy malo, que tiene ahí, es el típico ese. Me dijo que qué estaba haciendo, y yo, les estoy ayudando a aprender. Y me dice a mí, ¡el policía, a mí!!: Pues enséñales a no poner las cosas ahí tiradas en el suelo. Y yo: a mí me importa ayudarles a ellos y ellos se están ganando la vida, eso no es problema mío. Antonio es, yo les dije a ellos, Antonio es tolete, tolete es una palabra muy canaria. Y es, yo que sé, ahí. A ver, oigo muchísimo, a la gente hablar y odio,

no soy racista, lo primero no soy racista, peero, ahí va, peero, esto hay que solucionarlo, quitándonos nuestros trabajos, ¿Qué mentiras son esas?, estos me van a quitar a mí el trabajo? ¿Qué locura es esa? Gente como más ignorante, inculta, bueno, no sé como decirlo. Suerte que de esa no hay mucha, pero lo hay. Lo hay, y a veces me dan ganas de, aaii, tengo que callarme la boca, porque a veces oigo cosas, que me pongo, ¡por favor, que brutalidad! ¿Qué van a quitar el trabajo esta gente, por favor? Pero bueno, yo procuro ayudar, y muchos me llaman mami, y yo, si pocos hijos negros, voy a tener yo. Son cariñosos, son muy buenos. (es dirigeix el noi que està al seu costat i li diu) Eres bueno, pero sabes el problema que tienes, que vas muy rápido siempre, todo corriendo, y por eso haces mal la tarea. Haces mal la tarea porque vas muy rápido. Igual que habla mal porque no piensas antes de hablar. ¿Qué pasa? Ellos ya llevan aquí más tiempo y es más difícil de enseñar, porque ya de entrada han aprendido: hablar, comer... Infinitivos, entonces los verbos solo dicen: hablar muy rápido, no: hablo muy rápido... Por eso les doy mucho de conjugar los verbo. (es dirigeix el noi que està al seu costat i li diu) ¿Qué aprendiste tú el otro día?

(Mansur) Estoy sudando

(Aida) Se ponen todos contentos cuando aprenden algo. Y yo también, tonterías como esas que te ponen muy contento. Pero bueno, yo espero que haya mucha gente que les ayudé, ellos estan aquí de paso, esto no es una cárcel, después hay una cosa que me da mucha pena, once, catorce años, por ejemplo Mohamed. Vienen aquí, cuando están empezando a tener aquí contactos, en el instituto, en el colegio y tal, empiezan a mandarlos a fuera: ¡Llévalos antes! Pa' que no tengan aquí amigos y después a otra parte. Eso es muy triste. Cuando ya conoces un poco la zona, pumba, pa' otra parte.

(Idrissa) En el centro hay muchos que tiene dividirlo, llevarlo a otro lado.

(Aida) A esos no te los lleves porque ya están un poquito adaptados, y no sé, eso está mal hecho.

(Violeta) Sí, eso nos pasaba ayer, nos contaban ayer en el campamento, que ahora, muchos se iban para Madrid y eso, y algunos estaban tristes porque claro, ahí ya tenían amigos y eso y si se iban...

(Aida) No esperen a que tengan amigos, eso es mi batalla, que no esperen a que tengan amigos , hazlo antes, tienen que irse fuera, muy bien, pero antes de que tengan amigos, de que conozcan la isla. Es que hay muchas cosas que arreglar. Pero yo no voy a arreglar el mundo, pero bueno, pero me gustaría.

Me acuerdo de uno, que no me acuerdo de como se llamaba, el que en la patera, le cortaron los dedos, le fueron cortando los dedos, a ese me acuerdo de que hasta un, un móvil le regalé yo. Aii, ese fue muy triste, una infección, tres meses en la clínica, cortandole tres dedos o más. Bueno al final era un desastre lo que tenía, no sé ahora donde está, yo

tengo hasta su móvil. Pero después mira, otra cosa que dice la gente, ai que vergüenza que digan eso, "pero ellos tienen de todo, todos tienen móvil", pero muchacha si tu tienes un niño tu no quieres darle un móvil haber como está tu hijo. ¿Qué pasa, los tuyos son mejores, o qué? Las madres, los padres de ellos ellos se van ahí en una patera, y después no tienen un móvil cómo le dices a tu madre, tu padre a tu familia, estoy bien, llegué o no estoy bien. ¡Normal que tengan un móvil! Si no como se ponen en contacto. No entiendo. Una vez, uno, pobre, que estaba aquí hablando así, dice que no sabía nada de la familia. ¿Por qué? Eso no está bien. Se ve que se le rompió el móvil. Lo siento, yo no soy rica eh, de verdad. Pero le dije, vete a ver cuando vale ese móvil, pero eso, hay que ayudar cuando se puede, que después te quedas tu con tintas. Por la noche menos mal que ese chico ya llamó a su familia. Es así, ni más bueno ni más malo, da igual, que sean ellos o que sea yo que sé. Hay que ponerse en el lugar de la gente y ya está. Yo también tengo hijos, tres hijos y me gusta siempre saber de mis hijos. Pues las madres de ellos también o su familia. [...]

(Violeta) Muchas gracias Aida

(Aida) No, nada, a ustedes.

Testimoni 3: Mansur, de 27 anys, venedor ambulante.

(Violeta) ¿Cómo te llamas?

(Mansur) Mansur

(Violeta) ¿Qué edad tienes?

(Mansur) ¿Qué?

(Violeta) ¿Cuántos años tienes?

(Mansur) Veintesiete

(Violeta) ¿Cuándo estabas en Senegal, que trabajo tenías, a qué te dedicabas?

(Mansur) ¿En Senegal? ¿Trabajo para Senegal?

(Violeta) Sí

(Aida) ¿Qué hacías tú, en Senegal?

(Mansur) Ambulante

(Violeta) ¿Vendedor ambulante?

(L'Idrissa fa la pregunta en Wolof, per tal que en Mansur l'entengui)

(Mansur, quan entén la pregunta respon) Sabata, sabata

(Aida) Aaaa! Vendías zapatos

(Mansur) Yo vendía zapatos, en Senegal, sí.

(Violeta) Aaah, de acuerdo, vendías zapatos.

(Aida) ¿Pero en la calle?

(Mansur) *Sí, por la calle.*

(Violeta) *¿Y cómo es que decidiste venir aquí?*

(Mansur) (Dubta) *Llevo tres años aquí.*

(Violeta) *¿Y por qué?*

(Mansur) *Sí, mi familia aquí, mi padre.*

(Violeta) *¡Ah! ¿Tu padre estaba aquí?*

(Mansur) *Sí, él vino aquí para trabajo y ayudar a mi familia.*

(Violeta) *¡Ah! Entonces, ¿tú viniste aquí a ayudar?*

(Mansur) *Sí*

(Violeta) *¿Y cuánta familia tienes aquí?*

(Mansur) *Mi padre y hermano de mi padre.*

(Violeta) *¿Y allí también tienes familia?*

(Idrissa, dirigiéndose a Mansur) *En Senegal.*

(Mansur) *Sí, familia en Senegal.*

(Violeta) *¿Y viniste solo?*

(L'Idrissa li tradueix la pregunta)

(Mansur) *Sí.*

(Aida) *¿Tú también viniste en patera?*

(Mansur) *No, yo vine en avión.*

(Violeta) *¿Y cómo te has sentido al llegar aquí?*

(Mansur) *Sí, aquí yoo, he sentido, porque aquí, yo gusta aquí.*

(Violeta) *¿Te gusta?*

(Mansur) *Sí, porque aquí mucho persona sabe empatizar, como Aida, mejor. (Parla amb l'Idrissa en Wolof). Quieren para ayudarme, entonces, yo pensar mucho mejor.*

(Violeta) *Entonces, te has sentido bienvenido, bien acogido, ¿no?*

(Mansur) *Sí, sí.*

(Violeta) *¿Y tu objetivo era quedarte aquí en Tenerife, en Canarias?*

(Mansur) *Sí. Yo quiero vivir solo aquí.*

(Violeta) *¿Y tu objetivo es trabajar aquí, para ganar dinero y mandarla luego a tu familia?*

(Mansur) *Sí, yo trabajar aquí para mandar dinero a mi familia y ayudarla. Por eso yo trabajo por la calle. Porque yo no tiene papeles. Para buscar trabajo a otro sitio. Yo tengo solo trabajo calle. Si yo tengo papel, entonces yo buscar para plantas o para bar, restaurante mejor. Porque mucho trabajo aquí. Porque la calle bien, y no bien.*

(Violeta) *Claro, por la policía.*

(Mansur) *Claro, porque la policía no tiene respeto, si tuviera respeto por la persona mejor. Pero la policía no, está molestando mucho. No trabajo tranquilo. Cuando pongo la mercancía aquí yo miro todo. Pero no gusta. [...] Cuando yo tengo lo papel, buscar otro sitio.*

(Violeta) *¿Y cómo tienes el tema de los papeles?*

(Mansur) *Mucho trámite. Yo tengo un abogado que controla todo, y mejor.*

(Violeta) *Pues, muchas gracias.*

(Mansur) *Gracias (Riu).*

Testimoni 4. Babacar de 26 anys, pescador.

(Violeta) *¿Cómo te llamas?*

(Babacar) *Eee, me llamo Babacar.*

(Violeta) *¿Cuántos años tienes?*

(Babacar) *26*

(Violeta) *¿De dónde vienes?*

(Babacar) *de Senegal.*

(Violeta) *¿Y cuál era tu trabajo allí en Senegal?*

(Babacar) *En Senegal, mi trabajo era en el mar.*

(Violeta) *¿Eras pescador?*

(Babacar) *Sí, soy pescador.*

(Violeta) *¿Cómo era tu vida allá, y por qué decidiste venir aquí?*

(Babacar) *Porque mi vida está difícil, en el mar no hay mucho pescado ahora y me vine aquí a trabajar y a buscar la vida.*

(Violeta) *¿Y tienes familia?*

(Babacar) *Sí, tengo familia.*

(Violeta) *¿Y la tienes aquí?*

(Babacar) *Aquí también, sí.*

(Violeta) *Pero allí también, ¿no? En Senegal.*

(Babacar) *Sí, en Senegal también. Mi madre está en Senegal y mi padre.*

(Violeta) *¿Y tienes hermanos allí, en Senegal?*

(Babacar) *En Senegal sí, tengo un hermano pa' allá, y tres hermanos aquí.*

(Violeta) *¿Viniste en patera aquí?*

(Babacar) *Sí, sí, yo vine con patera.*

(Violeta) *¿Y, cómo fue venir aquí?*

(Babacar) *Difícil.*

(Violeta) *¿Y cuántos erais?*

(Babacar) *Más o menos, 225.*

(Violeta) *¿Era muy grande, no? Muchas personas.*

(Babacar) *Sí, muchas personas y no hay mucho espacio. Muy difícil.*

(Violeta) *¿Cuántos días estuvisteis?*

(Babacar) *Estamos aquí más cerca de Tenerife, 60 kilómetros, no hay gasolina y 7 días, después estamos aquí, más cerca ocho días más sin gasolina, estamos esperando la ayuda de... (No li surt la paraula)*

(Violeta) *¿De los guardacostas?*

(Babacar) *Sí, de los guardacostas.*

(Violeta) *¿Viniste solo?*

(Babacar) *Vine con la familia.*

(Violeta) *¿E ibais todos en el barco?*

(Babacar) *Sí.*

(Violeta) *¿Y cómo fue compartir una experiencia tan dura con ellos?*

(Babacar) *Sí, muy difícil. Cada día, cuando levantas y el mar está mal, tú miras, primer cosa miras tu familia, si el barco está bajo, están muertos... Es una cosa muy difícil.*

(Violeta) *Claro, muy duro. ¿Antes de que tu vinieras aquí, conocías a alguien que hubiera venido?*

(Babacar) *Sí, sí. Tengo muchos amigos que están aquí antes que yo.*

(Violeta) *Por eso sabías un poco cómo llegar.*

(Babacar) *Porque yo mirar su trabajo, y ganan más que yo y yo decidir venir aquí. Para ganar dinero. Y ayudar mi familia.*

(Violeta) *¿Cómo fue tu llegada aquí a Canarias, te sentiste bien recibido?*

(Babacar) *Sí, bien. Primer estar en el Hierro, un mes más o menos, después yo quiero vivir aquí en Tenerife y cruz roja me manda aquí. Y en la Cruz yo vivir en hotel tres meses, yo me salir para el Fraile y en el Fraile seis meses más o menos y después yo vine a vivir en la Orotava.*

(Violeta) *¿Y ahora vives en la Orotava?*

(Babacar) *Ahora sí, yo vive en la Orotava.*

(Violeta) *¿Y cada día vienes aquí (Puerto de la Cruz)?*

(Babacar) *Cada día no, hay días que yo voy a Santa Cruz y hay días que yo viene aquí.*

(Violeta) *¿Y tu objetivo es quedarte aquí en la isla, en Tenerife o ir a la península?*

(Babacar) *Mi objetivo es quedarme aquí, cuando todo esté bien, si aquí hay trabajo bien, me quedo aquí. Si no hay trabajo bien, yo me voy a buscar la vida a otro lado.*

(Violeta) *¿Y a otras partes de Europa, como Francia, Inglaterra...?*

(Babacar) *No, yo me quiero quedar aquí.*

(Violeta) *¿Y ahora trabajas solo en esto, en vender?*

(Babacar) *Sí, antes yo trabajo en el platanero, pero ahora no hay trabajo, y yo viniste aquí.*

(Violeta) *¿Hace cuánto que estás aquí?*

(Babacar) *Eeem, tres años, ocho meses, más o menos.*

(Violeta) *¿Y cómo llevas el tema de los papeles?*

(Babacar) *Difícil, antes yo pedir papeles, pero tener un poco problema. Y esperar los próximos meses para pedir otra vez.*

(Violeta) *Entonces, ¿va para largo, no?*

(Babacar) *Sí, sí, para largo.*

(Violeta) *Bueno, pues muchas gracias.*

(Babacar) *Gracias.*

Testimoni 5. Saliou Fall de 21 anys, treballador en un restaurant.

(Violeta) *¿Cómo te llamas?*

(Saliou) *Saliou Fall*

(Violeta) *¿Cuántos años tienes?*

(Saliou) *21 años.*

(Violeta) *¿De dónde vienes?*

(Saliou) *Senegal.*

(Violeta) *¿En qué trabajabas en Senegal?*

(Saliou) *¿Antes? Yo trabajo en un restaurante, como aquí.*

(Violeta) *¿Cómo era tu vida allí y por qué decidiste venir aquí?*

(Saliou) *Porque Senegal de verdad muy duro, tiene trabajar, pero no hay dinero. Y entonces mi padre dice que quiere que yo venga aquí a trabajar, ¿sabes?*

(Violeta) *¿Tienes familia aquí?*

(Saliou) *Sí, yo tengo mi familia aquí.*

(Violeta) *¿Toda aquí, o allí también tienes?*

(Saliou) *Mi padre, mi hermano, mi cuñada viven aquí.*

(Violeta) *¿Pero tu madre vive aquí?*

(Saliou) *No, mi madre vive Senegal.*

(Violeta) *¿Y tienes la idea de traerlos a vivir aquí?*

(Saliou) *Todavía no porque yo no saber mucho aquí y mi padre me ayuda porque yo siempre cuando yo termino de trabajar me voy a mi casa solo.*

(Violeta) *¿Cuánto tiempo hace que estás aquí?*

(Saliou) *Yo tengo aquí casi un año y medio.*

(Violeta) *¿Viniste en patera?*

(Saliou) *No, yo vine con avión.*

(Violeta) *¿Viniste solo?*

(Saliou) *Sí, sí.*

(Violeta) *¿Cómo fue tu llegada aquí, te sentiste bien acogido con las personas de aquí?*

(Saliou) *Sí, mi padre me coge al aeropuerto.*

(Violeta) *Sí, pero, con las personas de aquí el país, ¿Te has sentido bienvenido?*

(Saliou) *Sí, sí, me dice bienvenido, sí. Me regala dinero, sí.*

(Violeta) *¿Tu objetivo al venir aquí era quedarte aquí en España o ir a otro país?*

(Saliou) *No, aquí, aquí en Tenerife.*

(Idrissa) *(Li pregunta en Wolof si no volia anar a Anglaterra)*

(Saliou) *No, Inglaterra todavía no, ahora yo tengo trabajo aquí, no, vamo a ver, vamo a ver si yo...*

(Violeta) *¿Pero te gustaría ir?*

(Saliou) *Sisi, vamo a ver porque en Inglaterra también tiene mucho dinero, mi hermano también.*

(Violeta) *¿Y hablas inglés?*

(Saliou) *Yo no. Español, yo no hablar mucho español, más o menos. Ahora más o menos, porque yo tengo aquí un año y medio.*

(Violeta) *¿Tienes ya los papeles?*

(Saliou) *Ahora yo tengo papeles, porque mi padre tiene nacionalidad. [...]*

(Violeta) *¿Y ahora estás trabajando en una pizzería?*

(Saliou) *En pizzería sí.*

(Violeta) *¿De camarero?*

(Saliou) *No, de camarero no, yo fregar los platos y pizzería también.*

(Violeta) *¿Algo más que quieras decir?*

(Saliou) *Nada, (riu)*

(Violeta) *Pues muchas gracias.*

(Saliou) *¡¡De nada!!*

Testimoni 6: Alex de 19 anys, guàrdia de seguretat

(Violeta) *¿Cómo te llamas?*

(Alex) *Alex.*

(Violeta) ¿Qué edad tienes?

(Alex) *emm, 19.*

(Violeta) ¿De dónde eres?

(Alex) *Senegal*

(Violeta) ¿Cuál era tu trabajo ahí?

(Alex) *Chico seguridad. ¿You speak English?*

(Violeta) *A little bit.*

(Alex) *Ask me in English.*

(Violeta) ¿Cuál fueron los motivos por los que decidiste venir aquí?

(Saliou) Li tradueix la pregunta en un idioma que els dos entenen.

(Alex) *Here is better than Senegal.*

(Violeta) *You have family here?*

(Alex) *No*

(Violeta) *All in Senegal?*

(Alex) *Yes, all in Senegal*

(Violeta) *Your intention is bring them here?*

(Alex) *Yes, if I have make here money. I want to they come here all family, but here the business is not doing much money.*

(Violeta) *Your objective is to help your family in there?*

(Alex) *Yes, with money that I can give them, with, with a house. I want to help them for a house. I want to travel to maca, [...] I want to give them a good job, I want to give them a car.*

(Hi ha una pausa en l'entrevista perquè ell ha d'anar a atendre uns clients, jo parlo amb en Saliou, que està allà fent de traductor i em diu que l'Alex va venir en patera i que viu amb la seva germana)

(Violeta) *¿Por que escogiste esta ruta para venir aquí, conocías a otras personas que la hubiesen hecho?*

En Saliou li tradueix la pregunta

(Alex) *Some people are good, some people are not. Here, in Senegal also, some people are good, some people are bad. That, it, is the life.*

(Violeta) *You come here alone?*

(Alex) *Yes, I have been here seven months.*

(Violeta) *How was the route to arrive here?*

(Alex) *Senegal doesn't have many jobs if you job there you can't help your family, understand. If I come here is better than Senegal. [...]*

(Violeta) *¿En la patera como fue el viaje?*

En Saliou li tradueix la pregunta

(Alex) *It's not easy.*

(Violeta) *How many people were in the patera?*

(Alex) *One hundred. But when we came here, one was dead.*

(Violeta) *How many days you still in the sea?*

(Alex) *Five days.*

(Violeta) *How was your arrival here in Canarias?*

(Alex) *Yes, very nice.*

(Violeta) *Te has sentido bienvenido?*

(Alex) *Sí, sí.*

(Violeta) *Do you feel comfortable here with the people that are from here?*

(Alex) *Yes.*

(Violeta) *What is your objective, stay here in Tenerife or in Canarias, or in another part of Spain or in another country?*

(Alex) *If I had my passport, I want to travel to America.*

(Violeta) *North America?, United States?*

(Alex) *Yes.*

(Violeta) *Pues ya estará, gracias!!*

(Alex) *Gracias!!*

Testimoni 7: Teresa de 37 anys, dependent a una joieria.

(Violeta) *¿Cómo percibes la inmigración que llega aquí a Canarias desde África?*

(Teresa) *Bueno, lo que yo veo es que cada vez llega más gente joven, pero para mí no me influye a mal, conozco, conozco a gente que viene es un caso que tengo varios amigos así de donde yo trabajo y lo veo que tienen ganas de trabajar de buscarse un futuro mejor, así que los veo que vienen para tener una vida mejor i tranquila. Por mi parte positiva, de hecho yo soy una persona ¿empática? ¿Se dice así? Que me pongo en la parte de esa persona, lo que tiene que pasar para venir desde su país hasta aquí, y buuf, yo lo paso mal. Me veo en la situación y no es nada fácil. Y aparte que muchos tienen la edad de mi hijo, 16 años, y digo: es complicado.*

(Violeta) *Muchas gracias por responder.*

(Teresa) *Bueno, muchas gracias.*

Testimoni 8: Idrissa Sagna de 37 anys, secretari general de l'associació Camaleón África.

(Violeta) *¿Cómo te llamas?*

(Idrissa) *Bueno, yo me llamo Idrissa Sagna.*

(Violeta) *¿Cuántos años tienes?*

(Idrissa) *37*

(Violeta) *¿De dónde vienes?*

(Idrissa) *Vengo del Senegal, mmm, de la zona de Casamas.*

(Violeta) *¿Viniste aquí en avión?*

(Idrissa) *Sí, he venido por avión.*

(Violeta) *¿Ya conocías a alguien que estuviera aquí?*

(Idrissa) *No.*

(Violeta) *¿Y viniste por primera vez tu solo?*

(Idrissa) *Sí, bueno, antes viajaba mucho, antes de venir aquí, en Senegal fue un monitor cultural, viajaba un poco por tema de intercambios, y primero he venido un poco de días de vacaciones y luego, sí, pero ya tenía muchos amigos que vivían aquí.*

(Violeta) *¿Cuánto tiempo hace que estás aquí?*

(Idrissa) *Ya hace tres años, tres añitos.*

(Violeta) *¿Fue muy difícil obtener los papeles?*

(Idrissa) *Sí, Sí. Los papeles son lo más complicado aquí, porque, tenía suerte de hablar un poco español antes de, antes de venir, pero de toda manera sí, cuesta muchísimo conseguir papeles. He tardado casi un año y medio antes de conseguir los papeles. Y sí.*

(Violeta) *¿Ahora a qué te dedicas?*

(Idrissa) *Ahora, bueno, estoy trabajando en un parque como jardinero, y en mi tiempo libre me dedico a la asociación como voluntario de la asociación, un poco con los proyectos de la asociación, todo lo que es de la asociación ya, me dedico a eso.*

(Violeta) *¿En qué ONG participas, cómo se llama?*

(Idrissa) *Bueno, en que trabajo se llama Camaleón África, Camaleón África, sí.*

(Violeta) *¿Cuál es tu rol dentro de la asociación?*

(Idrissa) *Dentro de la asociación soy el secretario general de Camaleón África.*

(Violeta) *¿Tenéis o conoces algún protocolo cuando llega alguna patera o si participáis en eso?*

(Idrissa) *No trabajamos directamente cuando llega, a veces la Cruz Roja, tenemos monitores como Paco, Mansur que están ya dentro del centro, a ellos siempre los llaman para la traducción y eso, los que están ya dentro. También como son socios de la asociación, también colaboramos, cuando los niños salen ya del centro intentamos crear actividad para esos niños, a veces les falta actividad en su tiempo libre, intentamos crear algo para ellos.*

(Violeta) *¿Qué te impulsó a participar en la asociación o cómo conociste la asociación y decidiste, bueno, pues me voy a apuntar?*

(Idrissa) *Bueno, pues la asociación la conozco, bueno, cuando llegué aquí, bueno, allí en Senegal casi es, fue, mi trabajo ahí, como en una asociación, aquí cuando llego lo primero que he preguntado, si hay una asociación senegalés o africano que esté haciendo cosas para los chicos y de eso ya he encontrado esta asociación, Camaleón África que ya desde 2017 ya estaba creada, pero no tenían actividad, porque falta de gente, falta también de jóvenes para sacar a hacer la actividad ee, bueno, por eso ya me he comprometido con muchos de mis amigos y hemos empezado, ya hace tres años a hacer varias cosas que son bonitas.*

(Violeta) *¿Cómo ha sido tu experiencia?*

(Idrissa) *¿En la asociación?*

(Violeta) *Sí.*

(Idrissa) *Bueno, fue, una experiencia, bueno, puedo decir que a veces duro, veces bonito. Por ejemplo, para hacer una actividad siempre nos cuesta porque, primero tenemos que hacer mucho papeleo para actualizaciones y todo eso a veces en el último momento no nos autorizan a hacer la actividad, y a veces también las actividades la gente no pueden venir porque se dedican a vender en la calle y no tenemos respondiente de como lo queremos. Porque lo que queremos cuando hacemos actividad que las, para, por ejemplo, de sensibilización o un taller de algo que la gente, han pactado, por ejemplo los chicos de migrantes que ellos participan, pero muchas veces poco participan y los que participan más son la población de aquí y para mostrar algo de allí, los jóvenes tiene que mostrarlo. Y eso es lo que también nos cuesta un poco. Y también lo comprendemos también, porque ellos dependen de eso y a veces perder una hora dos horas no le vale la pena, aunque siempre lo decimos, eso lo tenéis que sacrificar una hora al mes no te va a arruinar.*

(Violeta) *¿Cómo está organizada la asociación, por ejemplo, presidente... sabes?*

(Idrissa) *Sí, sí. Bueno, está organizada con el presidente, el vicepresidente, secretario, tesoro y el encargado de la actividad cultural, de los proyectos, sí casi son esos puestos que se van moviendo un poco la asociación.*

(Violeta) *¿Y todos sois senegaleses?*

(Idrissa) *Bueno, hay unos que ya son de aquí, los que han creado la asociación, uno senegalés y los demás son tres, eso desde 2017, pero todo ese grupo está aunque hemos cambiado un poco para tenemos más jóvenes dentro. Pero ellos siempre están dentro. [...]*

(Violeta) *¿Dónde crees que hay más, como, en qué ámbito, crees que hay menos ayuda para el inmigrante, o en la integración y acogida de aquí la isla, de las personas que viven aquí, o por la parte legal, digamos, la facilitación, digamos, de los papeles, eso o en el tema de vivienda o para incorporarse en el mundo laboral, dónde crees que se necesita más ayuda?*

(Idrissa) Vale, yo lo que creo, es, como un círculo, que siempre uno depende del otro, por ejemplo lo lógico, lo más importante es que estos chicos hablen el idioma, porque sin el idioma no hay más cosas, y luego del idioma tiene que regularse y ahora tener trabajo, que no puede saltar uno de estos, y luego el alojamiento porque también cuando sale del centro ya están fuera, no están alojamiento, sin papeles, sin nada, es complicado. Así que lo primero es que esos niños intentan hablar el idioma, porque no pueden estar ahí sin poder hablar el idioma, es la base. Y luego intentar que sea regular, porque si no, si no estoy regular, tengo que buscar mi vida y ¿dónde la voy a buscar? En la calle, en la playa, donde sea, para conseguir algo y luego eso depende porque no tengo papel y si tener papel no voy a seguir eso, alojamiento ya, si tiene trabajo puedo juntarte entre grupo para pagar el alojamiento, eso es un círculo, que si uno falta la cadena no

(Violeta) Uno depende del otro.

(Idrissa) Sí, sí, eso un poco eso.

(Violeta) ¿Cómo crees que se podría mejorar esta ayuda, qué se necesitaría?

(Idrissa) Lo que es necesario es un poco, lo que decimos, apoyar la gente del mismo cultura que ya están aquí y están haciendo cosas porque sus intenciones es bueno, por ejemplo, las asociaciones que están actuando [...] y apoyarles y pensar que ellos comprenden más a estos chicos porque ya son la misma cultura. Y los chicos pueden liberarse delante estos gente que delante de otra desconocido que se ha intentado ayudar, pero siempre hay un límite de idioma por el tema de la costumbre, que no tiene la costumbre de liberarse y todo esto, y esto es un poco, apoyar a estas asociaciones que están haciendo este tipo de trabajo, voluntario...

(Violeta) ¿La mayoría de inmigrantes son del Senegal?

(Idrissa) Sí, ahora aquí mismo en Puerto, sí. Lo que vemos es la mayoría son de Senegal aunque vemos un poco Gambia, Malian, Guinea, pero son muy pocos la verdad por eso que casi todos los grupos que ves cuando te acercas lo primero que vas a escuchar como hoy, es el Wolof, sí, el Wolof, el Wolof y en la calle todos lo que están vendiendo, casi, hoy en la mañana hemos visto casi todos, solamente un gambiano, así que, mira todo lo que hemos visto casi todos son senegalés, hay unos cuatro, cinco que son gambianos, pero todo lo demás son de Senegal.

(Violeta) ¿La mayoría también son hombres, no, los que vienen?

(Idrissa) Sí, bueno, las mujeres, hay mujeres, pero se dedican más a las trenzas, ee, empiezan en la calle y hay mujeres, por ejemplo, hay centro de mujeres que llegan, e, bueno, tienen sus cosas, ee, también protegido por la ley, que como son mujeres tienen poco privilegio porque no se pueden mezclar con los hombres porque como son jóvenes y siempre están un poco apartados, pero es lo mismo, ellos también tienen problemas, como son mujeres hay necesidad y hay cosas que le falta, es muy duro también para ellas.

(Violeta) *¿Más o menos de qué edad suelen venir más?*

(Idrissa) *Ahora mismo de 15, 20, además, bueno, 15, 20, pero en las pateras a veces vemos, 6, 5.*

(Violeta) *¿Y vienen solos también?*

(Idrissa) *Sí, a veces vienen con la familia también o un hermano o una hermana, e, eso. Y a veces también la familia dice, bueno, llévame a mi hijo y le pone al capitán y te lo llevas*

(Violeta) *¡Ah! Como que se lo recomienda, ¿no?*

(Idrissa) *Sí, cuando llegan ahí, lo que la familia piensa es que cuando ese niño llegue ahí va a tener un padre que lo adopte y todo eso y todo eso, pero ese niño cuando llegue de pequeño a veces se cambia el nombre la persona que lo adopte no va a estar en España va a estar en otro sitio y te van a educar de otra forma, tu familia de origen hay algunos que al final no lo vas a hablar porque has cambiado de nombre, no van a poder buscarte en ningún sitio y eso es cosas que la gente de ahí no, hay otros que le salen bien, que llegan a aquí tienen una adopción, la familia que adopta el niño, intenta contactar con la familia ahí, otros no, sí, hay otros que tienen suerte, pero esa suerte, es con suerte.*

(Violeta) *¿La mayoría de personas que llegan quieren quedarse aquí en España, aquí en las islas, o en la península, o quieren ir a otros países?*

(Idrissa) *Hay muchos que dicen que ellos quieren irse, cuando llegue el dinero, pero a veces cuando tiene el papeleo, todo arreglado, ya se ha acostumbrado al pueblo, a los amigos y todo eso, al final cambian y deciden quedarse porque ya estás en regla vas a tener trabajo y has vivido casi 5 años así, con la gente de la calle hasta conseguir papeles cuando sales para otro lado vas a empezar de cero y eso también es el miedo, prefieren ya se queda aquí y es un poco así.*

(Violeta) *Pues ya estará, ¡gracias!*

Testimoni 9: Paco de 39 anys, gestor cultural de l'associació Camaleón África

(Violeta) *¿Cómo te llamas?*

(Paco) *Vale, me llamo Paco, aquí... No Senegal también, la gente me llamo Paco, pero mi nombre verdadero es Mamadou. Vale ¿Paco?, ¿dónde viene esto Paco? No Paco, Francisco, ¿vale? Para que lo sepas, porque, hay mucho, esto es muy importante para decirle a la gente, para que lo entienden. Yo soy un Mandinga, Mandinga somos etnia, Mandinga viene de Gambi, Mali y Senegal, solo está África, entonces, Paco, ejemplo, mi, yo coger nombre de mi abuelo, ee, el padre de mí madre, entonces, ahí, tu madre, ejemplo, aquí, eee, tu puedes llamar, ejemplo, tu puedes llamar a tu padre, ejemplo, tu padre se llama*

Antonio, tu llamas Antonio, no pasa nada, pero para nosotros es toda una falta de respeto para que tu llamar un nombre directo a tu padre, vale, aunque tu tienes hijos, porque África si tu tienes hijos, vale, tu te casas con una chica, ejemplo, el primer hijo es el padre quien va a dar el nombre, el segundo el padre, el tercero la madre, entonces, yo soy tercero, entonces fue mi madre quien me dio el nombre de su padre, mi abuelo, entonces mi madre me respeta, no me quiere llamar a mi nombre directo, Mamadou, me llama Papa o Pape o Paco, esto es de donde viene este Paco, vale, pero mi nombre, todos me conozco Paco aunque mi trabajo, mi sitio de trabajo, mi música todo rollo entonces, prefería meter Paco.

(Violeta) ¿Qué edad tienes?

(Paco) Vale, tengo, en normo, porque África siempre, esto también es otro rollo que otro día yo estaba en [...] hablando con un niño, porque yo trabajar con, eee, en él [...] a traducir, un niño le dice, aquí España tengo 17 años, pero Senegal tengo, eee, 22 años, el juicio dice, pero que raro el nació dos meses (riu), esto otro rollo, vale, tengo 39 años.

(Violeta) ¿De dónde vienes?

(Paco) Yo vengo de Senegal, sí, yo vengo del Senegal.

(Violeta) ¿Y viniste aquí en avión?

(Paco) Sí, legal.

(Violeta) ¿Hace cuantos años?

(Paco) 4 años, sí.

(Violeta) ¿Cuál era tu trabajo allí?

(Paco) Vale, mi trabajo aquí...

(Violeta) No, allí en Senegal

(Paco) En Senegal, artista.

(Violeta) ¿Artista también?

(Paco) Yo no hacer nunca hacer otro trabajo en mi vida, nunca hacer un trabajo diferente en mi vida, solo artista, desde que yo nació, yo veo a mi padre un artista que toca la guitarra, mi madre canta y cuando yo nació empezar a tocar, mi padre me veo que esto vas a tocar, yo empezar a viajar con mi padre desde que tiene ocho años, empezar a tocar, por eso estoy tocando muchos instrumentos diferentes, y yo hablar siete dialectos diferentes porque yo viajar siempre con mi padre y los niños, para hablar, para hablar los niños es más fácil y mi padre, antes los Griot, yo soy un Griot, los Griot, viajar, ejemplo, de aquí, se fue, ee, Barcelona, conoce Idrissa fue a casa de Idrissa a tocar, Idrissa me da dinero. Mañana voy a casa de tu, me das dinero así, puedes viajar seis meses así, después regresas a tu pueblo. Entonces, yo viajar con mi padre, Mali, Guinea... Hacer el artista, yo nunca trabajar otro trabajo, solo artista.

(Violeta) ¿Y aquí, que haces?

(Paco) *Vale, cuando yo llego aquí, tiempo del coronavirus y eso, todo está parado, no hay música ni nada, vale, después, meter mi currículum y me llamó un centro para traducir, nunca lo hace, pero aquí, yo tengo que aceptarlo, porque no hay trabajo, antes con el coronavirus, todo el mundo piensa que el mundo no va a mover más y los artistas especial, nosotros pensaba que no vamos a trabajar con la música más, está muerto, muerto, porque ¿sabes?, entonces, empezar a trabajar como un educador, un centro de menor.*

(Violeta) *Muy bien, ¿En qué ONG participas, bueno, asociación?*

(Paco) *Con el asociación de Camaleón, vale, estamos en una asociación que se llama asociación de Camaleón, creo que ustedes conocen que significa Camaleón.*

(Violeta) *¿Un animal, no?*

(Paco) *Un animal, pero ¿por qué?*

(Violeta) *Ah, no, eso no lo sabemos.*

(Paco) *Vale, tu sabes que el camaleón cambiar su color siempre, entonces, esto asociación, no, una asociación solo, ejemplo, nosotros no, esto es una asociación para todo, que el camaleón cambiar su color multicolor, entonces, esto asociación está abierto porque en los africanos hay muchas etnias diferentes, hay Fula, hay Serer, hay Mandinga, hay Wolof, mucho. Entonces, por eso, donde viene esto de Camaleón, porque, esto para todo, entonces, yo estar en asociación, como fui yo que me encargo todo los cosas de los artistas, como el presidente, aparte de los artistas, fue yo quien me encargué de eso cosas, entonces, allí.*

(Violeta) *¿Cuál es tu rol dentro de la asociación?*

(Paco) *Esto que te acabo de decir.*

(Violeta) *Pero hay como, él es secretario...*

(Paco) *Yo, fue yo quien me encargo de todo lo que...*

(Idrissa) *El encargado de lo cultural*

(Violeta) *¡Ah! Vale lo que me has dicho antes*

(Paco) *Las cosas del artista*

(Idrissa) *Cultural*

(Paco) *Cultural, sí.*

(Violeta) *Vale.*

(Paco) *Fui yo quien me encargo de todos los cosas de lo cultural en la asociación.*

(Violeta) *Vale, y ¿cómo llegaste a participar en la asociación?*

(Paco) *Vale, esto asociación antes, esto asociación estaba aquí, esto asociación estaba aquí hace tiempo, pero no mueve, no mueve, está parada, porque esto un poco difícil para organizar una asociación aquí encima los africanos, porque, aquí, todo el mundo que viene aquí, viene para buscar su vida, su futuro, para tener algo, entonces, hay mucho*

gente si les hablar cosas de asociación, ellos no, porque cada uno tiene su trabajo, cada uno está concentrado en su trabajo, vale, entonces, yo, yo llego aquí, yo empezar, como está diciendo, a tocar en la calle, porque nadie me conozco, tengo que tocar la calle primero para que la gente me vea y me conozco lo que está haciendo, ahora hace tiempo que no toco en la calle porque ahora no paro, pero antes yo tocaba en la calle siempre, un día yo estaba tocando en la calle, aquí en Santa Cruz, hay un amigo que me veo, me habló, que se llama Usman, gracias a él que yo conozco la asociación, entonces, me habló de la asociación, “hay una asociación que está aquí, pero no mueve mucha gente, el presidente que está ahí, que se llama, Zamp, se encarga de todos los cosas, pero está solo, entonces necesita mucha gente para que puede mover, hacer una, una asociación buena para que mueve” Vale, yo le dije que bien, yo lo veo bien, coger mi contacto ahí mismo el chico senegalés coge mi contacto, cuando coge mi contacto después hablamos con todos [...] Él hablar con Yan, mueve las cosas, después sentamos, como así, con todos, y hablamos, hablamos, hablamos para organizar la asociación volvemos a ser asociación como asociación, hacer los papeles todo rollo y encima él está ahí ayudando, cuando Usman se fue él, está ahí atrás. Yo la verdad no tengo mucho tiempo, la verdad, yo estar muy, muy, muy, muy ocupado, muy, muy eh. Pero, él nunca se cansa (es refereix a l'Idrissa, que el té al costat) siempre me llama, “Paco, vamos a hacer, vamos a hacer” entonces ahora en la asociación está moviendo de puta madre, gracias a ellos, gracias a ellos porque yo la verdad, yoo, yo estar diciendo la verdad, si solo Paco la asociación no puede mover porque tengo mucho cosas en mi cabeza, gracias a Idri, presidente, Usman todo rollo, ahora, gracias a Dios que la asociación está aquí moviendo.

(Violeta) ¿Bueno, explícame un poco como es la organización, bueno es que le he preguntado a él, pero bueno, cuéntame un poco sobre la organización de la asociación?

(Paco) ¿Cómo?

(Violeta) Como por ejemplo, como se organiza cuando quieren hacer un evento...

(Paco) Vale, sí, yo pensar que él es mejor que te explique eso, porque es lo que estaba explicando ahora mismo, yo siempre me llega la noticia que tenemos que hacer esto, tenemos reunión, yo cambiar mi turno de trabajo, odio cambiar mi turno de ensayo porque yo trabajo con la comparsa también o si yo estar viaje digo, vale vamos a estar este día, pero son ellos quien se encargan de todo eso, yo el único que me encargo si tenemos actuación, aunque yo no estar aquí, pero yo me encargo de llamar los artistas, me encargo si yo estar aquí de organizar, llamar los artistas, hacer el ensayo y a tocar. Y fue ellos quien encarga de todo eso, entonces él mejor que te explique eso que yo.

(Violeta) Y ahora, por último ¿Dónde crees que hace falta más ayuda para los inmigrantes, en qué ámbito, si en el ámbito legal para conseguir los papeles, en el ámbito del idioma, si en el ámbito de la integración con las personas de aquí, o la vivienda?

(Paco) Vale, eee, esto me encanta que tu me preguntar esto, esta pregunta me encanta, y porque lo que estar diciendo antes, yo soy un Griot yo soy un Yali, yo estoy pequeño, empezar hablar, hablar no me cansa (riu). Vale, nosotros necesitamos mucho, mucho cosas y mucho ayuda, porque tenemos suerte que lo que está diciendo, tenemos Idri, tenemos Yan, tenemos otros, gracias a Dios, pero no tenemos fuerza, no tenemos... ¿Cómo se dice?, ejemplo, queremos hacer mucho cosas, pero no puedo, no puedo, porque queremos hacer un colaboración, pero no tenemos eso colaboración. Vale, el ayuntamiento del Puerto de la Cruz ayudar mucho cosas a nosotros también, sí, la verdad, pero no está siempre y no suficiente, lo que queremos, ahora mismo si queremos algo tenemos que hacer único cosa que podemos hacer para ganar dinero, porque aquí, no solo aquí, la vida ahora si tu no tienes dinero, aunque tu quiere hacer algo no tienes dinero no puedes hacerlo, vale, lo único que podemos hacer es hacer pase calle, hacer pase calle, para ganar algo, para hacer algo, entonces, no podemos guardar dinero tampoco porque la gente, los inmigrantes que están aquí, hay mucho chico que está aquí los quiere ayudar porque, ejemplo, no tienen ni dónde dormir, hay chicos que duermen en la playa, hay chicos que duermen en la calle y para comer problemas, una persona que no tiene donde dormir, no va a comer, sí puede comer cosas... picar, esto no es comer, es picar, y nosotros lo que, el asociación lo que queremos hacer ayudar los pibes que están aquí después ayudar también porque África, donde viene nosotros, todos sabemos hay mucho cosas ahí que necesitan, pero no tienen, y ejemplo, si el asociación tiene fuerte, tenemos todo, podemos ayudar la gente que estaba allá y aquí y empezamos poco a poco, organizamos un torneo, organizamos futbol, baloncesto, tenis, actividades, siempre organizamos actividades siempre, para ganar algo, para hacer algo o para el gobierno de aquí puede ver, mira esta asociación está haciendo algo, nosotros también, porque aquí tienen que ver que tú estás haciendo algo para que te ayudan. Ayer mismo yo estaba hablando con él, cuando gana España, joder, yo estaba ocupado, no lo sabía si no podemos hacer algo aunque todo el mundo va a ver la asociación, hacemos un poco de actividades que la gente veo que la asociación está haciendo algo, no solo sentamos una vez hacemos una actuación, después sentamos un mes, dos meses, tres meses nada, no, y hacemos mucho cosas aquí, hacemos taller, colegio, mucho cosas, pero lo único que queremos ahora mismo otro asociación que podemos colaborar para trabajar juntos, porque nosotros solos no podemos hacer, sí.

(Violeta) Pues ya estará, gracias.

(Paco) ¿Ya está?

(Violeta) Sí.

(Paco) ¿En serio?

Testimoni 10: Fran, professor d'Economia a la Universitat de La Laguna.

(Fran) *En la televisión autonómica de Canarias, se llaman episodios insulares, y es como de historia de Canarias, entonces había un catedrático de historia de aquí de la universidad que le preguntaban acerca de la migración canaria a América, entonces estaba genial porque lo contaba como muy informal, se la hicieron hace tres años, cuando empezó esto como muy intenso. Yo cojo ahora todo lo que sé y solo hay que cambiarle el nombre, de los que regresan, en Senegal los llaman los Modu-Modu, en Mali de otra manera, pero todo es exactamente igual. La gente viajaba completamente sin papeles, indocumentada, era inmigración irregular. Todo exactamente igual, y está bien porque a veces hay gente aquí que [...]. Y al final es tan evidente que es lo mismo, desde el principio nosotros lo decíamos, la gente decía: ¿ayy, que va a pasar aquí? Digo: noo, simplemente, los barcos, las pateras, como quieras llamarlo, cambian de dirección, y ocurre en un momento del tiempo diferente, pero si la dimensión temporal esta no tenemos clara ni lo que es, si la disuelves un poco, es como si se hubieran saludado unos a otros: “mira, yo voy a buscarme la vida por allá, a vale vale... “. Sería eso, no, estarían coincidiendo y sonriéndose unos a otros. Es decir, mis abuelos estarían sonriendo a los chicos negros que ves aquí en La Laguna, “mira, yo voy para el otro lado, para América”. Pues básicamente es eso.*

(Violeta) *¿Y los que llevan el tema de las embarcaciones, he leído que son mafias, puede ser?*

(Fran) *No, bueno, espérate, justamente eso es lo que trabaja en ese trabajo de final de grado, justamente se trabaja esto. A ver, eso está muy superado, hay bastantes investigaciones desde la antropología, que como sabes, es como la ciencia que estudia el ser humano, desde la cultura, la etnia, la religión, las costumbres. Pero nosotros que también lo hacemos desde un punto de vista más de la organización, mmm, lo que estamos concluyendo, en absoluto. Tenemos dos personas de 50 encuestadas que creen que a lo mejor puede haber indicios de trata laboral. ¿Pero como se organiza una patera? Mira, en Senegal, en la costa de Embur, de donde sale la mayor parte de las pateras, esos pueblos son todos de pescadores y cada vez hay menos pesca porque, ¿Por qué hay menos pesca en Senegal? Porque la pesca de ellos es artesanal, ellos son pescadores pequeñitos, todo es como muy muy manual, si embargo hay pesqueros que viene de fuera, de los 34 pesqueros que vienen de fuera, industriales que operan en Senegal, 29 provienen de España, 29, hay alguno de China, pero mayoritariamente de España, son barcos pesqueros que tienen redes de 600 metros, te puedes imaginar, que llega de aquí hasta la autopista y más mucho más, arrasan con todo, y entonces, el problema es que los barcos europeos están esquilmando el mar, en el que faenan esos barcos que no pueden ir a alta mar a buscar el pescado y como no tienen pescado, que es lo que hacen, pues, si tú tienes una*

barca que es una patera, una de dos o la vendes para gente que quiere marcharse para venir a Europa o tú mismo te subes a la patera, o metes a un hijo en la patera para que venga. Este es el modus operandi más habitual de Senegal, de Gambia y de Mauritania y también de Guinea, Marruecos se organizan de una manera distinta y lo ves en los precios, que hay abuso. Pero para que haya realmente trata de seres humanos, hay que haber un elemento violento, de haber obligado a la persona a subir a la patera, para determinados fines que pueden ser: la trata sexual, venta de órganos, la explotación laboral. Y eso aquí no se está viviendo, no se vivió en 2006 y no se está viviendo ahora. Hay determinados casos que puede haber indicio de a lo mejor alguno mujer de determinados países de origen, que puede ser de Costa de Marfil, Nigeria, Sierra Leona, que cuando hablas dices, uy, aquí ella ni siquiera sabe que está metida en una red y viene por una cadena de favores y va a acabar en Barcelona y le van a decir, la única manera de pagarlo es esto, eso puede que ocurra, pero todo lo que ves por ahí, lo que viste en el Fraile, en el campamento, son gente que lo que intenta es subirse a un barco de manera irregular para buscarse un mejor futuro y es lo que se llama, en todo caso, si alguien lleva la embarcación, es un delito que se llama, tráfico ilícito de emigrantes, no es trata de seres humanos, y esto es lo que estamos concluyendo, que ya lo han hecho otros investigadores desde la antropología en origen, nosotros estamos haciendo esa investigación, ¿Por qué hay ese mensaje bastante generalizado en medios de comunicación y políticos? Es que hay trata, es que vienen engañados, los han metido obligados, no sé que no sé cuantos. Porque hay una cosa que es el sistema europeo de fronteras, que se llama fronteras, que mueve muchísimo dinero, yo soy economista, y mueve muchísimo dinero, es la industria de armamento militar, lo que hay es una justificación, para tener una política de migración europea restrictiva, “es que hay que protegerlos, pobrecitos”, entonces nos convertimos en seres bondadosos que lo que hacemos es meter ejércitos en el mar y en las fronteras y hacer las barbaridades que sucedieron en Melilla el año pasado, entonces es como una justificación a base de decir algo, desde el desconocimiento y repetirlo para justificar un discurso de: tenemos que ser resistivos con la política y además se pone contenta la industria armamentística española que son los séptimos exportadores de armas del mundo, el séptimo, normalmente estamos en ranquin para exportar, las exportaciones son las ventas al exterior ¿no? De producción, estamos a lo mejor siempre en el puesto veinte, treinta, en armas, pero, la gente no lo suele saber, pero eso, están los datos ahí, somos los séptimos del mundo. Pues, claro, hay intereses también en ese sentido. De mantener una política de inmigración restrictiva y poner muchos medios materiales militares para hacer esa política restrictiva. Y lo otro, bueno, cuando la gente académica dice, lo estoy investigando y estoy obteniendo esto otro. Si pusiéramos el foco, exclusivamente a las mujeres, y en otras rutas, sobre todo en el mediterráneo, podemos encontrar, casi seguro, tema de trata. Pero si el grueso de la

inmigración que está llegando irregular a España, está llegando por ruta canaria, no podemos decir que la inmigración que llega a España es para trata sexual, trata laboral, tema de órganos, eso no es cierto. Y la mayor parte de la inmigración que está llegando a España es por Canarias. Hay que desmitificar, todavía hay compañeros de la universidad que me dicen: No, Fran, pero, puedes coger los datos, les cuesta entenderlo. Y en esas estamos, compaginando las dos cosas, la parte más de acción, con un poquito la parte académica, lo que me deja el tiempo. Quiero hacer como dos pequeñas investigaciones, completar la que te estoy diciendo, ¿Cómo se organizan las pateras? Si hay emprendimiento social o no, si hay tráfico ilícito de personas o hay trata, que eso es con lo que estamos ahora y estamos obteniendo ya, y después hay otro trabajo que es más bonito del mercado laboral, de por qué, no sé si te has fijado, pero la mayor parte de los chicos que vienen, eran trabajadores o bien del campo, de la agricultura, ganaderos, pescadores, o algunos dicen: soy soldador, trabajaba en la construcción, entonces en Cataluña también está pasando lo mismo, hay un problema de puestos de trabajo de difícil cobertura, la gente no quiere trabajar en ello, por lo que sea, no hay que culparse, sociológicamente ocurre eso y la gente no quiere desempeñarlo, aquí en Canarias el problema con la agricultura y a nivel nacional también, ganadería, la pesca sobre todo es en Galicia, no saben como continuar porque son todos viejos y necesitamos gente nueva y en la construcción también está habiendo dificultades para conseguir y en hostelería, en la pirámide laboral, en los puestos de baja cualificación está habiendo un montón de problemas para conseguir en hostelería. Entonces, claro, si vienen personas que tienen nivel de experiencia formativo orientado a donde están los huecos, que tenemos un montón de problemas para conseguir un fontanero, un electricista, para trabajar en la agricultura, etcétera, ahí podría haber un “matchin” ¿no?, no hay un miss match, sino justamente lo contrario, hay un encaje aparentemente bastante bueno. Me gustaría hacer un estudio empírico que fuera en las capacidades que tienen estas personas a través de la experiencia y de su formación y en también en la relación de puestos de trabajo de difícil cobertura que hay en el mercado laboral español. Es un rollo lo de la economía, pero si tu dices: No, la tasa de paro es de 100 personas, imagínate que la tasa de paro es de 14%, quiere decir que hay 14 personas de cada 100 que quieren trabajar, pero no consiguen trabajo, ¿no?, pero es engañoso porque cuando pones la lupa ves que hay un montón de puestos de trabajo que la gente no quiere desempeñar también, lógicamente no lo quieren hacer por lo que sea. Claro, pero si los quieren hacer otros, ¿son necesarios?, sí. Los cuidados a las personas, bueno cuidados a personas con algún problema mental, cuidados a mayores, etcétera, la gente aquí no quiere hacerlo. Si hay gente que quiere hacerlo, ¿por qué no, no? Pero hacerlo de manera regular, no de manera irregular, que es lo que está pasando, que hay mucha gente, que desgraciadamente están teniendo que trabajar en malas condiciones. [...]

Se me ha despertado el interés desde el último trimestre de 2020, que es cuando todo el mundo dijo: ¡ay! ¿Que está pasando aquí?, ¿en qué condiciones están estas personas? Estaban en los campamentos descalzos, sin la comida, sin comida, teníamos que llevar comida, un desastre institucional, de, de, lo que ocurrió. Y la sociedad civil aquí al revés lo que hizo fue reaccionar y con los medios propios tirar para adelante y apoyar, ¿no? Y eso pasó sobre todo a finales de dos mil, de 2020, 2021, y ahora, pues continúa y una parte menor, porque cuando la circunstancia se ha vuelto estructural, ya no es algo puntual, cuando vas a apoyar a personas, sino que es algo permanente, las personas se desgastan emocionalmente y después también hay gente que le provoca un rechazo, un hastío y entonces estamos empezando a tener en este último año, comportamientos que eran inimaginables: declaraciones de alguien normalizándolo en YouTube en contra de las personas que vienen, bueno, cosas que no son representativas de la generalidad, pero que hay que también tener en cuenta para si hay que marcar límites, marcar límites. Nosotros metimos, en, emm aa, soy subdirector del centro de estudios africanos en la universidad de la Laguna, y unas de las cosas, que nos costó un montón, es conseguir una patera y la metimos en el campus universitario para ejemplificar eee, lo que está pasando, y el homenaje a todas las personas que están falleciendo yyyy, habíamos hecho una apuesta, aquí va a pasar algo seguro, puede haber algún tipo de reacción, emmm, la quemaron, la quemaron, ¡en campus universitario! Esto fue, a ver, en enero, febrero, que fui a Madrid a ver a uno de mis hijos que vive en Madrid, y me llamó incluso el rector, ha pasado esto y tal, la quemaron. Nosotros, sin problema, que eso tiene un coste económico, sí, en tiempo, porque lo gestionamos un montón de tiempo para la ilusión de hacerlo, sí, pero es una oportunidad para aprender que hay que, hay una parte de asistencia a las personas que vienen, pero hay una parte también de trabajo con la gente de aquí, también que hay una realidad, aunque sea minoritaria, pero que hay que atender por si acaso. La semana pasada hubo una manifestación, también, en Santa Cruz, pequeña, pero hubo una manifestación, como, que mezclaban dos, la mezcla era: unamos las dos banderas, aquí la bandera canaria es de independentismo o de nacionalismo y no puede estar la española al lado, y cuando está la española no está la otra al lado, era unificando gente que era como muy extremista, de Vox, con gente que está un poco despistada y los independentistas de aquí que hay pocos, pero que están muy despistados. Gente que es ignorante, salieron unos cuantos ahí en la calle. Nosotros hicimos una concentración en la Laguna alternativa, que salió muy bien, fue más gente, pero los medios de comunicación estuvieron abajo, en Santa Cruz, en la otra. Tenemos un proyecto de innovación educativa, con unos compañeros de la facultad de educación, cogemos a todos los alumnos de primer curso, ya el año pasado lo hicimos un poquito, de primer curso de maestros de educación primaria, futuros formadores y concienciadores, este último curso ya hicimos una visita a la patera, proyectamos un

documental de una directora polaca que es bastante amiga, que ha venido aquí también, sobre la migración reciente y lo llevamos e hicimos ahí también unas dinámicas de trabajo colectivo transversales de diversas asignaturas. Conseguimos que viniera el profesorado y que trabajara el profesorado, que asignaturas, las que hay en el primer cuatrimestre, y superbién que son: geografía, psicología, psicología de las emociones, sociología, economía y una asignatura más propia de la educación. Entonces este año montamos un proyecto de innovación educativa y estamos todo el profesorado del primer cuatrimestre, y nos veremos ahora pa' planificar la actividad que vamos a hacer, van a ser varias, durante dos cursos, eemm, porque todavía mejor, vamos a ir al espacio donde estaba la patera, que ya no está, hay una placa que nosotros habíamos redactado ahí con unas palabras, pero genial, porque también es una reivindicación del lugar que no esté. A lo mejor ponemos alguna fotografía, alguna cosa, yy, trabajaremos algunas cosas, pero también desde el ámbito de que se podrá hacer, de los futuros licenciados en maestros de primaria. Este año la receptividad de esto que hicimos fue buenísima y la valoración de la actividad, y nos animamos. Todavía, en comparación, yo le dije al rector: ¡pues mira! Tenemos ahora una actividad que va a ser supero bonita, que tiene como un doble objetivo ahora, la parte esta también de concienciar en edades tempranas, por lo menos que sea algo experiencial, de que manera buscar espacios que encuentres de contacto entre niños y niñas que están escolarizados, emm, migrantes o también con gente mayor que va también a los centros y, también con el alumnado. Mi idea ahora, lo que les voy a decir es no solo Abdou, ¿Abdou lo conoces ya?

(Violeta) No, no lo he conocido porque se iba a Senegal

(Fran) ¡Ay! Contra, no solo que venga Abdou, que conecta muy bien con el alumnado para hablar con ellos, sino lo que hacemos es poner una gua-gua, que baje del campamento por fuera, porque el campamento no colabora en nada con la universidad, no quiere, yo fui con la rectora anterior y no la recibieron, era una cosa, mira hay 20000 personas detrás de esta valla. Y entonces, a lo mejor, lo que haremos es poner una guagüita, los llevamos al campus y allí en el césped formamos corros y lo que surja y después que haya una reflexión desde las asignaturas y desde su futura profesión también, ¿no? Y está bien, porque es coger un poco lo contaminados que están llegando a la carrera y vienen como bastante más limpios de atrás y entonces vamos a ver. Perdona, pregúntame cosas, porque yo me pongo hablar...

(Violeta) Bueno, un poco también, sobre la asociación de Estamos Migrando que actividades hacéis?

(Fran) Vale, te lo comento en dos partes. Primero la forma organizativa, estamos totalmente desestructurados, y nos encanta ser así porque nos permite ser flexibles. Nosotros queremos que la gente que esté no tenga ningún tipo de obligaciones, pesos, que

sea totalmente libre, que una persona que está hoy y se marcha mañana no tiene que dar explicaciones de nada. ¡Genial!, no pasa nada, y entonces, bueno, eso tiene el riesgo que puede que se conviertan en pocas personas que realmente permanecen, pero también tienen la virtud de que hay gente que vienen, pasan temporadas, se van y sobre todo se sienten completamente libres. Hay característica muy curiosa, gente que empezó con nosotros, se marchó porque emocionalmente lo estaban pasando muy mal, por una violación de derechos humanos al lado de tu casa y no han podido volver, porque se sentían que nos habían fallado, a Cande, a Abdou o a mí. Y entonces era muy triste, y notabas incluso a veces que evitaban el contacto porque se sentían mal. Decía, contra, es que es algo superimportante, estás siendo necesario y es que no puedo, pero casi no lo verbalizaban. Por eso resaltamos cuando aparece alguien decimos, cuando quieras, no hay fronteras, sino para dentro, para fuera, y no pasa nada, no tienes que explicarle nada a nadie. Por eso tenemos gente que pasa temporadas, gente que se queda, ahora tenemos dos voluntarios nuevos, un chico que es abogado y otro que está haciendo psicología y es fisioterapeuta y también está haciendo cosas con nosotros, pero con mucha intensidad. Después, puntualmente tenemos un montón de gente que hace falta acompañar, hace falta... Entonces, eso es lo primero, la no-organización formal la vemos como una ventaja, la palabra sería ligereza, ligereza, no hay peso, no obligación, no hay contracturas de espalda, (riu). [...] eemmm, y atendemos también, en esa parte informal, a cuidarnos individualmente y también entre nosotros, hay un especial cuidado en Abdou, en Cande, en mí, en las personas que estamos y cuidarnos mutuamente y las personas que hacen voluntariados, mmm, en algo que es, bueno todo es duro, pero esto es bastante, es bastante más duro, ¿no? Y después, a partir de ahí, pues lo que tiene esa flexibilidad, tenemos cosas fijas: el proyecto, así, que te podría decir que tiene un carácter como más potente, formal, es el proyecto de "informa" de la universidad que mañana por la tarde tenemos también otra sesión ahí. El proyecto informa, cogemos alumnado de cuarto curso de, de derecho de último año que quiere hacer sus prácticas curriculares y en vez de hacerlo en un despacho de abogados que es lo habitual decimos: "eee, háganlo con nosotros, ¿no?". A ver tiene como el patrocinio de catedráticos de derecho que dicen: "¡joye, mira! Esto va a estar muy interesante, es muy necesario" Les damos una charla de motivación, yo di una de ellas también y, nuestra sorpresa es que hay un montón de alumnado que quiere hacer con nosotros sus prácticas curriculares, las hacen en la propia facultad la decana nos cede un espacio y entonces, tres días a la semana durante el período de prácticas se atiende durante cuatro horas a muchísima gente. Gestionamos también el sistema de, de citas. Viene gente del Fraile, gente del campamento de las Raíces, vía la escuelita, vía el Fraile, el cabildo insular, que sería como la diputación provincial, como por provincias de Cataluña, pues también tiene un servicio de atención al migrante y nos derivan a personas y es un

servicio completamente gratuito en el que ee, por un lado, está el alumnado de cuarto curso, por otro lado, estamos nosotros y, por otro lado, una pata fundamental son un conjunto de abogados, especialistas en extranjería que de manera gratuita y desinteresada también, que están un poco locos y vienen con nosotros. Y encima son los mejores porque son unos máquinas. Tenemos a Roberto García, entonces claro, el alumnado tiene como un aprendizaje práctico y tiene la seguridad de que está acompañado por una persona que no se va a equivocar o que si se equivoca, se equivoca en algo, como nos equivocamos todos, ¿no? Emmm, y aprende el alumnado también ee, una realidad de la vida queeee, es una oportunidad. Los testmonios cuando hacen la memora de prácticas externas el alumnado de derecho se te ponen los pelos de punta, ¿no? Les cambia la vida, el contacto directo con una realidad que está ahí, que la estaban viendo, que te cruzas con ella, pero cuando te paras y te detienes y la respiras dices ¡uau! Esto es importante, ¿no? Y que bonito y que oportunidad es. Nosotros tenemos alumnado que se reengancha, que termina las prácticas externas y que continúa, entonces, mmm, esta tarde estamos bajo mínimos, me parece, vamos a ver como, como solucionamos. Pero junto a eso tenemos, esta tarde viene Vanesa, que es una abogada que la conozco antes de que trabajara en [...], y es especialista en extranjería y está con [...] pero está haciendo voluntariado con nosotros también. Entonces nos viene gente de diversos lugares y somos especialistas en vender motos, entonces, Cande vende motos, Abdou vende motos, y yo vendo motos. Y la gente se siente muy bien tratada y sin peso, es decir, es verdad que ahora estamos haciendo solo un día a la semana porque estamos fuera del período de prácticas, pero queremos meterle incluso el mes de agosto, ¿no? Pero a un abogado se le dice, porque falle, nos ha dicho que venía y al final dice “mira, que es el cumpleaños de no sé quién y no voy a ir”, “no pasa nada, no te preocupes, todo bien” Y después nosotros ahí, a ver como hacemos ahora (riu), llamando a otros o lo que sea, y bueno, esta tarde me parece que solo tenemos a Vanesa y a una voluntaria y tenemos apuntados a seis o siete personas para esta tarde.

(Violeta) ¿Y gestionan el tema de papeles?

(Fran) Sí, por ejemplo, hay una cosa que se llama protección internacional, el asilo, ¿no? Que nació después de la Segunda Guerra Mundial con la cantidad de personas refugiadas que huían de su país, sobre todo, bueno, alemanes que salían de Alemania y no sabían donde ir porque en cualquier lugar querían darles por todos lados. Entonces se hace eso para proteger a personas en persecución por razón de guerra, de política, orientación sexual, religión, emmm, ahora es necesario actualizar eso, ¿no? Es un derecho fundamental, una persona llega y se levanta la mano y dice asilo y automáticamente debería ser atendida de una manera diferente. No se está haciendo, de hecho se inventaron, para solicitar asilo, tienes que hacer una solicitud, pero, antes de eso, tienes que manifestar la voluntad de que quieres pedir asilo, se inventaron un trámite previo que es: solicito que

quiero ser solicitante, como los hermanos Mars, ¿no? (riu). Esto se hizo a nivel nacional y terrible, ¿no? Y previo a eso, para solicitar que quiero ser solicitante de asilo, tienes que pedir cita, y la cita te la dan, ahora te la están dando, para seis, ocho, diez meses. Es una manera de vulnerar por razones, “no es que es el sistema informático”. Lo que pasa también en Cataluña, ¿no?, lo típico “es que el sistema pone esto, lo siento”, pues con cargos como eso, entonces un derecho fundamental se está violando. Y esa es una manera, como hablábamos antes, de una política de inmigración restrictiva, pero que en este caso vulnera también derechos. Hay una asociación en Cataluña que se llama, quizás puedes conocerla, se llaman Idibia y trabajan con Novax también y hacen informes de vulneración de derechos humanos en fronteras, ellos han estado entrevistados, estuvieron hace tres meses aquí, yo contacté, la semana pasada con una chica de allí y ellos tienen como una relación de vulneración de eso o de, por ejemplo, el acceso a la sanidad, que es universal, ¿no? Pues cuando llegan los chicos al centro de salud, depende, ¿de qué depende?, de la persona administrativa que esté allí y después de que pase la persona administrativa, del sanitario que esté de guardia, porque hay sanitarios que sí, la mayoría, pero hay algunos que de repente, “aa, nono nono, no entiendo porque el idioma”, pues mira, hay una persona al lado que es traductora, “no, pero no sé qué”. Nos hemos encontrado con vulneraciones que no te puedes imaginar, que en algunos casos causa que alguna persona no se recupere bien de una dolencia o que sufra, y en algún caso hemos tenido consecuencias que no quiero dejarles mal, pero que ha sido muy, muy, malas, de fallecimientos y eso. Entonces, ¿que hacemos?, en esa parte del proyecto Informa, se informa a las personas de sus derechos, pero se le acompaña también en el ejercicio de sus derechos. En cosas básicas y en tramitación también, como pedir el empadronamiento, después, el acompañamiento efectivo, pues lo hace alguna persona que esté con ellos o lo que sea. Pero todo eso está allí, en proyecto Informa. Después también damos clases en el Fraile de español, son, hay sábado y domingo también se dan ee, apoyamos también, y, yo a veces voy también y otros compañeros el proyecto de la escuelita, pues también lo apoyamos un montón. Creamos también un proyecto dentro de la universidad de enseñanza de castellano, hablamos con la rectora, a través de voluntariado, nos enseñó las instalaciones de toda la universidad y se están dando, en la facultad de matemáticas, durante todo el año, tres, cuatro días a la semana, los del campamento también van. El otro día tuvimos la fiesta de final de curso y terminaron. Ponía una guagua el ayuntamiento, pero hubo un cambio en la alcaldía y ahora la jefa de servicios no quería, estaba como en contra de los migrantes, pero una cosa que lo dijo explícitamente a los trabajadores sociales que están ahí, claro y eso nos llega a nosotros. Claro, antes había un concejal que era muy concienciado, pero ahora entró uno/una que no quiere saber nada de los inmigrantes, entonces quitaron la guagua. Ahora los chicos tienen que caminar por un arcén inexistente varios kilómetros y poniendo en

riesgo su vida. Y curiosamente se lo decía el otro día a la vicerrectora, le decía: ¡Mira!, se ha multiplicado por tres el número de estudiantes a pesar de que nos lo están poniendo más difícil.

Y ahí estamos presionando muchísimo, a través del rector, a través de gente que conocemos del ayuntamiento para que pongan la guagua, por favor, que menos. Para la enseñanza de lo básico que es la comunicación para, que es beneficioso en las dos vías, que sea para beneficiarse a ellos y para nosotros también. Cuando vayan al médico para que este les entienda y para un montón de cosas, ¿no?

Entonces, eso también lo apoyamos y después estamos en esa flexibilidad a la demanda, todos los días tenemos cosas, cosas de menores, cosas de alguien que se queda en la calle, y entonces intentamos solucionarlo a través de redes de contacto que tenemos que son, que tienen un carácter informal y eso es lo que ocupa más tiempo, el estar a la demanda, entonces hay cosas como fijas y cosas a la demanda, por eso la última reunión que tuvimos, Abdou, Cande y yo no vamos a coger nada fijo nuevo porque si no nos vamos a enfermar nosotros porque ya estamos en el límite, ¿no? Por eso cuando alguien propone algo, vale sí, para que sea algo establecido, venga perfecto, pero vamos a intentar, acompañamos, pero alguien lo lidera, ¿no? Había una iniciativa, en el proyecto Informa hemos metido ahora una pata de trabajo social también, hay un profesor y una profesora que también hemos engatusado que están metidos ahí con estudiantes de trabajo social, pero queremos también psicología porque hay cosas que se ven y cosas que no se ven, cosas que se manifiestan, por ejemplo, los chicos tienen una propensión a tener accidentes, porque cuando estás en ese limbo de incertidumbre jurídica, económico, laboral eem, de relación social de todo tipo, tomas decisiones que son incorrectas, ¿no? Un chico que yo conocía se fue a bañar al mar y se ahogó, así, dos meses y medio en Santa Cruz, no sabía que había una alerta y se ahogó, otro tubo un accidente de bicicleta, pero muy muy grave de la gente del entorno próximo está ocurriendo un montón y a veces son cosas que no se ven se manifiestan de esa manera y son cosas que están completamente ocultas y en otro caso son cosas como muy, que hablas y dices ¡uau! Esta persona necesita... Hay un choque cultural y ellos no admiten lo del psicólogo porque es el tema de estás loco. Si disolvemos la dimensión temporal, el tiempo, ellos son la equivalente, exactamente igual, por ejemplo, a mis abuelos o incluso a mis padres, puede ser que se parezcan un poco. Muy poca formación, el contexto en el que viven es un contexto de relaciones económicas irregular y está naturalizado eso, ¿no? Y todo lo demás es un mundo completamente desconocido, entonces claro, el presentismo que tenemos nos da a todos, incluso a los senegaleses que están aquí de mirarlo desde un punto de vista presente y desde Europa así que a veces nos sorprende el comportamiento de ellos, pero yo lo veo como muy natural que rechacen ir al psicólogo que digan, espérate yo haciendo estos apaños más o menos voy tirando, es

complicado. Yo me echo a tras en el tiempo y le digo a mi abuelo: mira, tu deberías... Me manda a... Diría: soy un hombre, no dejaría de repetir, soy un hombre, y déjate, déjate de rollos. Entonces, no es fácil.

(Alba) La mayoría tienen oficios, como modista, pescador, y no pueden recuperarlos aquí, y son algunos que dentro de unos años faltarán.

(Fran) No les dejan, y ya faltan, necesitamos agricultores, ganaderos, pescadores, necesitamos cuidadores, necesitamos gente en el sector hotelero y en la restauración que aquí en cada momento nos están llamando, ¡ay dios! Tienes a alguien que pueda trabajar con un contrato y yo digo: Espérate, sí. Hay un tema después de la Covid también, que se ha acentuado, lo que llaman la "gran dimisión" que también pasó en Estados Unidos, mucha gente con los ahorros dijo: Uy, espérate me he parado y me he dado cuenta de que hay cosas que he apreciado, de cerca la familia y otros valores y había una preocupación en Estados Unidos y en otros países también ha llegado un poco y aquí en Canarias también. En el sector hotelero que lo he trabajado bastante, hay gente que no quiere, que les cuesta volver, tengo unos ahorros, tiro con el paro con los ahorros y deja ver si hago algo como autónomo de asesorías económicas, jurídicas de lo que sea, mucha gente así ¿no? Entonces es verdad que hay una relación de puestos de trabajo de difícil cobertura en el mercado laboral español. Y lo que hablaba con ella es que encaja perfectamente con los perfiles que vienen. Entonces si algo encaja tan naturalmente porque pones tantas trabas jurídicas, ellos tienen que esperar como mínimo tres años, para llegar a eso que estaba comentando, tres años viviendo en el limbo y huyendo. El estrés psicológico que supone eso y las consecuencias y las secuelas de una persona que durante tres años sin papeles, un ilegal...

(Violeta) Porque claro, por ejemplo, los que son manteros tienen que estar todo el rato pendientes de que no llegue la policía, recoger todo, para que no les quiten toda la mercancía.

(Fran) Claro, porque si no les quitan todo. Pierden dos meses de trabajo porque de repente se lo llevan todo, es terrible, esto en Barcelona también pasa, ¿no? Con los manteros. Entonces, pues, esas son las cosas que hacemos. Algunas fijas, que podría ser la parte más jurídica, administrativa y de trabajo social, la parte más formativa de enseñanza de castellano y cultura española y después estar a la demanda que es lo que más lleva, se lleva muchísimo.

(Violeta) ¿Trabajáis en caso de cuando llega una patera?

(Fran) Para cuando llega la patera hay una tensión que es exclusiva de Cruz Roja, es la que atiende y ahí lo que me consta es que funciona bien, en otras cosas, está grabando me da igual, Cruz Roja al ser una organización tan grande, pues tiene los males que tendría una empresa multinacional, Microsoft. Pues imagínate los derechos de los

trabajadores y bueno, las cosas que hacen, y te puedes imaginar, que en Cruz Roja, al final pasa esto. Es una asociación que se va convirtiendo en... Es una mezcla entre No-gubernamental y para-gubernamental también. Entonces hace un poco lo que le dicen desde el gobierno, les dieron el premio Canarias eee, a la cooperación, y claro, ¡aquí fue un escándalo! Porque sabemos un montón de cosas que han pasado de maltrato... Teníamos imágenes, hicieron un documental que está en Filmin, si lo quieres ver, que se llama de Aquí Estamos. Hablamos muy mal nosotros, porque estábamos muy enfadados en aquel momento nosotros. Ahí creo que sale alguna imagen de personal de Cruz Roja... Y en Santa Cruz el centro de mujeres y familias acaban de echar a la directora y a pesar de la dificultad idiomática les han ayudado a redactar, una persona que les ayudó, y han dejado constancia y han denunciado lo que llevan soportando durante meses y años allí. Y es que tela, eh, lo que soportan allí las mujeres y los niños. Por ejemplo, se les acaba la leche, y no hay leche en el desayuno, hoy ni mañana, para los niños cosas así, ¿cómo es posible este tipo de cosas? Entonces, maltrato, está lleno, y en centro de menores también. Ahora en, salió en el País el otro día, un artículo de María Martín, que habla sobre migración, y otro en el diario.es de Natalia Vargas, era el mismo caso, de un centro de Puerto de la Cruz. Pues estuvieron la semana anterior, hay un revuelo aquí en Canarias, porque no se sabe lo que pasa en ese centro, palizas, habitaciones de aislamiento... Como podía ser, otra vez volvemos en el tiempo, mis abuelos o bisabuelos que cerraban la gente en una habitación y no podías salir en días, o no comes hoy. Cosas que están superadas, pero que ellos sufren, nosotros no lo hacemos con los chicos de aquí de Canarias. Pero si lo hacemos con ellos.

La gente de Camaleón África son unos buenos referentes, son gente que los ves ahí, a la que se puede llegar, a los chicos les puede animar que gente de su propio origen vayan y...

(Alba) Lo que les cuesta a los de Camaleón África es organizar una actividad porque les cuesta convencer a los trabajadores, manteros, etc., a que la hagan, porque no quieren perder tiempo de su trabajo

(Fran) Lo que falta, pasaba también con los canarios en Venezuela, los que van en primer lugar apoyan un poco, pero no sé, hay una cosa ahí curiosa, que ocurre con las migraciones, que la gente que va, esta gente llegó algunos en los noventa a Puerto de la Cruz, son gente muy buena. Yo los he conocido, ellos hacen cooperación en origen, en Senegal, unos señores mayores que tienen un proyecto precioso. Pero, Abdou es una excepción, Abdou ha estado con varios chicos y ha ido animando, pero al principio estaba él solo. Era el único que iba al campamento, a Santa Cruz. Él ha tejido ahí, que ha aparecido un grupo de personas jóvenes que han aparecido ahí, y que están siguiéndole a Abdou en esa línea. [...]

Hay que aclarar que lo que se habla en Senegal, no son dialectos, sino lenguas, esa es otra reivindicación, son idiomas, son lenguas, no son derivadas unas de otras. De hecho, en Senegal, por ejemplo, hay siete lenguas que ninguna entre si tienen lazos gramaticales. Siete en total, que pueda numerar ahora en Senegal. En Camerún son ¡más de 150! Y lo que es curioso...

(Violeta) Y luego tienen una lengua en común.

(Fran) Claro, y también tienen pequeñas comunidades triviales que una con otra no... ¿Cuál es la lengua vehicular?, después de la colonización, pues la del colonizador, en Guinea Ecuatorial, era el castellano o en Namibia estaba por ahí el Alemán, en Sudáfrica estaba el holandés y el Alemán. Pero en Senegal, lo que ocurre es curioso porque hay una lengua de ellos, que es la vehicular, que es el Wolof. Que todos lo hablan, entonces es genial porque es una lengua materna, pero son lenguas, ¿no? Porque el dialecto siempre dicen, lo asociamos a derivación de una lengua, pero que no llega a tener la identidad diferencial suficiente como para que sea una lengua, ¿no? Hice un curso de Wolof, supercomplicado, Cande lo repitió, yo me pondré en mi casa, a ver si este verano me pongo a repasar, pero era supercomplicado. Pero... Es muy bonito, hay una frase de Nelson Mandela, que es muy bonita que hace un montón de años la había oído que si tu a una persona, en este caso africana, le hablas en la lengua del colonizador, en francés... conectas muy bien con su intelecto, con su mente, pero si eres capaz de usar algunas palabras en su lengua materna conectas directamente con su corazón. Yo recuerdo cuando eres chiquito, estábamos, pues bueno, como Marruecos, no había mucha diferencia. Venían los turistas, y el turista te preuntaba y tu intentabas responderle en Inglés, o te preguntaban mira donde está tal y tal, pero llegaba alguno y te parloteaba en castellano, entonces le decías, no yo lo acompaño, ¿Sabes? ¡Dios, que bueno, está intentando...! Entonces, eso está muy guay, hacer el esfuerzo de... Y cada vez se ve más, trabajadores que sepan Wolof, Bambara... Alguna lengua materna, y otra vehicular, como el francés o el inglés. Sí, sí.

(Violeta) ¿Quién se encarga de decidir que la persona que llega va a ir al campamento?

(Fran) Al campamento, Ministerio de Interior, la policía, lo que hace primero, sí, primero la Cruz Roja les hace un pequeño examen a ver cómo estan, pasan a una oficinita donde hay varios policías y teóricamente con un traductor se les redacta una orden administrativa de devolución, y ahí se les asigna un NIE. Y ahí, en ese momento, se observa la edad, si son mayores de edad, van todos al campamento, aquí por ejemplo, en Tenerife, van todos al campamento de las Raíces, o a otro que ahora está cerrado, pero que abrirán porque está previsto que llegue más gente. Si son mujeres, o si es una mujer con sus hijos y a veces si es un hombre con sus hijos también, se derivan al centro de Santa Cruz de Cruz

Roja, y bueno, si se sospecha que son menores, pues bueno, se les envía a unos centros provisionales para hacerles pruebas de determinación de la edad. ¿Qué problema hay?, pues que desde el punto de vista jurídico hay una cosa que es “Interés superior del menor” hay menores que son indubitados, indubitados, quiere decir, que son menores que tu los ves, yo te veo y digo, bueno por ahí anda. Pero, veo algún chico por ahí fuera y digo ese es menor, este tiene 12, 13, 14 años, que es lo que se hace por parte de la policía, pues nos encontramos con chicos de 14 años que los mandan al campamento de las Raíces, y además el chico declara: yo tengo 14 años. Hay como mucha desidia y lo meten en un campamento con gente adulta. Asignados ahí con 2000 personas, ahora hay menos, 2000 y pico de personas, y es peligroso, está prohibido aquí que convivan y cohabiten mayores con menores que no tienen relaciones de parentesco. Después lo que hacemos nosotros, pues eso, ayudamos haciendo un papelito para que lo lleven al abogado del campamento y digan, mira te doy por escrito que yo soy menor, llévame a un centro de menores. Vale, eso, por un lado, después, no deberían hacerles ni siquiera las pruebas estas radiológicas que les hacen en la muñeca, también en la clavícula, porque son radiaciones que no son neutrales, están radiando a niños, y a veces, no hace falta porque ves que son menores. La ley dice, que si vienen con un documento acreditativo de la edad, tienes que presumir la veracidad, lo que está haciendo la policía es presumir la falsedad y que se demuestre lo contrario y los meten en el campamento hasta que llegue la partida de nacimiento de su país de origen, etc. Entonces hay una presunción de que las personas mienten y que los niños también mienten. Hemos visto cosas horribles, de niños que están seis meses ahí en ese campamento y después se reconoce, pero claro, no hay, después ellos no van a un abogado porque no tienen medios para explicarles la situación de haberlos tenido ahí. Eso es el pan de cada día, entonces lo decide la policía, el Ministerio de Interior, es quien lo decide. Y después ya el tema de las minorías, pues es supercomplicado, hay mucho estrés por parte de la fiscalía, están radiándolos a todos las pruebas, fíjate como son las pruebas, está grabado, por eso es muy denso todo lo que estoy diciendo. La tabulación para saber en qué franja de edad está cada persona les miden más o menos el huesito este y todo eem, está tabulado, para niños de Estados Unidos caucásicos, y está tabulado en los años 60. Mm, vale, los errores de un lado a otro son inmensos, ¿no? Hay un compañero de la facultad de medicina que calculó el margen de error que se está cometiendo cuando a una persona de la etnia Wolof le aplicas una tabulación de un caucásico, y hay una tendencia a sobrevalorarla, a darlos como mayores de edad. Entonces lo que se está proponiendo y estamos ahí presionando un poquito es a la fiscalía y tal, pruebas que sean holísticas, que sean multidisciplinarias, que haya una educadora social, que haya un trabajador social, un psicólogo, un médico y entre todos, un abogado y tal vas viendo... Porque son más fiables, realmente, que una prueba que te puede dar cualquier resultado, ¿no?

(Violeta) *Y luego, la gestión de cuando los distribuyen por la península, ¿quién se encarga?*

(Fran) *El Ministerio de Interior, también, y no hay... No encontramos un patrón muy determinado ni muy lógico, no se dice mucho porque si lo dicen mucho, las retenciones de en la península van a ser tremendas, ¿no? Porque a ver, el 90% de las personas que llegan aquí las están enviando a la península. Los mayores de edad, prácticamente todos.*

(Violeta) *Y más o menos, ¿cuánto tiempo están aquí?*

(Fran) *Varía un montón, las épocas en las que están menos tiempo están cuatro semanas, un mes y medio, en un lugar provisional. Y se lo dicen casi un día para otro, les dicen, mira mañana te vas para... Y a veces los chicos saben a donde van cuando han llegado allá, no se lo han dicho antes, y de repente te mandan algo, a un pueblo de Murcia.... Horrible.*

(Violeta) *Además, algunos se quejaban, de que ya llevaban varios meses aquí y que han hecho amigos...*

(Fran) *Claro, se van arraigando*

(Violeta) *Y claro, ahora los mandaban a otro sitio y tenían que empezar de nuevo.*

(Fran) *Eso es un problema, y aquí en general, los chicos encuentran una red de apoyo más intensa que en general en la península. Los mejores lugares en la península que hemos encontrado, porque nosotros lo que hacemos es continuamos el seguimiento del trayecto migratorio de las personas van contactando... Los mejores lugares para caer, es el País Vasco, porque la gente, el activismo social lo tienen en vena y lo han volcado desde el ámbito, antes era el independentismo, pero ahora es esto, derechos humanos de los migrantes. Y el segundo lugar, Cataluña también, en general, hay lugares y lugares, y en Cataluña también. Hay gente que está harta de los migrantes, y estas cosas, pues también pasan bastante.*

Testimoni 11: Mor de 24 anys, pescador

(Violeta) *¿Vienes del Fraile?*

(Mor) *Sí.*

(Violeta) *Cande me dijo que ibas a las clases de español.*

(Mor) *Sí.*

(Violeta) *Yo fui el otro día a una.*

(Mor) *Sí, porque yo fui a trabajar.*

(Violeta) *¡Ah vale! ¿Y dónde estás trabajando?*

(Mor) *En los gigantes. Santiago del Teide.*

(Violeta) *¡Ah, vale! Pues yo vivo en Barcelona*

(Mor) *Ah, que bien. [...]*

(Violeta) *¿Cómo?*

(Mor) *Voy a estar en Barcelona*

(Violeta) *¿Tu objetivo?*

(Mor) *Sí.*

(Violeta) *Ah, que bien, ¿tienes familia allí?*

(Mor) *No, toda está en Senegal.*

(Violeta) *¿Todos están en Senegal?*

(Mor) *Sí.*

(Violeta) *Bueno, te vuelvo a preguntar, pero para que quede aquí. ¿Cómo te llamas?*

(Mor) *Mor*

(Violeta) *¿Qué edad tienes?*

(Mor) *Yo, 24.*

(Violeta) *¿A qué edad viniste aquí?*

(Mor) *mmm, yo vine aquí 2020.*

(Violeta) *¿Y cuántos años tenías?*

(Mor) *¿Cuándo llegue aquí?*

(Violeta) *Sí.*

(Mor) *Yo aquí tengo 20.*

(Violeta) *Y en Senegal, ¿en qué trabajabas?*

(Mor) *Yo estaba trabajando en Senegal, pescador.*

(Violeta) *¿Cómo era tu vida allí y porque decidiste venir aquí?*

(Mor) *¿Cómo?*

(Violeta) *¿Cómo era tu vida en Senegal y porque decidiste venir aquí?*

(Mor) *Mi vida antes, muy difícil para vivir, para trabajar también, muy difícil porque el precio [...] La venda del mar, la gente no trabaja, no hay pesca ni nada.*

(Violeta) *Ah, no hay pesca, y claro, tú no tenías trabajo.*

(Mor) *Sí, no tener trabajo.*

(Violeta) *Entonces, viniste aquí para buscar una vida mejor y para trabajar.*

(Mor) *Sí.*

(Violeta) *¿Y así poder ayudar a tu familia?*

(Mor) *¡Sí! Siempre, [...]*

(Violeta) *¿Lo primero es tu familia?*

(Mor) *Lo primero es mi familia, sí.*

(Violeta) *¿Y tienes toda, toda tu familia allí?*

(Mor) *Toda, toda, sí.*

(Violeta) *Cuando tu ya tengas aquí una estabilidad, ¿tienes la intención de traer a tu familia a qué viva aquí?*

(Mor) *No, ahora no.*

(Violeta) *Vale, ahora, no ¿pero más adelante?*

(Mor) *Sí, más adelante, cuando tenga dinero, una casa, cuando tengo todo puede sí.*

(Violeta) *¿Cuántos hermanos tienes?*

(Mor) *¿yo? Buff, tengo 2 hermanos y 4 hermanas.*

(Violeta) *¿Y viniste aquí en patera?*

(Mor) *Sí.*

(Violeta) *¿Y cómo fue el trayecto, o sea, desde donde embarcaste, cómo fue la ruta hasta llegar aquí?*

(Mor) *Yo embarcar en M'bour, yo llegar aquí, casi siete días.*

(Violeta) *¿Siete días en el mar?*

(Mor) *Sí, siete días en el mar, llegando aquí, en Tenerife.*

(Violeta) *¿Llegaste aquí en Tenerife?*

(Mor) *Sí.*

(Violeta) *¿Y cuántos erais en la patera?*

(Mor) *¿Cuánto persona?*

(Violeta) *Sí.*

(Mor) *Creo 162.*

(Violeta) *Uau, ¿Y tú conocías a la persona que era el capitán del barco?*

(Mor) *No.*

(Violeta) *¿Y cuánto tuviste que pagar para...?*

(Mor) *No, yo no pago.*

(Violeta) *¿No pagaste?*

(Violeta) *Vale, ¿viniste solo, o tenías algún amigo, conocido que fuera también?*

(Mor) *Con mis amigos.*

(Violeta) *¿Cómo fue compartir esa experiencia tan dura con ellos?*

(Mor) *Yo estaba trabajando, yo vi el barco [...] Ellos viniste conmigo mm, nos sentamos en la playa, siempre cuando sientas en la playa por la noche, ves el barco cuando sale para ir, nosotros vimos el barco subir.*

(Violeta) *¿Y subisteis?*

(Mor) *Sí.*

(Violeta) *¿Cómo te sentiste durante el viaje?*

(Mor) *Sí, para mi bien.*

(Violeta) *¿Bien?*

(Mor) *Sí, porque estaba trabajando en el mar cada día.*

(Violeta) *Y ya estabas acostumbrado, ¿no?*

(Mor) *Sí, yo estaba en el mar cada siete días, estaba en el pueblo tres días, va otra vez.*

(Violeta) *¡Ah! ¿Estabas en el mar siete días, volvías al pueblo tres, y te volvías a ir?*

(Mor) *Sí. Para mí es fácil.*

(Violeta) *Claro, pero para otra gente no, ¿no?*

(Mor) *Sí, para otra gente es muy difícil porque cuando yo mi primer día yo va para trabajar de pescador este muy difícil.*

(Violeta) *Porque el mar está muy fuerte, ¿no?*

(Mor) *[...] Está muy difícil.*

(Violeta) *Claro, ¿Y una vez llegaste aquí a Canarias cómo te sentiste, bienvenido o no?*

(Mor) *Sí, cuando yo llegué aquí, la Cruz Roja te ayuda bien, ayudar toda la gente bien [...]*

(Violeta) *¿Llegaste y dónde estuviste los primeros días?*

(Mor) *Cuando llego aquí la policía nacional dos días y va a hotel.*

(Violeta) *¿Y luego?*

(Mor) *Yo estaba en hotel un mes, dos meses, ya salgo, porque después todas las personas devuelven su país, yo salgo, voy al Fraile.*

(Violeta) *¿Ya te has quedado ahí desde entonces?*

(Mor) *Sí.*

(Violeta) *¿Cuál era tu objetivo, venir y quedarte aquí en Tenerife o ir a otra parte de España o a otra parte de Europa?*

(Mor) *No, yo estaba aquí.*

(Violeta) *¿Pero tu objetivo, antes me has dicho que era Barcelona, no?*

(Mor) *Sí, luego me quiero ir a Barcelona a vivir, en Barcelona.*

(Violeta) *¿Y por qué Barcelona?*

(Mor) *Porque a yo me gusta el Barcelona.*

(Violeta) *¿Pero aquí en la isla te gusta, tienes amigos?*

(Mor) *Sí, ahora tengo mis amigos, ahora todos mis amigos están en gran España.*

(Violeta) *¡Ah! ¿Todos tus amigos están en la península?*

(Mor) *Sí, están en la península, en Huelva, muchos, casi todos están en Huelva.*

(Violeta) *¿Y tú te tuviste que quedar aquí?*

(Mor) *Sí, yo quedar aquí para arreglar todos los papeles.*

(Violeta) *¿Y cómo llevas el tema de los papeles?*

(Mor) *Bien, pero siempre, poco a poco sí.*

(Violeta) *¿Es largo el proceso, no?*

(Mor) *Sí.*

(Violeta) *¿Y hoy vienes aquí para eso?*

(Mor) *Sí, hoy venir aquí para... Porque ahora yo, antes yo tengo asilo, está trabajando, pero yo quiero cambiarlo para quiero residencia ahora.*

(Violeta) *¿Quieres?*

(Mor) *Quiero, la residencia, pero primero quiero hablar con los abogados, primero.*

(Violeta) *¿Y ahora en qué estás trabajando?*

(Mor) *mmm, limpias platos.*

(Violeta) *¿En un restaurante?*

(Mor) *No, en un hotel.*

(Violeta) *¿Y te gusta?*

(Mor) *Sí.*

(Violeta) *¿Compartes piso?*

(Mor) *Sí, comparto piso.*

(Violeta) *Bueno, pues ya está. Muchas gracias.*

(Mor) *De nada.*